

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ
ΣΧΟΛΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΚΑΙ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΚΗΣ
ΤΜΗΜΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ
ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
ΣΤΗΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΑΝΑΛΥΣΗ

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

*Διαφθορά και
Οικονομική Ανάπτυξη*

Φοιτητής
Ιωάννης Βλάχος
Α.Μ.: 12016

Επιβλέπων Καθηγητής
Παναγιώτης Λιαργκόβας

Τρίπολη 2014

Ευχαριστίες

Θα επιθυμούσα να ευχαριστήσω τη σύζυγο μου και το γιό μου για την αμέριστη συμπαράστασή τους κατά τη διάρκεια των σπουδών μου, καθώς και τον επιβλέποντα καθηγητή κ. Παναγιώτη Λιαργκόβα για τη βοήθειά του και τις επικοινωνητικές του επισημάνσεις που συνέβαλαν στην υλοποίηση της μεταπτυχιακής μου εργασίας.

Περίληψη

Η παρούσα μεταπτυχιακή εργασία ερευνά το φαινόμενο της διαφθοράς και της επίδρασής της στην οικονομική ανάπτυξη. Συγκεκριμένα πραγματοποιείται α) η εξέταση της σχέσης μεταξύ διαφθοράς και επιπέδου εισοδήματος, (EH1) και β) η εξέταση της σχέσης μεταξύ της μεταβολής της διαφθοράς με το ρυθμό οικονομικής μεγέθυνσης (EH2). Στα πλαίσια της περιγραφικής στατιστικής εξετάζονται, για τις χρονικές περιόδους 1993 – 2002, 2003 – 2012, και 1993 – 2012, το μέσο κατά κεφαλή ΑΕΠ σε τρέχουσες τιμές και η μέση ετήσια μεγέθυνση του κατά κεφαλή ΑΕΠ σε σχέση με τις τιμές του δείκτη CPI για το έτος 2012, για 172 χώρες διαφορετικού εισοδηματικού επιπέδου, σύμφωνα με την κατηγοριοποίηση της Παγκόσμιας Τράπεζας του 2012, για τις οποίες υπήρχαν στοιχεία τόσο για την τιμή του δείκτη αντιλαμβανόμενης διαφθοράς ως CPI για το 2012 όσο και για το κατά κεφαλή ΑΕΠ τους σε τρέχουσες τιμές. Για τη μέτρηση της αιτιώδους σχέσης μεταξύ της μεταβολής της διαφθοράς και του ρυθμού οικονομικής μεγέθυνσης, χρησιμοποιούνται υπάρχουσες μετρήσεις για τις τιμές του δείκτη CPI, για τα έτη 1995 (έτος έναρξης μέτρησης του δείκτη), 2003 και 2012, και τις μεταβολές του ρυθμού μεγέθυνσης του κατά κεφαλή ΑΕΠ σε τρέχουσες τιμές κατά τις χρονικές περιόδους 1995 – 2003, 1995 – 2012 για 41 χώρες, και 2003 – 2012 για 119 χώρες, για τις οποίες υπήρχαν στοιχεία τόσο για την τιμή του δείκτη αντιλαμβανόμενης διαφθοράς, όσο και για το κατά κεφαλή ΑΕΠ τους σε τρέχουσες τιμές. Διαπιστώθηκε ότι εάν δύο χώρες διαφέρουν εμφανώς ως προς την τιμή του δείκτη (CPI) που έχει η κάθε μία από αυτές, τότε οι χώρες αυτές διαφέρουν και ως προς το κατά κεφαλή ΑΕΠ τους, με αυτή που έχει υψηλότερη τιμή (CPI) να έχει και υψηλότερο κατά κεφαλή ΑΕΠ. Ακόμη διαπιστώθηκε ότι εμφανώς υφίσταται μία στατιστικά σημαντική θετική εξάρτηση μεταξύ του ρυθμού μεταβολής του κατά κεφαλή ΑΕΠ και της μεταβολής του δείκτη διαφθοράς CPI, μέχρι το 2012, για το σύνολο των χωρών, και κυρίως για χώρες υψηλού και ανώτερου μέσου εισοδήματος.

Περιεχόμενα

Ευχαριστίες	ii
Περίληψη	iii
Ονοματολογία	vii
Όροι και Δείκτες	vii
Συντμήσεις	vii
Εισαγωγή	1
1. Το Φαινόμενο της Διαφθοράς και η Αποτίμησή της	3
1.1. Ορισμοί και μορφές της διαφθοράς	3
1.1.2. Οι ορισμοί της διαφθοράς	3
1.1.3. Μορφές, τομείς και μέγεθος της διαφθοράς	5
1.2. Αίτια και επιπτώσεις διαφθοράς και μέτρα αντιμετώπισης	9
1.2.1. Παράγοντες που επηρεάζουν τη διαφθορά	9
1.2.2. Οι επιπτώσεις της διαφθοράς	12
1.2.3. Η αντιμετώπιση της διαφθοράς.....	14
1.3. Αποτίμηση της διαφθοράς	16
1.3.1. Η μέτρηση της διαφθοράς.....	16
1.3.2. Ο δείκτης αντιλαμβανόμενης διαφθοράς CPI.....	18
1.3.3. Στοιχεία του δείκτη αντιλαμβανόμενης διαφθοράς CPI για το 2013	19
1.3.4. Στοιχεία του Παγκόσμιου Βαρόμετρου για τη διαφθορά το 2013.....	20
2. Βιβλιογραφική Ανασκόπηση Σχέσης Διαφθοράς - Οικονομίας.....	24
2.1. Βασικοί Ορισμοί	24
2.1.1. Ορισμοί Ακαθάριστου Εγχώριου Προϊόντος - Ακαθάριστου Εθνικού Εισοδήματος.....	24
2.1.2. Οικονομική Ανάπτυξη και Οικονομική Μεγέθυνση	25
2.2. Σχέση Διαφθοράς και Οικονομικής Μεγέθυνσης	29
3. Ερευνητικές Μέθοδοι Ανάλυσης της Διαφθοράς.....	34
3.1. Αντικείμενο της Έρευνας.....	34
3.1.1. Ερευνητικές υποθέσεις και χρονικές περίοδοι διερεύνησης.....	34
3.1.2. Στοιχεία του δείγματος.....	36
3.2. Συσχετισμός Διαφθοράς και Εισοδήματος	37

3.2.1. Σχέση διαφθοράς και κατά κεφαλή ΑΕΠ	37
3.2.2. Σχέση διαφθοράς και ρυθμού μεταβολής του κατά κεφαλή ΑΕΠ.....	38
4. Στατιστικά και Αναλυτικά Αποτελέσματα της Έρευνας.....	40
4.1. Επίδραση της διαφθοράς στο κατά κεφαλή ΑΕΠ.....	40
4.1.1. Περιγραφική Στατιστική του μέσου κατά κεφαλή ΑΕΠ στις χώρες του δείγματος.....	40
4.1.2. Οικονομική ανάλυση επίδρασης διαφθοράς στο μέσο κατά κεφαλή ΑΕΠ.....	43
4.2. Επίδραση της διαφθοράς στην οικονομική μεγέθυνση.....	49
4.2.1. Περιγραφική Στατιστική των μέσων ετήσιων ρυθμών οικονομικής μεγέθυνσης	49
4.2.2. Επίδραση διαφθοράς στο μέσο ετήσιο ρυθμό μεταβολής του κατά κεφαλή ΑΕΠ.....	52
5. Συμπεράσματα και Ερευνητικές Προτάσεις.....	57
5.1. Γενικά Συμπεράσματα	57
5.2. Συμπεράσματα Έρευνας.....	58
5.3. Περιορισμοί και προτάσεις	60
Παραρτήματα.....	62
1. Δείκτες Αντιλαμβανόμενης Διαφθοράς CPI για το έτος 2012	63
2. Δείκτες Αντιλαμβανόμενης Διαφθοράς CPI για το έτος 2013	66
3. Δείκτες Αντιλαμβανόμενης Διαφθοράς CPI για το έτος 1995	69
4. Δείκτες Αντιλαμβανόμενης Διαφθοράς CPI για το έτος 2003	70
5. Μέσο κατά κεφαλή ΑΕΠ κατά τις περιόδους 1993 – 2002, 2003–2012 και 1993–2012 και εισοδηματική κατηγορία χωρών	73
6. Ετήσιοι ρυθμοί μεταβολής μέσου κατά κεφαλή ΑΕΠ και ετήσιες μεταβολές του δείκτη CPI κατά τις περιόδους 1995 – 2003 και 1995 – 2012 και εισοδηματική κατηγορία χωρών	76
7. Ετήσιοι ρυθμοί μεταβολής μέσου κατά κεφαλή ΑΕΠ και ετήσιες μεταβολές του δείκτη CPI κατά την περίοδο 2003 – 2012 και εισοδηματική κατηγορία χωρών	77
8. Διαγράμματα Διασποράς Μέσου κατά κεφαλή ΑΕΠ και δείκτη διαφθοράς CPI 2012.....	80
Βιβλιογραφία	81
Ελληνική Βιβλιογραφία	81

Ξενόγλωσση Βιβλιογραφία.....	81
Μελέτες – Σεμινάρια – Σημειώσεις	83
Ιστοσελίδες.....	84
Κατάλογος Πινάκων	85
Κατάλογος Εικόνων.....	87

Ονοματολογία

Όροι και Δείκτες

- **AEE** *Ακαθάριστο Εθνικό Εισόδημα*
- **ΑΕΠ** *Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν*
- **BI** *Business International*
- **BPI** *Bribe Payers Index*
- **CCI** *Control of Corruption Index*
- **CPI** *Corruption Perception Index*
- **GCB** *Global Corruption Barometer*
- **GDP** *Gross Domestic Product*
- **GNI** *Gross National Income*
- **ICRG** *International Country Risk Guide*

Συντμήσεις

- **GRECO** *Groupe d' États contre la Corruption*
- **OLAF** *Office Européen de Lutte Anti - Fraude*

Εισαγωγή

Εάν δεχθούμε ότι οι θεσμοί ως κανόνες και διαδικασίες συμμόρφωσης και ως ηθικά πλαίσια που παρέχουν συμπεριφορικά πρότυπα, αποτελούν τα θεμελιώδη αίτια των διαφορετικών προτύπων οικονομικής μεγέθυνσης, τότε θα πρέπει να δεχθούμε ότι η διαφθορά ως φαινόμενο που παραβιάζει αυτούς τους θεσμούς, επηρεάζει παράλληλα την ίδια την οικονομική μεγέθυνση μίας χώρας.

Το ζήτημα της διαφθοράς είναι ένα σύνθετο και πολύπλευρο φαινόμενο με πολλαπλά αίτια και αιτιατά, με δεδομένο ότι λαμβάνει διάφορες μορφές, από μια μεμονωμένη ενέργεια μίας πληρωμής που αντίκειται στο νόμο μέχρι την ενδημική δυσλειτουργία ενός πολιτικού και οικονομικού συστήματος. Η διαφθορά έχει μελετηθεί ως πρόβλημα της πολιτικής, οικονομικής, πολιτιστικής ή ηθικής υπανάπτυξης και θεωρείται ότι αποτελεί φαινόμενο καθολικό που υπάρχει σε όλες τις χώρες, αναπτυγμένες και αναπτυσσόμενες, στο δημόσιο και ιδιωτικό τομέα, καθώς επίσης και στις μη κερδοσκοπικές και φιλανθρωπικές οργανώσεις.

Αντικείμενο της παρούσας διπλωματικής εργασίας θα είναι η διερεύνηση του φαινομένου της διαφθοράς σε σχέση με την Οικονομική Ανάπτυξη. Συγκεκριμένα θα πραγματοποιηθεί α) η εξέταση της σχέσης μεταξύ διαφθοράς και επιπέδου εισοδήματος, (ΕΗ1) και β) η εξέταση της σχέσης μεταξύ της μεταβολής της διαφθοράς με το ρυθμό οικονομικής μεγέθυνσης (ΕΗ2). Προς το σκοπό αυτό, η δομή της εργασίας θα είναι η ακόλουθη:

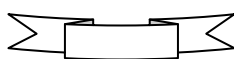
Στο **πρώτο κεφάλαιο**, θα περιγραφεί το φαινόμενο της διαφθοράς και η αποτίμησή της. Συγκεκριμένα, θα καταγραφούν οι ορισμοί της διαφθοράς, οι μορφές της, οι τομείς παρουσίας της και το μέγεθός της. Ακόμη, θα αναφερθούν τα αίτια εμφάνισής της, οι επιπτώσεις της στην κοινωνία και την πολιτεία και οι τρόποι αντιμετώπισής της. Επίσης, θα περιγραφούν οι μέθοδοι μέτρησης της διαφθοράς και ειδικότερα, ο δείκτης αντιλαμβανόμενης διαφθοράς CPI, ο οποίος θα χρησιμοποιηθεί για την έρευνα της παρούσας διπλωματικής εργασίας, καθώς στοιχεία του Παγκόσμιου Βαρόμετρου.

Στο **δεύτερο κεφάλαιο**, θα πραγματοποιηθεί μία βιβλιογραφική ανασκόπηση της σχέσης διαφθοράς και οικονομίας. Θα αναφερθούν οι βασικοί ορισμοί και οι σχέσεις οικονομικής μεγέθυνσης και διαφθοράς, με βάση τις υπάρχουσες μελέτες και δημοσιεύσεις στη διεθνή βιβλιογραφία, με ιδιαίτερη έμφαση σε αυτές που συνδέουν την οικονομική μεγέθυνση με συγκεκριμένους δείκτες αποτίμησης της διαφθοράς, όπως του δείκτη αντιλαμβανόμενης διαφθοράς CPI.

Στο **τρίτο κεφάλαιο** θα περιγραφούν οι ερευνητικές μέθοδοι ανάλυσης της διαφθοράς. Στα πλαίσια της περιγραφικής στατιστικής θα εξετασθούν, για τις χρονικές περιόδους 1993 – 2002, 2003 – 2012, και 1993 – 2012, το μέσο κατά κεφαλή ΑΕΠ σε τρέχουσες τιμές και η μέση ετήσια μεγέθυνση του κατά κεφαλή ΑΕΠ σε σχέση με τις τιμές του δείκτη CPI για το έτος 2012, για 172 χώρες διαφορετικού εισοδηματικού επιπέδου, σύμφωνα με την κατηγοριοποίηση της Παγκόσμιας Τράπεζας του 2012, για τις οποίες υπήρχαν στοιχεία τόσο για την τιμή του δείκτη αντιλαμβανόμενης διαφθοράς ως CPI για το 2012 όσο και για το κατά κεφαλή ΑΕΠ τους σε τρέχουσες τιμές. Για τη μέτρηση της αιτιώδους σχέσης μεταξύ της μεταβολής της διαφθοράς και του ρυθμού οικονομικής μεγέθυνσης, θα χρησιμοποιήσουμε τις υπάρχουσες μετρήσεις για τις τιμές του δείκτη CPI, για τα έτη 1995 (έτος έναρξης μέτρησης του δείκτη), 2003 και 2012, και τις μεταβολές του ρυθμού μεγέθυνσης του κατά κεφαλή ΑΕΠ σε τρέχουσες τιμές κατά τις χρονικές περιόδους 1995 – 2003, 1995 – 2012 για 41 χώρες και 2003 – 2012 για 119 χώρες, για τις οποίες υπήρχαν στοιχεία τόσο για την τιμή του δείκτη αντιλαμβανόμενης διαφθοράς, όσο και για το κατά κεφαλή ΑΕΠ τους σε τρέχουσες τιμές.

Στο **τέταρτο κεφάλαιο** θα παρουσιαστούν τα στατιστικά και τα αναλυτικά αποτελέσματα της έρευνας και συγκεκριμένα, της περιγραφικής στατιστικής των μέσων κατά κεφαλή ΑΕΠ και των μέσων ετήσιων ρυθμών οικονομικής μεγέθυνσης στις χώρες του δείγματος, καθώς και της οικονομετρικής ανάλυσης της επίδρασης της διαφθοράς στο μέσο κατά κεφαλή ΑΕΠ και στο μέσο ετήσιο ρυθμό μεταβολής του κατά κεφαλή ΑΕΠ στις χώρες του δείγματος.

Τέλος, στο **πέμπτο κεφάλαιο** θα παρουσιαστούν τα γενικά συμπεράσματα και τα συμπεράσματα της έρευνας, θα καταγραφούν οι περιορισμοί της έρευνας και θα γίνουν προτάσεις για περαιτέρω έρευνα για τη σχέση διαφθοράς και οικονομίας.

1. Το Φαινόμενο της Διαφθοράς και η Αποτίμησή της

Ορισμοί, Μορφές, Αίτια, Αντιμετώπιση και Αποτίμηση της Διαφθοράς

1.1. Ορισμοί και μορφές της διαφθοράς

1.1.2. Οι ορισμοί της διαφθοράς

Η διαφθορά αποτελεί σύνθετο φαινόμενο που απαντάται τόσο στον ιδιωτικό, όσο και στο δημόσιο τομέα. Υφίσταται ιστορικά από τις πρώτες μορφές οργανωμένης κοινωνικής ζωής και έχει συνδεθεί με τον εκφυλισμό των αρχών και αξιών που αποτελούν τη βάση του κάθε κοινωνικοπολιτικού συστήματος.¹ Έχει παρατηρηθεί ως πρόβλημα της κάθε πολιτικής, οικονομικής, πολιτιστικής ή κοινωνικής υπανάπτυξης ή παρακμής, κατάσταση που κοινωνιολογικά χαρακτηρίζεται ως ανομία.² Είναι πλέον γενικά αποδεκτό ότι η διαφθορά αποτελεί καθολικό φαινόμενο. Παρατηρείται σε όλες τις χώρες του κόσμου, αναπτυγμένες και αναπτυσσόμενες, στις οικονομικές δραστηριότητες δημόσιου και ιδιωτικού τομέα, καθώς επίσης και στις οικονομικές δραστηριότητες των μη κερδοσκοπικών και φιλανθρωπικών οργανώσεων.³

Σε *εννοιολογική βάση*, η διαφθορά ορίζεται ως «η φθορά των ηθών, η εξαχρείωση, η ανηθικότητα, η κατάσταση στην οποία χρησιμοποιούνται αθέμιτα μέσα, για να παραβιάζονται οι νόμοι (με δωροδοκίες, εξυπηρετήσεις, προσφορές κ.λπ.)...»,⁴ με επίκεντρο βέβαια την ηθική της διάσταση. Πρόκειται δηλαδή για μία σοβαρή μορφή αποσύνθεσης της ηθικής και πολιτικής τάξης μίας κοινωνίας, που οδηγεί σε έκπτωση,

¹ Βαβούρας, Ι.Σ., Μανωλάς, Γ.Α., *Η Παραοικονομία στην Ελλάδα και τον κόσμο – προσέγγιση των βασικών πτυχών του προβλήματος*, Παπαζήση, Αθήνα, 2004, σ.σ. 65 – 70.

² Ο κοινωνιολόγος Emile Durkheim αναφέρεται από το 1893, στο *De la division de travail social*, (*Περί του κοινωνικού καταμερισμού εργασίας*), σε παθολογικά κοινωνικά φαινόμενα που εμφανίζονται κατά τις οικονομικές κρίσεις, την αναποτελεσματική γραφειοκρατία κ.λπ.. Ειδικότερα, αναφέρεται στο πρόβλημα της *ανομίας* (dérèglement), δηλαδή της αποσύνθεσης ή απουσίας κοινωνικών κανόνων (βλ. Aron, R., *Η Εξέλιξη της Κοινωνιολογικής Σκέψης*, τόμος Β', Γνώση, Αθήνα, 1984, σ. 42).

³ Myint, U., «Corruption: causes, consequences and cures», *Asia-Pacific Development Journal*, Vol. 7, No 2, December 2000, σ. 33.

⁴ Μπαμπινιώτης, Γ., *Λεξικό της Νέας Ελληνικής Γλώσσας*, Κέντρο Λεξικολογίας, Αθήνα, 1998, σ. 504.

ηθική και λειτουργική. Έτσι, σύμφωνα με τις σύγχρονες *κοινωνιολογικές προσεγγίσεις*, η διαφθορά θεωρείται ότι πλήττει την εμπιστοσύνη που δείχνουν οι πολίτες προς τους διαχειριστές των δημοσίων υποθέσεων, διαρρηγνύοντας το μεταξύ τους «κοινωνικό συμβόλαιο». Με δεδομένη την καθολικότητα του φαινομένου που προαναφέρθηκε, η εμπλοκή διαφόρων οργανώσεων, πολιτικών κομμάτων, δημόσιων αρχών και επιχειρήσεων, σε εθνικό και υπερεθνικό επίπεδο, είναι αναμενόμενη, ενώ ενυπάρχει ένας ισχυρός βαθμός συνενοχής μεταξύ ομάδων και ατόμων. Ακόμη, σε περιπτώσεις ευρείας διαφθοράς σε πολλά επίπεδα και ομάδες, υφίσταται και ένας βαθμός αποδοχής και επιδοκμασίας του φαινομένου, που εξαρτάται από την ευρύτητά του.⁵ Επιπλέον, σε *οικονομική βάση*, ως διαφθορά ορίζεται η χρήση από άτομα ή ομάδες αθέμιτων μέσων για ίδιον όφελος,⁶ που προφανώς μεταφράζεται τελικά σε οικονομικό όφελος.

Ωστόσο, είναι προφανές ότι η διατύπωση ενός κοινά αποδεκτού ορισμού που να καλύπτει όλες τις μορφές με τις οποίες αυτή εμφανίζεται συναντά πολλές δυσκολίες, που πηγάζουν από το γεγονός ότι ο ορισμός αυτός διαφοροποιείται ανάλογα με τις ηθικές, πολιτικές και πολιτιστικές αντιλήψεις και πρότυπα των διαφόρων κοινωνικών ομάδων, το ιστορικό πλαίσιο μέσα στο οποίο εμφανίζεται, καθώς και το νομικό σύστημα με το οποίο αντιμετωπίζεται. Σε γενικές γραμμές όμως, όταν γίνεται αναφορά σε διαφθορά, αυτή στη συνείδηση των περισσότερων ανθρώπων θεωρείται ότι: α) Βλάπτει τα οικονομικά κρατών και επιχειρήσεων, αφού αυξάνει τις δαπάνες, περιορίζει τους φόρους, περικόπτει τις επενδύσεις, βλάπτει τα χαμηλότερα οικονομικά στρώματα και ευνοεί τους συνενόχους στη διαφθορά. β) Διαρρηγνύει τις κοινωνικές δομές, αφού προκαλεί δυσαρέσκεια και διαταράσσει το κλίμα εμπιστοσύνης μεταξύ κυβερνώντων, οικογενειών και κοινωνικών ομάδων. γ) Απειλεί την προσωπική και κρατική ασφάλεια, αφού παραβλέπονται θέματα υγείας και ασφάλειας, περιβαλλοντικοί κίνδυνοι, εγκληματικές πράξεις και τρομοκρατικές ενέργειες. δ) Παραβιάζει κανόνες δικαιοσύνης και ηθικής, αφού με πράξεις παρακάμπτονται οι γενικώς αποδεκτοί κανόνες από το κράτος και την κοινωνία.⁷

⁵ Καρκατσούλης, Π., «Διαφθορά και διακυβέρνηση», *Επιστήμη και Κοινωνία*, Τεύχος 15, Σάκκουλας, Αθήνα, 2005, σ.σ. 46 – 47.

⁶ Ρέππας, Π.Α., «Διαφθορά: το αίτιο, και οι συνέπειες», *Σημειώσεις διαλέξεων στο μάθημα "Οικονομικής Ανάπτυξης" του Τμήματος Οικονομικής και Περιφερειακής Ανάπτυξης του Παντείου Πανεπιστημίου*, 2010, σ.1, URL < http://topa.applied-maths.gr/modules/module_8022/Simiosis.pdf >.

⁷ Ρέππας, ό.π., σ. 1.

1.1.3. Μορφές, τομείς και μέγεθος της διαφθοράς

Αναφορικά με τις **μορφές της διαφθοράς**, μία γενικά αποδεκτή κατηγοριοποίηση είναι η ακόλουθη:⁸

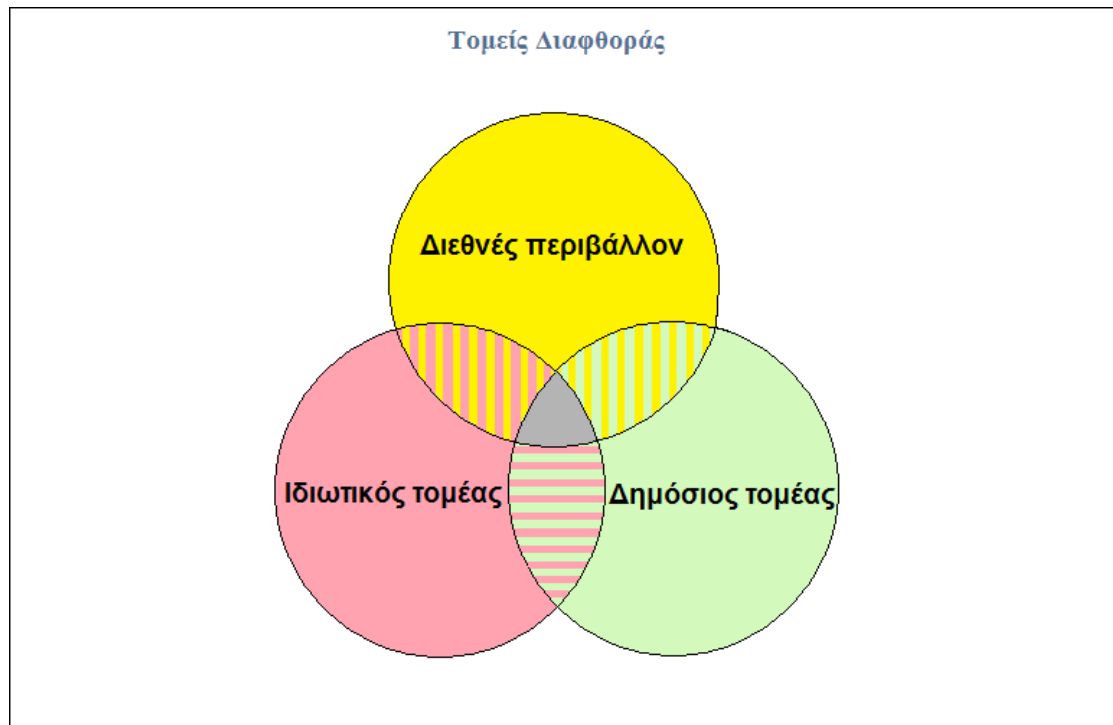
- **Διαφθορά που απαιτεί την εμπλοκή δύο πλευρών** και διακρίνεται σε α) *δωροδοκία* που είναι η ανταμοιβή σε μετρητά ή άλλου είδους δώρα που προσφέρεται οικειοθελώς ή από συνήθεια σε αρμόδιο παράγοντα ή υπάλληλο για να προβεί σε στρεβλή και καταχρηστική κρίση ή συμπεριφορά προς όφελος του δωροδοκούντος και β) *εκβιασμός* που είναι η απαιτητική ή αναγκαστική παράνομη απόκτηση χρημάτων, αγαθών ή πλεονεκτημάτων, για να παρασχεθεί μια νόμιμη υπηρεσία ή να αποφευχθεί μια ποινική ρήτρα.
- **Διαφθορά που δεν απαιτεί απαραίτητα την εμπλοκή δύο πλευρών** και διακρίνεται σε α) *απάτη* που είναι η εγκληματική εξαπάτηση ή ψευδής αντιπροσώπευση για την απόκτηση ενός άδικου πλεονεκτήματος, β) *κατάχρηση* που είναι παράνομη εκτροπή αγαθών για ιδίαν χρήση και γ) *ευνοιοκρατία (νεποτισμός)* που είναι η ευνοϊκή μεταχείριση που απολαμβάνουν συγγενείς ή στενοί φίλοι από υψηλόβαθμα στελέχη του δημοσίου ή του ιδιωτικού τομέα.

Από τα παραπάνω γίνεται φανερό ότι η **οικονομική διαφθορά** είναι η πιο άμεσα αναγνωρίσιμη εφόσον προκύπτει παράνομα άμεσο οικονομικό όφελος. Ωστόσο και η **διαφθορά κοινωνικής ανταπόδοσης**, που αναφέρεται σε απόκτηση διευκολύνσεων ή πλεονεκτημάτων και γίνεται σε ανταπόδοση ή με την προσδοκία της ανταπόδοσης – όπως στην περίπτωση της ευνοιοκρατίας – πιθανώς να περιλαμβάνει και το στοιχείο της οικονομικής διαφθοράς, εφόσον το απώτερο όφελος του ευνοούμενου είναι και οικονομικό.

Οι **τομείς εμφάνισης της διαφθοράς**, όπως φαίνεται και στο διάγραμμα της Εικόνας 1, ο ιδιωτικός τομέας, ο δημόσιος τομέας και το διεθνές περιβάλλον:⁹

⁸ Στο ίδιο, σ. 2 (βλ. και Σκιαδάς, Δ., «Φαινόμενα διαφθοράς κατά τη διαχείριση του προϋπολογισμού της Ευρωπαϊκής Ένωσης» στο Κουτσούκης, Κ., – Σκλιάς, Π., (επιμ.), *Διαφθορά και Σκάνδαλα στη Δημόσια Διοίκηση και την Πολιτική*, Σιδέρης, Αθήνα, 2005, σελ. 516 .

⁹ Ρέππας, ό.π., σ. 3 (βλ. και Tanzi, V., Davoodi, H., «Corruption, Public Investment, and Growth», *IMF Working Paper Series*, WP/97/139, 1997, URL < <http://www1.worldbank.org/publicsector/anticorrupt/FlagshipCourse2003/TanziDavoodi.pdf> >, καθώς και Mauro, P., «Corruption and the Composition of Government Expenditure», *Journal of Public Economics*, vol. 6, 1998, URL < <http://www1.worldbank.org/publicsector/anticorrupt/CoreCourse2005/Mauro.pdf> >.

Εικόνα 1. Διάκριση τομέων διαφθοράς σε ιδιωτικό, δημόσιο και διεθνή. Πηγή: Ρέππας (2010).¹⁰

- Στον **ιδιωτικό τομέα** υφίσταται διαφθορά ιδιώτη προς ιδιώτη. Πρόκειται για την περίπτωση κατά την οποία ένας υπάλληλος ή στέλεχος, έχοντας επιρροή σε συγκεκριμένη λειτουργία, σε προσδιορισμένο στόχο ή σε καθήκον που του ανατέθηκε μέσα σε μια ιδιωτική οργάνωση ή μια εταιρία, κατέχει μια διακριτική ευχέρεια, ώστε να μπορεί να ενεργήσει αντίθετα προς τα καθήκοντα και τις ευθύνες της θέσης ή της εργασίας του, και έτσι, άμεσα ή έμμεσα να βλάψει την επιχείρηση ή οργάνωση προς όφελος του ίδιου ή κάποιου άλλου προσώπου, ή επιχείρησης ή οργάνωσης. Η διαφθορά στον ιδιωτικό τομέα δημιουργεί αρνητικές επιδράσεις και στην οικονομική ανάπτυξη μίας χώρας, εφόσον, παρέχοντας παραπονημένα στοιχεία στις φορολογικές αρχές, θέτει την οικονομική πολιτική εκτός στόχου, αφού περιορίζονται τα έσοδα του κράτους, και δημιουργείται αβεβαιότητα για τους επενδυτές.
- Στο **δημόσιο τομέα** υφίσταται διαφθορά ιδιώτη προς δημόσιο λειτουργό, αλλά και από δημόσιο λειτουργό προς δημόσιο λειτουργό. Πρόκειται για περιπτώσεις που κάθε εμπλεκόμενος δημόσιος λειτουργός χρησιμοποιεί την εξουσία του

¹⁰ Ρέππας, ό.π., σ. 3.

αντιδεοντολογικά ή παράνομα για να προωθήσει τα δικά του συμφέροντα. Ανάλογα με τη θέση του εμπλεκόμενου δημόσιου λειτουργού η διαφθορά μπορεί να διακριθεί σε πολιτική ή γραφειοκρατική. Η *πολιτική διαφθορά* λαμβάνει χώρα στα ανώτατα επίπεδα των πολιτικών αρχών, δηλαδή μεταξύ διαφόρων κλάδων εξουσίας της κυβέρνησης δηλαδή μεταξύ εκτελεστικής, νομοθετικής και δικαστικής εξουσίας, ενώ η *γραφειοκρατική διαφθορά* γίνεται από τη δημόσια διοίκηση κατά τη φάση της καθημερινής παροχής πάσης φύσεως υπηρεσιών δημοσίου, τοπικών αρχών και ημικρατικών οργανισμών. Είναι δυνατόν να εμφανιστεί διαφθορά σε δημόσιους διαγωνισμούς, σε ιδιωτικοποιήσεις, στη φωτογραφική προκήρυξη θέσεων εργασίας, στη φωτογραφική ψήφιση νόμων, ενώ επίσης εμφανίζεται όταν δεν εφαρμόζονται οι νόμοι, όταν υπάρχουν ευνοϊκές δικαστικές αποφάσεις, όταν γίνονται προσλήψεις σε κρατικές επιχειρήσεις για ψηφοθηρία καθώς και όταν υπάρχουν δωροδοκίες και χρηματισμοί. Στο δημόσιο τομέα, η διαφθορά δημιουργεί αρνητικές επιδράσεις στην οικονομική ανάπτυξη της χώρας, αφού προκαλεί αρνητικές επιδράσεις στις επενδύσεις αυξάνοντας το κόστος και την αβεβαιότητα, επηρεάζει αρνητικά το κατά κεφαλή ΑΕΠ καθώς και τους ρυθμούς ανάπτυξης, ενώ μειώνει και τις δημόσιες δαπάνες για υγεία και παιδεία.

- Στο *διεθνές περιβάλλον* υφίσταται διαφθορά μεταξύ είτε διεθνούς οργανισμού προς διεθνή οργανισμό δηλαδή διαφθορά που εμφανίζεται μέσα στα όρια των διεθνών οργανισμών είτε μεταξύ διεθνούς οργανισμού προς εγχώριο οργανισμό δημόσιο ή ιδιωτικό, γεγονός που σχετίζεται με το κατά πόσο ευάλωτοι ή επιρρεπείς είναι οι εσωτερικοί παράγοντες και ιδιαίτερα οι πολιτικοί και δημόσιοι λειτουργοί της χώρας ώστε να επιτρέψουν την επέκταση της διαφθοράς στη χώρα τους.

Ως προς το **μέγεθος της διαφθοράς**, αυτή διακρίνεται σε μεγάλη ή σημαντική διαφθορά και η μικρή ή ασήμαντη διαφθορά:¹¹

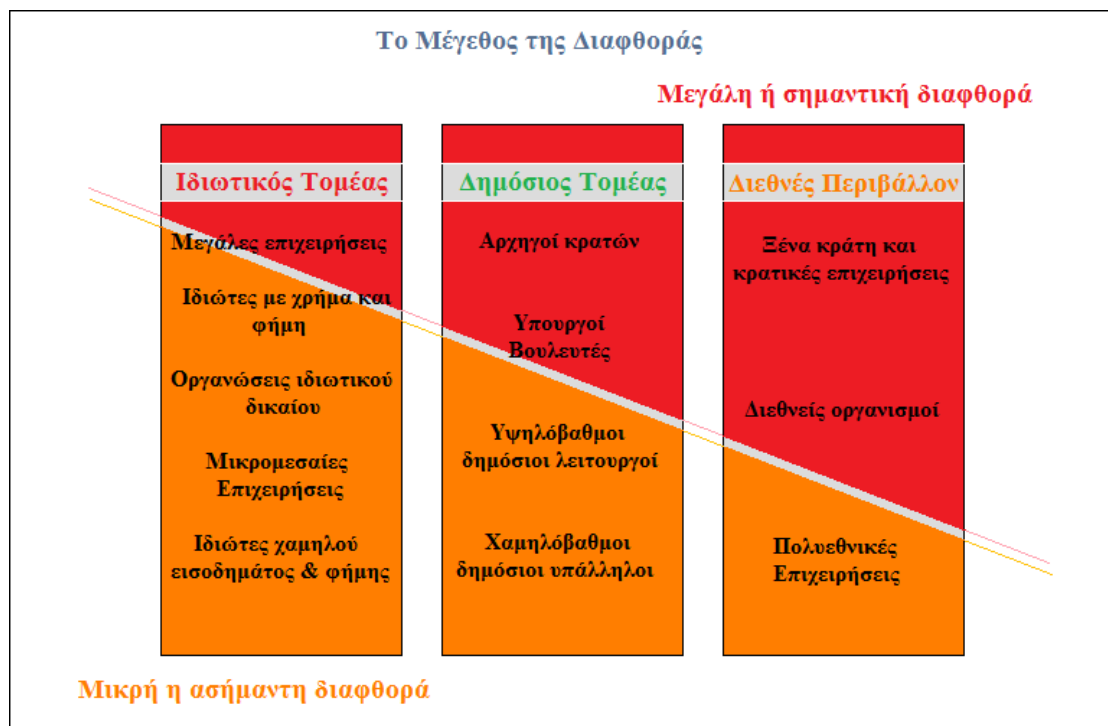
- **Μεγάλη διαφθορά** θεωρείται εκείνη κατά την οποία διακινούνται αξιόλογα χρηματικά ποσά. Ωστόσο, ο χαρακτηρισμός των ποσών ως μεγάλων εξαρτάται από το μέγεθος και την οικονομική επιφάνεια της χώρας και των εμπλεκόμενων φορέων ή ατόμων. Κυρίως ως μεγάλη διαφθορά θεωρείται αυτή στην οποία εμπλέκονται οι πολιτικοί και οι ανώτεροι δημόσιοι λειτουργοί, που συνήθως

¹¹ Στο ίδιο, σ.σ. 4 – 5.

συνδέεται με πολυεθνικές εταιρείες ή μεγάλες εγχώριες, το οργανωμένο έγκλημα, το εμπόριο όπλων, ναρκωτικών και ανθρώπων. Συνήθως η μεγάλη διαφθορά ταυτίζεται με την πολιτική διαφθορά.

- **Μικρή διαφθορά** θεωρείται εκείνη κατά την οποία διακινούνται πολύ μικρότερα ποσά. Κυρίως ως μικρή διαφθορά θεωρείται αυτή στην οποία εμπλέκονται κατώτεροι δημόσιοι υπάλληλοι, μικρομεσαίες επιχειρήσεις και ιδιώτες χαμηλών εισοδημάτων και φήμης, που ωστόσο, παρά το μικρό μέγεθός της, βλάπτει έναν μεγάλο αριθμό πολιτών κυρίως χαμηλών εισοδημάτων και συνδέεται με την υγεία, την αστυνομία, τη δικαιοσύνη και την παιδεία. Συνήθως η μικρή διαφθορά ταυτίζεται με την γραφειοκρατική διαφθορά.

Στο διάγραμμα της Εικόνας 2&3 απεικονίζονται, απλουστευμένα οι φορείς του ιδιωτικού τομέα, του δημόσιου και του διεθνούς περιβάλλοντος που εμπλέκονται στη μεγάλη και τη μικρή διαφθορά.

Εικόνα 2&1. Τα μεγέθη της διαφθοράς και οι εμπλεκόμενοι με αυτά. Πηγή: Ρέππας (2010).¹²

¹² Στο ίδιο, σ. 5.

Ένα ακόμη σημαντικό στοιχείο κατανόησης της διαφθοράς είναι η **συχνότητα διαφθοράς**. Αυτή μπορεί να είναι:¹³

- **Σποραδική διαφθορά** (χαμηλής συχνότητας), η οποία χαρακτηρίζεται από μεμονωμένες ενέργειες σε ακανόνιστα χρονικά διαστήματα όπου μόνο μερικοί άνθρωποι προβαίνουν σε ενέργειες που χαρακτηρίζονται ως διαφθορά, σε ένα κατά τα άλλα αδιάφθορο σύστημα.
- **Συστηματική διαφθορά** (υψηλής συχνότητας), η οποία χαρακτηρίζεται από τη παρουσία ενός μεγάλου αριθμού ατόμων, οι οποίοι προβαίνουν σε ενέργειες που χαρακτηρίζονται ως διαφθορά, μέσα σε ένα κοινωνικοπολιτικό σύστημα στο οποίο η διαφθορά αποτελεί ουσιαστική πτυχή για τη λειτουργία του.

1.2. Αίτια και επιπτώσεις διαφθοράς και μέτρα αντιμετώπισης

1.2.1. Παράγοντες που επηρεάζουν τη διαφθορά

Από τα προηγούμενα φαίνεται ότι οι άνθρωποι καταφεύγουν σε πράξεις διαφθοράς παρακινούμενοι από συγκεκριμένα **κίνητρα συμπεριφοράς**, όπως η **απληστία** για το χρήμα ή την εξουσία, η **ανάγκη** για αύξηση μισθού ή πληρωμή χρεών, η **συμπάθεια** προς το φίλο, το συγγενή ή το συντοπίτη ή η **αντιπάθεια** προς την κυβέρνηση, τη διεύθυνση και την κάθε μορφής εξουσία. Ωστόσο, σημαντικό ρόλο παίζει η **κατοχή θέσης με μονοπωλιακή δύναμη**, η οποία, με δεδομένα τα παραπάνω κίνητρα συμπεριφοράς, είναι δυνατόν να επιδιώξουν να καταφύγουν σε πράξεις διαφθοράς. Σύμφωνα μάλιστα με την εξίσωση της διαφθοράς που προτάθηκε από τον R. Kiltgaard,¹⁴ για να επιδιωχθεί μία πράξη διαφθοράς με θετικό αποτέλεσμα για τον διαπράττοντα, θα πρέπει η μονοπωλιακή οικονομική πρόσδοδος να είναι μεγάλη, η ισχύς λόγω καθηκόντων να είναι μεγάλη και η αυστηρότητα των κανόνων ελέγχου της διαφθοράς να είναι μικρή:

$$Cor = R + D - A$$

Εξίσωση 1

¹³ Στο ίδιο, σ.σ. 5 – 6.

¹⁴ Kiltgaard, R., «International cooperation against corruption», *Finance and Development*, IMF/World Bank, 35(1), 1998, σ. 3 (βλ. και Myint, ό.π., σ. 7).

Όπου:

Cor = Corruption, μέγεθος διαφθοράς

R = Economic Rent, μονοπωλιακή οικονομική πρόσοδος

D = Discretionary powers, ισχύς λόγω καθηκόντων

A = Accountability, αυστηρότητα κανόνων υπευθυνότητας και λογοδοσίας

Οι **παράγοντες** που επηρεάζουν τη διαφθορά διακρίνονται σε οικονομικούς, πολιτικούς, κοινωνικούς και θεσμικούς.¹⁵ Συγκεκριμένα:

- Στις αναπτυγμένες χώρες δεν αναπτύσσονται θεσμικά «σχέσεις» μεταξύ κράτους και πολίτη, ενώ υπάρχει μεγαλύτερη διαφάνεια στη διαχείριση των οικονομικών του κράτους. Αντίθετα, στις πιο φτωχές εισοδηματικά χώρες, παρατηρείται μεγάλη πολιτική και γραφειοκρατική διαφθορά.
- Ο γιγαντισμός τους κράτους, ο κρατικός συγκεντρωτισμός και ο κρατικός παρεμβατισμός, που υφίσταται κυρίως στις αναπτυσσόμενες χώρες ευνοούν την ισχυρών εξουσιοδοτημένων οργάνων του κράτους, των οποίων οι λειτουργοί εύκολα ρέπουν προς τη διαφθορά, εκμεταλλευόμενοι τη μονοπωλιακή ισχύ τους.
- Ο τρόπος στελέχωσης των κρατικών υπηρεσιών, το κύρος που αποδίδει σ' αυτούς η εργασία καθώς και το επίπεδο αμοιβών στο δημόσιο τομέα επηρεάζουν την έκταση της διαφθοράς. Το χαμηλό επίπεδο του προσωπικού, το χαμηλό κύρος της εργασίας και οι χαμηλές αμοιβές αφήνουν πολλά περιθώρια ανάπτυξης διαφθοράς.
- Η απουσία αποτελεσματικών μηχανισμών ελέγχου στο δημόσιο τομέα τόσο για την πρόληψη, όσο και τον εντοπισμό φαινομένων διαφθοράς. Η αποτελεσματικότητα των μηχανισμών ελέγχου είναι συνάρτηση παραγόντων όπως η πολιτική τους ανεξαρτησία και ακεραιότητα, και η ουσιαστική δυνατότητά τους για την τιμωρία των εξακριβωμένα ενόχων για διαφθορά. Σημειώνεται ότι το περιορισμένο ύψος των ποινών που προβλέπονται σε περίπτωση αποκάλυψης διαφθοράς, τα γραφειοκρατικά εμπόδια, και οι χρονοβόρες διαδικασίες ελέγχου της διαφθοράς, αποτελούν στοιχεία που περιορίζουν κατά πολύ την αποτελεσματικότητα των μηχανισμών αυτών.
- Ο περιορισμός της ελευθερίας του τύπου και της ανεξαρτησίας της δικαιοσύνης αποτελούν στοιχεία που ευνοούν την ανάπτυξη της διαφθοράς, αφού δεν

¹⁵ Τάτσος, Ν., *Παραοικονομία και φοροδιαφυγή στην Ελλάδα*, ΙΟΒΕ, Παπαζήσης, Αθήνα, 2001 (βλ. και Νικολοπούλου, Α., *Κράτος και Διαφθορά*, Σιδέρης, Αθήνα, 1998, σ. 24).

επιτρέπουν την ανάδειξη και δημοσιοποίηση φαινομένων διαφθοράς και την παραδειγματική καταδίκη των ενόχων.

- Η απουσία της κοινωνίας των πολιτών με τη μορφή των ενεργών πολιτών και των Μη Κυβερνητικών Οργανώσεων αφήνει έδαφος για την ανάπτυξη του ατομικισμού, της απάθειας και της ιδιοτέλειας, σε βάρος της κοινής και συλλογικής ωφέλειας, επιτρέποντας έτσι την ανάπτυξη της διαφθοράς.

Με βάση τις απόψεις του D. Treisman, η διαφθορά σε μακροοικονομικό επίπεδο μπορεί να θεωρηθεί συνάρτηση που σχετίζεται με την οικονομική ανάπτυξη μίας χώρας (**i**) ως εξής: ¹⁶

$$Cor_i = f(C_i, Ecd_i)$$

Εξίσωση 2

Όπου:

Cor_i = Corruption, μέγεθος διαφθοράς στη χώρα (**i**)

C_i = Cultural attributes, μορφωτικό επίπεδο στη χώρα (**i**)

Ecd_i = Economic development, οικονομική ανάπτυξη στη χώρα (**i**)

Σύμφωνα με το N. Mocan,¹⁷ και με δεδομένη την άποψη του P. Mauro,¹⁸ ότι η οικονομική ανάπτυξη μίας χώρας (**i**) θεωρείται συνάρτηση της υφιστάμενης διαφθοράς σ' αυτήν, καθώς και της άποψης των D. Acemoglu και συν.,¹⁹ περί συσχετισμού της με το ανθρώπινο κεφάλαιο των κατοίκων της και του επιπέδου των θεσμών της χώρας αυτής, τότε η διαφθορά μπορεί να θεωρηθεί ως συνάρτηση με την ακόλουθη μορφή:

$$Cor_i = f(C_i, H_i, K_i)$$

Εξίσωση 3

Όπου:

¹⁶ Treisman, D., «The Causes of Corruption: A Cross-National Study», *Journal of Public Economics*, 76: 399 – 457, 2000.

¹⁷ Mocan, N., «What determines corruption? International evidence from microdata», *Economic Inquiry*, (ISSN 1465-7295), doi:10.1111/j.1465-7295.2007.00107.x, Western Economic Association International, 2008, URL < <http://www.bus.lsu.edu/mocan/Corruption.EI.pdf> >.

¹⁸ Mauro, P., «Corruption and Growth», *The Quarterly Journal of Economics*, 110 (3): 681-712, 1995, URL < <http://homepage.ntu.edu.tw/~kslin/macro2009/Mauro%201995.pdf> >.

¹⁹ Acemoglu, D., Johnson, S. and Robinson, J., «The Colonial Origins of Comparative Development: An Empirical Investigation», *American Economic Review*, 9: 1369–401, 2001.

H_i = Human capital, ανθρώπινο κεφάλαιο στη χώρα (**i**)

K_i = Institutional characteristics, θεσμικά χαρακτηριστικά της χώρας (**i**)

Σε μικροοικονομικό επίπεδο, υπεισέρχονται στη συνάρτηση και τα προσωπικά χαρακτηριστικά του ατόμου (**j**):

$$Cor_{ij} = f(C_i, H_i, K_i, X_{ij})$$

Εξίσωση 4

Όπου:

Cor_{ij} = Corruption, μέγεθος εμπλοκής στη διαφθορά του ατόμου (**j**) στη χώρα (**i**)

C_i = Cultural attributes, μορφωτικό επίπεδο στη χώρα (**i**)

H_i = Human capital, ανθρώπινο κεφάλαιο στη χώρα (**i**)

K_i = Institutional characteristics, θεσμικά χαρακτηριστικά της χώρας (**i**)

X_{ij} = Personal characteristics, χαρακτηριστικά του ατόμου (**j**) στη χώρα (**i**)

1.2.2. Οι επιπτώσεις της διαφθοράς

Οι αρνητικές επιπτώσεις της διαφθοράς εντοπίζονται στον οικονομικό τομέα, τον κοινωνικοπολιτικό τομέα και τον τομέα ασφάλειας.²⁰ Συγκεκριμένα:

- Στον οικονομικό τομέα διαπιστώνεται: α) Μείωση των εσόδων του κράτους και κατά συνέπεια εμφάνιση αδυναμίας χρηματοδότησης της ανάπτυξης, β) Αναδιάρθρωση των κρατικών δαπανών υπέρ μη άμεσα παραγωγικών σκοπών και σε βάρος των μικρής εντάσεως εργασίας έργων και των έργων κοινωνικής υποδομής, γ) Περιορισμός της αναδιάρθρωσης του δημόσιου τομέα και διατήρηση μίας δομής με θέσεις και αρμοδιότητες με μονοπωλιακή δύναμη, δ) Επιδείνωση του φαινομένου της ανισοκατανομής εισοδημάτων, με υπερκέρδη που περιορίζεται σε λιγότερα άτομα, δηλαδή, σε εκείνα δηλαδή που νέμονται και τα οφέλη της διαφθοράς, με παράλληλη αναδιάρθρωση των καταναλωτικών δαπανών υπέρ προϊόντων πολυτελούς διαβίωσης, ε) Παροχή αναξιόπιστων μακροοικονομικά στοιχείων για αξιολόγηση και χάραξη οικονομικής πολιτικής.

²⁰ Ρέππας, ό.π., σ.σ. 17 – 19 (βλ. και Myint, ό.π.).

- Στον **κοινωνικοπολιτικό τομέα** διαπιστώνεται ότι: α) Αυξάνεται η δυσαρέσκεια σε βάρος των κυβερνόντων, ενώ να χάνεται η εμπιστοσύνη προς όλα τα πολιτικά κόμματα, τους δημοκρατικούς θεσμούς και τους φορείς διαφύλαξης της νομιμότητας. β) Αυξάνεται ο κίνδυνος να οδηγηθεί μία χώρα στην κοινωνική αναταραχή και την πολιτική αστάθεια.
- Στον **τομέα ασφάλειας** διαπιστώνεται ότι: α) Αυξάνονται οι κινδύνους για την υγεία και την ασφάλεια των πολιτών λόγω μη συμμόρφωσης με τους κανόνες ασφάλειας, υγιεινής στους τόπους εργασίας και της προστασίας του περιβάλλοντος. β) Αυξάνεται η απειλή σε βάρος της ασφάλειας και της ζωής των πολιτών λόγω της διαφθοράς στο χώρο της δικαιοσύνης και της πλημμελούς αστυνόμευσης, που οδηγούν στην έξαρση της εγκληματικότητας, της εμπορίας όπλων και ναρκωτικών, και της εμφάνισης φαινομένων τρομοκρατίας, αλλά και ακραίων αντιλήψεων όχι μόνο για την πάταξη του εγκλήματος και της διαφθοράς, αλλά και για την διακυβέρνηση της χώρας.

Ωστόσο, θα πρέπει να αναφερθεί και ο αντίλογος στις παραπάνω αρνητικές συνέπειες της διαφθοράς και οι απόψεις ορισμένων οι οποίοι διακρίνουν και **θετικές επιπτώσεις** της διαφθοράς, κυρίως στον οικονομικό τομέα, ως η απάντηση της ελεύθερης αγοράς στις προϋπάρχουσες αποτυχίες των κυβερνητικών πολιτικών και των διοικητικών λειτουργιών.²¹ Τέτοιες περιπτώσεις που ανάγουν τη διαφθορά ως παράγοντα αποτελεσματικότητας, καθώς επιτρέπει την κάμψη των γραφειοκρατικών και λοιπών εμποδίων, εξοικονομώντας χρόνο και πόρους και απλουστεύοντας τις σχετικές διαδικασίες, είναι οι ακόλουθες:

- Μειώνει τις κυβερνητικές / κρατικές ακαμψίες και γραφειοκρατικές διαδικασίες, που εμποδίζουν την αύξηση της οικονομικής δραστηριότητας.
- Συντηρεί τους μισθούς στο δημόσιο τομέα σε χαμηλά επίπεδα, κρατώντας έτσι χαμηλά το κόστος γενικής κυβέρνησης.
- Ενισχύει την εμπορική δραστηριότητα καλύπτοντας την αδυναμία του κράτους να το πράξει λόγω της παρεμβατικής του πρακτικής.
- Ιδιαίτερα στις αναπτυσσόμενες χώρες, και όπου υπάρχει στην καθημερινή ζωή του πολίτη μεγάλος αριθμός ελέγχων και εξουσιοδοτήσεων από το κράτος, και

²¹ Bardhan, P., «Corruption and Development: A Review of Issues», *Journal of Economic Literature*, vol. 35, 1997, σ.σ. 1320 – 1346, URL < <http://siteresources.worldbank.org/INTEASTASIAPACIFIC/Resources/226262-1253782457445/6449316-1261623644460/corruption-and-development.pdf> >.

όπου τα κρατικά όργανα έχουν αυξημένη εξουσία, μπορεί να αυξήσει την αποτελεσματικότητα, απλουστεύοντας τις διαδικασίες, και να συμβάλει στην οικονομική ανάπτυξη.

Ωστόσο, με αυτή την οπτική, η διαφθορά αποκτά έναν στρεβλό συστημικό χαρακτήρα, αφού δημιουργείται ένα καθεστώς κατά το οποίο, η παρανομία «νομιμοποιείται» και η διαφθορά γίνεται άτυπα αποδεκτή ως συνήθης πρακτική, ενώ η κοινωνία, λειτουργώντας υπό καθεστώς ανομίας, ουσιαστικά «επιβραβεύει» αυτούς που δρουν παράνομα, «τιμωρώντας» στην πράξη εκείνους που δεν την αποδέχονται.²²

1.2.3. Η αντιμετώπιση της διαφθοράς

Η αποτελεσματικότητα των οποιωνδήποτε μέτρων αντιμετώπισης της διαφθοράς θα πρέπει να συνδυαστεί με την μεταβολή της αντίληψης πολιτών, πολιτικών αρχών και κρατικών λειτουργών για το ρόλο του κάθε ενός και την ανάγκη περιορισμού του φαινομένου της διαφθοράς. Τα μέτρα αντιμετώπισης της διαφθοράς εκ μέρους της πολιτείας είναι:²³

- Τα **προληπτικά μέτρα**: α) Η αυστηρή και συνεπής τήρηση κανόνων και διαδικασιών που αποτρέπουν παρεκκλίσεις προς όφελος ορισμένων. β) Η αποτροπή του επηρεασμού της πολιτικής εξουσίας από πολιτικές, επαγγελματικές και οικονομικές ομάδες συμφερόντων. γ) Η καθιέρωση ξεκάθਾਰου νομικού πλαισίου ώστε να μην επιτρέπονται παρερμηνείες που θα επέτρεπαν την κατ' επιλογή προσφορά υπηρεσιών.
- Τα **κατασταλτικά μέτρα**: α) Η λειτουργία πραγματικά ανεξάρτητων αρχών ελέγχου σε συνεχή βάση για τον έλεγχο της επαγγελματικής συμπεριφοράς των δημοσίων λειτουργών, ιδιαίτερα όταν υπάρχουν καταγγελίες για διαφθορά. β) Η λήψη μέτρων για την εκδίκαση και την εκτέλεση των αποφάσεων των δικαστηρίων και την αντιμετώπιση του φαινομένου των αναβολών που οδηγούν σε παραγραφές των αδικημάτων.

Σύμφωνα ακόμη με την Παγκόσμια Τράπεζα, οι πέντε βασικοί άξονες για μία γενική στρατηγική καταπολέμησης της διαφθοράς είναι: α) Η αύξηση της πολιτικής λογοδοσίας και υπευθυνότητας έναντι των πολιτών. β) Η ενδυνάμωση της συμμετοχής

²² Νικολοπούλου, ό.π., σ. 199.

²³ Τάτσος, ό.π., σ.σ. 480 – 483.

της Κοινωνίας των Πολιτών. γ) Η δημιουργία ενός ανταγωνιστικού ιδιωτικού τομέα. δ) Η δημιουργία θεσμικών αναχωμάτων στην εξουσία για αποτροπή φαινομένων διαφθοράς. ε) Η διοικητική βελτίωση και αναδιάρθρωση του δημόσιου τομέα.²⁴

Με δεδομένο ότι στην Ευρώπη το φαινόμενο της διαφθοράς εξακολουθεί να αποτελεί μάλιστα, το Συμβούλιο της Ευρώπης εξέδωσε την *Ποινική Σύμβαση για τη Διαφθορά* (Criminal Law Convention on Corruption), που υπογράφηκε από 14 κράτη-μέλη την 1η Ιουλίου του 2002 και προβλέπει την υποχρέωση των κρατών-μελών να υιοθετήσουν τα αναγκαία μέτρα για την ειδίκευση προσώπων και υπηρεσιών κατά της διαφθοράς και την ανεξαρτησία τους.²⁵ Ακόμη, η Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών κατά της Διαφθοράς (The United Nations Convention against Corruption), που υπογράφηκε τον Δεκέμβριο του 2003, αποτελεί την πρώτη παγκόσμια προσπάθεια για την κοινή αντιμετώπιση της διαφθοράς.²⁶ Επιπλέον, στα πλαίσια του Συμβουλίου της Ευρώπης υιοθετήθηκαν από το 1997 είκοσι κατευθυντήριες γραμμές κατά της διαφθοράς, ενώ λειτουργεί και μηχανισμός παρακολούθησης της τήρησης αυτών των κανόνων, της ομάδας κρατών **GRECO** (Groupe d' États contre la Corruption), από το 1999, στην οποία συμμετέχει και η Ελλάδα. Με σύσταση του μηχανισμού αυτού δημιουργήθηκε στην Ελλάδα ο θεσμός του Γενικού Επιθεωρητή Δημόσιας Διοίκησης.²⁷ Τέλος, στα πλαίσια της Ευρωπαϊκής Ένωσης λειτουργεί η **Ευρωπαϊκή Υπηρεσία Καταπολέμησης της Απάτης** (Office Européen de Lutte Anti - Fraude – **OLAF**), αποστολή της οποίας είναι η προστασία των οικονομικών συμφερόντων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, η καταπολέμηση της διαφθοράς, καθώς και κάθε άλλης παράτυπης δραστηριότητας, συμπεριλαμβανομένων και των παραπτώματων των ευρωπαϊκών θεσμικών οργάνων.²⁸

Ωστόσο, το ζήτημα της αντιμετώπισης της διαφθοράς, είναι **θέμα γενικότερης παιδείας των πολιτών** μίας κουλτούρας εμποτισμένης με τις αξίες της δημοκρατίας, της διαφάνειας, της αξιοκρατίας και της υπεροχής του συλλογικού - έναντι του ατομικού - συμφέροντος.

²⁴ Διαδικτυακός τόπος της The World Bank: URL < <http://web.worldbank.org/> >.

²⁵ *Criminal Law Convention on Corruption (Ποινική Σύμβαση για τη Διαφθορά)*, URL < <http://conventions.coe.int/Treaty/Commun/QueVoulezVous.asp?CL=ENG&NT=173> >.

²⁶ *The United Nations Convention against Corruption (Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών κατά της Διαφθοράς)*, URL < http://www.unodc.org/documents/treaties/UNCAC/Publications/Convention/08-50026_E.pdf >.

²⁷ Διαδικτυακός τόπος της GRECO, URL < http://www.coe.int/t/dghl/monitoring/greco/default_en.asp >.

²⁸ Διαδικτυακός τόπος της OLAF, URL < http://ec.europa.eu/anti_fraud/index_el.htm >.

1.3. Αποτίμηση της διαφθοράς

1.3.1. Η μέτρηση της διαφθοράς

Με δεδομένο ότι η διαφθορά δεν αφήνει μετρήσιμα ίχνη και ότι η αντίληψη που έχουμε γι' αυτήν βασίζεται σε υποκειμενικές εμπειρίες ατόμων ή ομάδων, η μέτρησή της πραγματοποιείται μέσω ερευνών που διενεργούν συγκεκριμένοι παρατηρητές, ειδικευμένες επιχειρήσεις διενέργειας ερευνών, εκπαιδευμένοι κρατικού υπάλληλοι ή μη κυβερνητικές οργανώσεις. Τα αποτελέσματα των ερευνών με τη μορφή κατάλληλων ερωτημάτων αποκτούν μετρήσιμο μέγεθος με τη χρήση **απλών ή σύνθετων δεικτών**. Ωστόσο, η αξιοπιστία των δεικτών αυτών διαφοράς **δεν** είναι απόλυτη, αφού επηρεάζονται από λάθη δειγματοληψίας, ανακρίβειες μετρήσεων, αδυναμίες εντοπισμού της μορφής και του τομέα της διαφθοράς κ.λπ..

Οι κυριότεροι από αυτούς τους δείκτες είναι:²⁹

- Ο δείκτης της **Διεθνούς Εργασίας (Business International, BI)**, ο οποίος περιλαμβάνει μια εκτίμηση του επιπέδου της διαφθοράς σε διάφορες χώρες και συντάσσεται από το *Economist Intelligence Unit*. Ο δείκτης προκύπτει από στοιχεία που συλλέγονται από ένα δίκτυο ανταποκριτών και αναλυτών σε όλο τον κόσμο και δημοσιεύθηκαν αρχικά για την περίοδο 1981 – 1983.³⁰
- Ο δείκτης του **Διεθνούς Οδηγού Κινδύνου Χωρών (International Country Risk Guide, ICRG)**, ο οποίος δημοσιεύεται σε μηνιαία βάση από την *Political Risk Services Inc.*, αναλύοντας τους πολιτικούς και χρηματοοικονομικούς κινδύνους για 140 χώρες του κόσμου.³¹
- Ο δείκτης της **Παγκόσμιας Έκθεσης Ανταγωνιστικότητας (World Competitiveness Report)**, που εκδίδεται σε ετήσια βάση από το *World Economic Forum*, και παραθέτει στοιχεία αναφορικά με το φαινόμενο της διαφθοράς.³²
- Το **Παγκόσμιο Βαρόμετρο για την Διαφθορά (Global Corruption Barometer, GCB)**, που αποτελεί μία έρευνα κοινής γνώμης, η οποία διεξάγεται σε ετήσια

²⁹ Ρέππας, ό.π., σ.σ. 6 – 7 (βλ. και Mocan, ό.π.)

³⁰ «Business International», *Economist Intelligence Unit*, URL < <http://www.eiu.com/> >.

³¹ «International Country Risk Guide», *Political Risk Services Inc.*, URL < <http://www.prsgroup.com/icrg.aspx> >.

³² «World Competitiveness Report», *World Economic Forum*, URL < <http://www.weforum.org/reports/global-competitiveness-report-2013-2014> >.

βάση από το διεθνή μη-κυβερνητικό οργανισμό *Transparency International* από το 2003, και διερευνά τις αντιλήψεις της κοινής γνώμης αναφορικά με την διαφθορά.³³

- Ο **Δείκτης Χρηματισμού (Bribe Payers Index, BPI)** βασίζεται σε έρευνες ειδικού πληθυσμού και εκδίδεται από το διεθνή μη-κυβερνητικό οργανισμό *Transparency International* και κάλυψε 28 χώρες κατά το 2011. Οι έρευνες πραγματοποιούνται μεταξύ ανωτάτων στελεχών επιχειρήσεων και τραπεζών των χωρών υποδοχής. Ο δείκτης αποκαλύπτει τη μεγάλη δυνατότητα μεγάλων επιχειρήσεων να δωροδοκούν φορείς και θεσμούς σε λιγότερο αναπτυγμένες χώρες.³⁴
- Ο **Δείκτης Ελέγχου Διαφθοράς (Control of Corruption Index, CCI)** από την Παγκόσμια Τράπεζα (The World Bank) και κυκλοφορεί κάθε εξάμηνο από το 1996, ως σύνθετος δείκτης, ο οποίο εστιάζει στη δημόσια διαφθορά ως ενιαίο ομοιογενές φαινόμενο, χρησιμοποιώντας στοιχεία που αντλεί από ιδιώτες και φορείς εκτός της Παγκόσμιας Τράπεζας και παίρνει τιμές από το διάστημα [- 2,5, + 2,5], με τη μεγαλύτερη τιμή να δηλώνει μηδενική διαφθορά.³⁵
- Ο **Δείκτης Αντιλαμβανόμενης Διαφθοράς (Corruption Perception Index, CPI)** ο οποίος συντάσσεται σε ετήσια βάση από το διεθνή μη-κυβερνητικό οργανισμό *Transparency International* από το 1995 και καταγράφει το επίπεδο της αντιλαμβανόμενης, από τους πολίτες, διαφθοράς στο δημόσιο τομέα. Βασίζεται σε 13 επί μέρους έρευνες (για κάθε χώρα χρησιμοποιεί το λιγότερο 3) και καλύπτει σήμερα 177 χώρες. Θεωρείται έτσι σύνθετος δείκτης, που στηρίζονται κυρίως στην αντίληψη του κόσμου ή των ειδικών περί της διαφθοράς και από το 2012 παίρνει τιμές από το διάστημα [0, 100], με τη μεγαλύτερη τιμή να δηλώνει μηδενική διαφθορά.³⁶

Οι δύο τελευταίοι σύνθετοι δείκτες αποτελούν τους πλέον διαδεδομένους για τη διερεύνηση της διαφθοράς σε διάφορες χώρες και την κατάταξή τους σε αντίστοιχες με τους δείκτες αυτούς καταστάσεις διαφθοράς.

³³ «Global Corruption Barometer 2013», *Transparency International*, URL < <http://www.transparency.org/gcb2013/results> >.

³⁴ «Bribe Payers Index», *Transparency International*, URL < <http://bpi.transparency.org/bpi2011/results/> >.

³⁵ «Control of Corruption Index», *The World Bank*, URL < <http://www.worldbank.org/> >.

³⁶ «Corruption Perception Index 2013», *Transparency International*, URL < <http://cpi.transparency.org/cpi2013/> >.

1.3.2. Ο δείκτης αντιλαμβανόμενης διαφθοράς CPI

Με δεδομένο ότι ο δείκτης αντιλαμβανόμενης διαφθοράς θα χρησιμοποιηθεί στην παρούσα εργασία, για την εξέταση της αντιλαμβανόμενης σχέσης διαφθοράς και οικονομίας, θα αναφερθούμε σε ορισμένα χαρακτηριστικά του.³⁷

Ο συγκεκριμένος σύνθετος δείκτης προκύπτει από έρευνες που καταγράφουν τις αντιλήψεις των πολιτών του επιχειρηματικού κόσμου και ειδικών αναλυτών για τη διαφθορά. Βασίζεται, όπως προαναφέρθηκε, σε 13 επί μέρους έρευνες. Η κλίμακα κατάταξης είναι από το 0 έως το 100,³⁸ όπου ο βαθμός 0 υποδηλώνει τη μέγιστη διαφθορά, ενώ ο βαθμός 100 υποδηλώνει την αίσθηση ότι δεν υπάρχει διαφθορά στη χώρα. Ωστόσο, η χρήση του δείκτη αυτού μπορεί να δημιουργήσει ορισμένα προβλήματα όταν χρησιμοποιείται ως αξιολογικό κριτήριο για τα πραγματικά επίπεδα της διαφθοράς μιας χώρας. Τέτοια προβλήματα είναι:

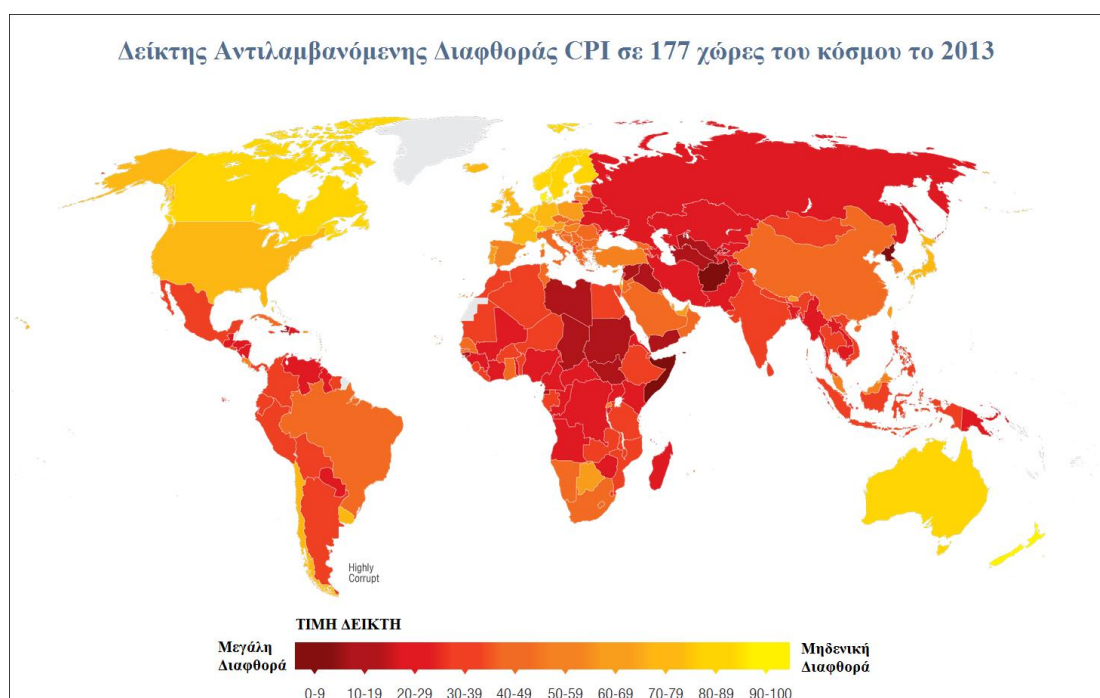
- **Προβλήματα μεθοδολογίας των ερευνών**, λόγω έλλειψης συγκεκριμένου ορισμού της διαφθοράς σε διεθνές επίπεδο, μέτρησης διαφορετικών μορφών διαφθοράς, μέτρησης απόλυτων μεγεθών διαφθοράς ανεξαρτήτως του μεγέθους των χωρών και κατάληξη σε ένα σύνθετο δείκτη ο οποίος αναφέρεται ως συνισταμένη διαφορετικών μορφών διαφθοράς.
- **Προβλήματα μεροληπτικής παροχής πληροφοριών** από τις διαφορετικές πηγές πληροφόρησης σε κάθε χώρα, όπως είναι οι πληροφορίες από δικαστικές αποφάσεις (με ελάχιστες καταδικαστικές αποφάσεις σε ένα διεφθαρμένο κράτος έναντι περισσότερων σε ένα λιγότερο διεφθαρμένο), η μεροληπτική πληροφόρηση από διεφθαρμένα μέσα ενημέρωσης, καθώς και η έκφραση μεροληπτικής γνώμης από ανεξάρτητα πρόσωπα των οποίων η γνώμη επηρεάζεται από πολλά προσωπικά χαρακτηριστικά.
- **Προβλήματα κατάταξης των χωρών στις καταστάσεις διαφθοράς** σύμφωνα με τις τιμές του δείκτη, με δεδομένο ότι, παρά τη βελτίωση που μπορεί να εμφανίζει ο δείκτης σε μία χώρα σε σύγκριση με προηγούμενα έτη, λόγω γενικής βελτίωσης του δείκτη κατά μέσο όρο η χώρα να βρίσκεται σε χειρότερη θέση από τα προηγούμενα έτη.

³⁷ Ρέππας, ό.π., σ. 7.

³⁸ Σημειωτέον ότι η κλίμακα κατάταξης του δείκτη αυτού μέχρι και το έτος 2011 ήταν από 0 έως 10, όπου ο βαθμός 0 υποδήλωνε τη μέγιστη διαφθορά, ενώ ο βαθμός 10 υποδήλωνε την αίσθηση ότι δεν υπάρχει διαφθορά στη χώρα (βλ. «Corruption Perception Index», ό.π.).

1.3.3. Στοιχεία του δείκτη αντιλαμβανόμενης διαφθοράς CPI για το 2013

Ειδικά για το 2013, όπως φαίνεται και από το χάρτη της Εικόνας 4, οι τιμές του δείκτη σε 177 χώρες παρείχαν τη διαπίστωση ότι το 69% των χωρών ήταν κάτω από 50, γεγονός το οποίο επιβεβαιώνει την ύπαρξη του σοβαρού και παγκόσμιου προβλήματος της διαφθοράς.³⁹ Ανάμεσα στις χώρες αυτές ήταν και η Ελλάδα, που βρίσκεται στην 80^η θέση με δείκτη CPI μόλις 40 (βλ. Παράρτημα 2). Η Ελλάδα καταλαμβάνει και την τελευταία θέση ανάμεσα στα κράτη της Δυτικής Ευρώπης και της Ευρωπαϊκής Ένωσης, όπως φαίνεται και στην Εικόνα 5 που παρατίθεται. Από τον Πίνακα αυτόν είναι φανερό ότι στις χώρες αυτές μόλις το 23% βρίσκεται κάτω από το 50 του δείκτη CPI. Ακόμη, στον Πίνακα 1 φαίνεται η κατάταξη της Ελλάδας τα τελευταία δέκα χρόνια, όπου γίνεται φανερή η επιδείνωση της θέσης της χώρας ως προς την κατάταξή της σύμφωνα με το δείκτη αντιλαμβανόμενης διαφθοράς CPI, κατά την περίοδο της οικονομικής κρίσης και της συνεπακόλουθης μείωσης του κατά κεφαλή ΑΕΠ.

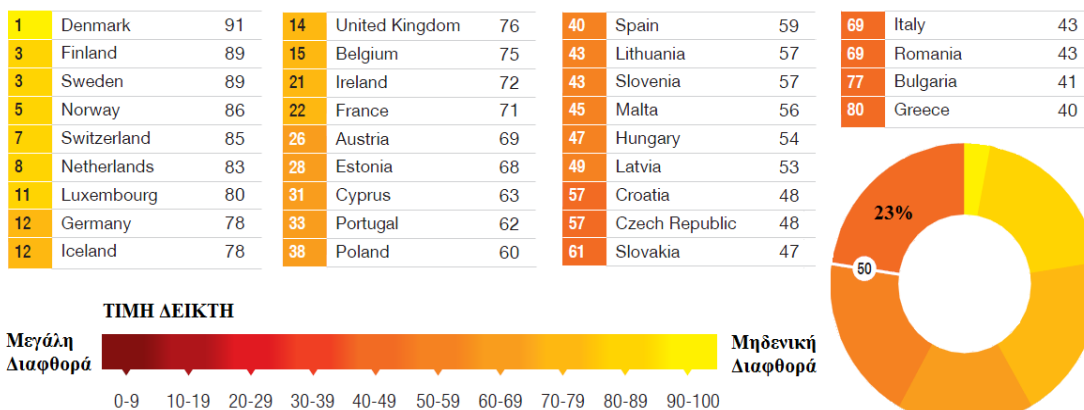

Εικόνα 2. Δείκτης Αντιλαμβανόμενης Διαφθοράς σε 177 χώρες του κόσμου το 2013. Πηγή: Transparency International.⁴⁰

³⁹ «Corruption Perceptions Index 2013», ό.π.,

⁴⁰ Στο ίδιο.

Δείκτης Αντιλαμβανόμενης Διαφθοράς CPI σε ΕΕ και Δ. Ευρώπη το 2013

Εικόνα 3. Δείκτης Αντιλαμβανόμενης Διαφθοράς στις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης και της Δυτικής Ευρώπης το 2013. Η Ελλάδα βρίσκεται στην τελευταία θέση. Πηγή: Transparency International.⁴¹

Πίνακας 1, Δείκτης Αντιλαμβανόμενης Διαφθοράς CPI στην Ελλάδα και κατάταξή της κατά την τελευταία δεκαετία 2004 – 2013. Πηγή: Transparency International.⁴²

Έτος	Δείκτης CPI	Κατάταξη	Κατά κεφαλή ΑΕΠ
2004	4,3	49	20607,18
2005	4,3	48	21620,72
2006	4,4	54	23475,28
2007	4,6	56	27288,33
2008	4,7	57	30398,78
2009	3,8	71	28451,92
2010	3,5	78	25850,50
2011	3,4	80	25630,79
2012(*)	36	94	22082,89
2013(*)	40	80	NA

(*) Χρήση εκατονταβάθμιας κλίμακας αντί δεκαβάθμιας.

1.3.4. Στοιχεία του Παγκόσμιου Βαρόμετρου για τη διαφθορά το 2013

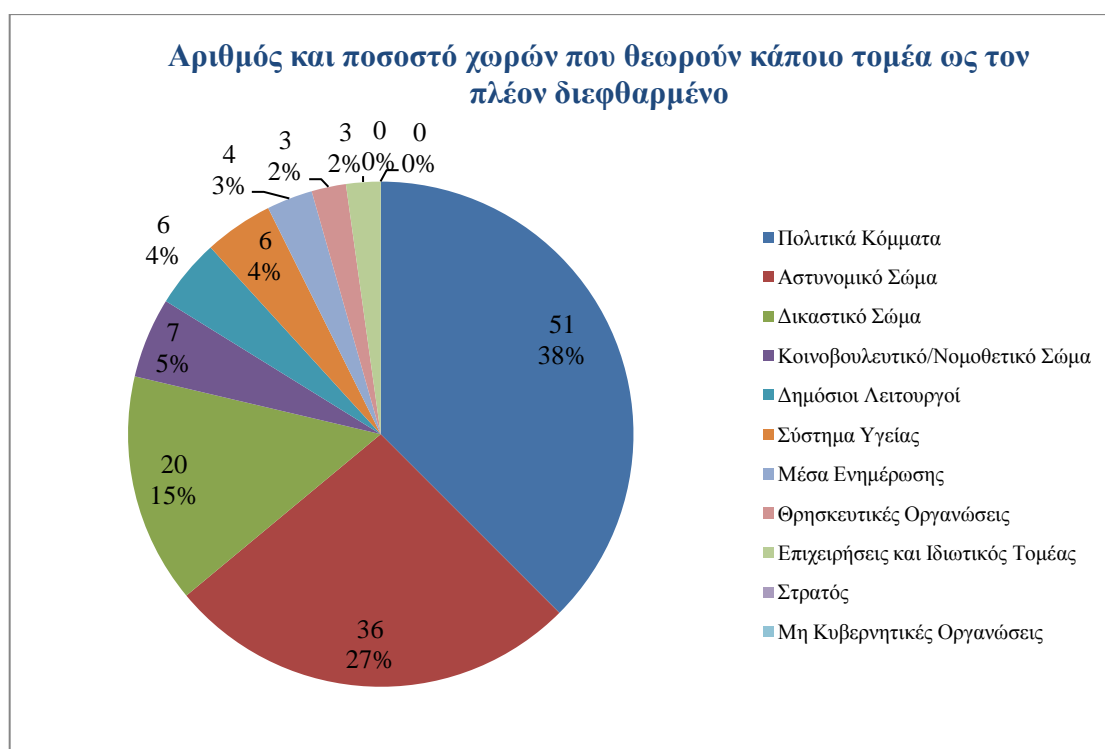
Το Παγκόσμιο Βαρόμετρο Διαφθοράς αποτελεί δημοσκοπική διαδικασία λήψης των απόψεων του κοινού για τη διαφθορά στη χώρα τους και διεξάγεται από το

⁴¹ Στο ίδιο.

⁴² «Control of Corruption Index», *The World Bank*, URL < <http://www.worldbank.org/> >.

διεθνή μη – κυβερνητικό οργανισμό *Transparency International*. Ειδικά για τα στοιχεία του 2013, περίπου 500 – 1000 άτομα, από κάθε μία από 107 χώρες, συμμετείχαν σε μία τέτοια διαδικασία από το Σεπτέμβριο του 2012 έως το Μάρτιο του 2013. Τα άτομα αυτά, σύμφωνα με την *Transparency International*, επελέγησαν με τρόπο ώστε να εκπροσωπούν κατά το δυνατό το σύνολο του πληθυσμού.⁴³

Ιδιαίτερα χαρακτηριστικά είναι τα στοιχεία για τους τομείς που θεωρούν οι κάτοικοι των χωρών αυτών ως τους πλέον διεφθαρμένους. Έτσι, όπως φαίνεται και στο διάγραμμα της Εικόνας 6, 51 χώρες θεωρούν ότι ο **πλέον διεφθαρμένος τομέας** είναι τα πολιτικά κόμματα, 7 χώρες το κοινοβουλευτικό και νομοθετικό σώμα, καμία χώρα το στρατό, καμία χώρα τις ΜΚΟ, 4 χώρες τα μέσα ενημέρωσης, 3 χώρες τις θρησκευτικές οργανώσεις, 3 χώρες τις επιχειρήσεις και τον ιδιωτικό τομέα, καμία χώρα το εκπαιδευτικό σύστημα, 20 χώρες το δικαστικό σώμα, 6 χώρες το σύστημα υγείας, 36 χώρες το αστυνομικό σώμα και 7 χώρες τους δημόσιους λειτουργούς.

Εικόνα 4. Αριθμός και ποσοστό χωρών οι κάτοικοι των οποίων θεωρούν κάποιο τομέα ως τον πλέον διεφθαρμένο. Πηγή: Transparency International.⁴⁴

⁴³ «Global Corruption Barometer 2013», ό.π..

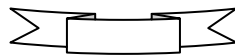
⁴⁴ Στο ίδιο.

Πίνακας 2. Ποσοστό % ερωτηθέντος ή μέλους της οικογένειάς του, σε χώρες μέλη της ΕΕ και της Δ. Ευρώπης, που κλήθηκε να δώσει φιλοδώρημα για παροχή κάποιας υπηρεσίας κατά τους τελευταίους 12 μήνες. Πηγή: Transparency International.⁴⁵

Χώρα	Τομέας							
	Εκπαίδευση	Δικαιοσύνη	Υγεία	Αστυνομία	Αδειοδοτήσεις	Διάφ. υπηρεσίες	Φορολογία	Υπηρεσίες γης
Αυστρία	NA	NA	NA	NA	NA	NA	NA	NA
Βέλγιο	2	6	3	4	3	3	3	6
Βουλγαρία	2	13	7	17	3	0	1	7
Βρετανία	7	21	3	8	11	3	4	11
Γαλλία	NA	NA	NA	NA	NA	NA	NA	NA
Γερμανία	NA	NA	NA	NA	NA	NA	NA	NA
Δανία	0	1	1	1	2	1	1	2
Ελβετία	2	6	3	2	5	3	2	7
Ελλάδα	7	6	23	4	7	3	4	9
Εσθονία	2	2	7	2	3	0	0	0
Ιρλανδία	NA	NA	NA	NA	NA	NA	NA	NA
Ισλανδία	NA	NA	NA	NA	NA	NA	NA	NA
Ισπανία	0	2	1	3	2	2	1	2
Ιταλία	3	12	4	4	3	6	2	4
Κροατία	0	3	4	3	2	2	1	6
Κύπρος	4	11	14	10	8	5	9	13
Λετονία	8	14	24	25	6	2	2	9
Λιθουανία	7	15	35	23	10	2	1	24
Λουξεμβούργο	NA	NA	NA	NA	NA	NA	NA	NA
Μάλτα	NA	NA	NA	NA	NA	NA	NA	NA
Νορβηγία	2	4	1	3	2	3	1	3
Ολλανδία	NA	NA	NA	NA	NA	NA	NA	NA
Ουγγαρία	1	3	18	0	1	1	1	1
Πορτογαλία	1	2	2	1	2	1	2	7
Πολωνία	NA	NA	NA	NA	NA	NA	NA	NA
Ρουμανία	7	13	27	9	6	1	1	11
Σλοβακία	9	8	28	12	19	3	5	11
Σλοβενία	2	3	5	3	4	3	2	5
Σουηδία	NA	NA	NA	NA	NA	NA	NA	NA
Τσεχία	4	3	15	4	13	1	2	8
Φινλανδία	1	0	2	1	0	2	2	1

⁴⁵ Στο ίδιο.

Ειδικά στην **Ελλάδα** υπάρχει η πεποίθηση σε ποσοστό 90% των ερωτηθέντων ότι υπάρχει διαφθορά/ακραία διαφθορά στα πολιτικά κόμματα, σε ποσοστό 83% στο κοινοβουλευτικό και νομοθετικό σώμα, σε ποσοστό 31% στο στρατό, σε ποσοστό 39% στις ΜΚΟ, σε ποσοστό 86% στα μέσα ενημέρωσης, σε ποσοστό 49% στις θρησκευτικές οργανώσεις, σε ποσοστό 65% στις επιχειρήσεις και τον ιδιωτικό τομέα, σε ποσοστό 45% στο εκπαιδευτικό σύστημα, σε ποσοστό 66% στο δικαστικό σώμα, σε ποσοστό 73% στο σύστημα υγείας, σε ποσοστό 56% στο αστυνομικό σώμα και σε ποσοστό 66% στο δημόσιο τομέα. Ακόμη, στην Ελλάδα, όπως φαίνεται και στον Πίνακα 2, κατά τους τελευταίους 12 μήνες, από το 23% των ερωτηθέντων δήλωσε ότι ο ίδιος ή μέλος της οικογένειάς του έχει δώσει φιλοδώρημα για παροχές υγείας, το 9% για παροχές υπηρεσιών γης, το 7% για παροχές υπηρεσιών εκπαίδευσης, το 7% για παροχές υπηρεσιών αδειοδότησης, το 6% για δικαστικές υπηρεσίες, το 4% για αστυνομικές υπηρεσίες, το 4% για φορολογικές υπηρεσίες και το 3% για άλλες υπηρεσίες.

2. Βιβλιογραφική Ανασκόπηση Σχέσης Διαφθοράς - Οικονομίας

Ορισμοί, Οικονομική Ανάπτυξη και Μεγέθυνση, Σχέση Διαφθοράς – Μεγέθυνση

2.1. Βασικοί Ορισμοί

2.1.1. Ορισμοί Ακαθάριστου Εγχώριου Προϊόντος - Ακαθάριστου Εθνικού Εισοδήματος

Το **Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν** (ΑΕΠ, Gross Domestic Product - GDP) είναι το σύνολο όλων των προϊόντων και αγαθών που παράγει μια οικονομία, εκφρασμένο σε χρηματικές μονάδες. Είναι δηλαδή η συνολική αξία όλων των τελικών υλικών και άυλων αγαθών που παράγονται σε μια χώρα σε διάστημα ενός έτους, ακόμα και αν μέρος αυτού παράγεται από παραγωγικές μονάδες που ανήκουν σε πολίτες ξένων χωρών. Το ΑΕΠ είναι μέτρο αξίας και όχι μέτρο ποσότητας, γιατί τα παραγόμενα προϊόντα είναι ανομοιογενή ως προς τις μονάδες μέτρησης.

Το ΑΕΠ υπολογίζεται ως:

$$GDP = C + I + G + (X - M)$$

Εξίσωση 5

Όπου:

C = Consumption, κατανάλωση, η δαπάνη που πραγματοποιούν τα νοικοκυριά για την αγορά αγαθών και υπηρεσιών

I = Investment, επένδυση, η δαπάνη για την αγορά κεφαλαιουχικού εξοπλισμού, αποθεμάτων, κτιρίων και έξοδα αγοράς άυλων αγαθών, όπως τα έξοδα έρευνας και ανάπτυξης

G = Government expenses δημόσιες δαπάνες για την αγορά αγαθών και υπηρεσιών τις οποίες πραγματοποιούν η τοπική αυτοδιοίκηση και η κεντρική κυβέρνηση

X = EXports, εξαγωγές, η δαπάνη αγοράς αγαθών και υπηρεσιών που

παράγονται στην εγχώρια οικονομία και αγοράζονται από ξένες χώρες
 M = Imports, εισαγωγές, η δαπάνη αγοράς οποιωνδήποτε αγαθών ή
υπηρεσιών που παράγονται σε ξένες χώρες και αγοράζονται από τη
χώρα υπολογισμού του ΑΕΠ

Διαφοροποιείται από το **Ακαθάριστο Εθνικό Εισόδημα** (ΑΕΕ, Gross National Income - GNI) το οποίο είναι το εισόδημα που αποκτούν όλοι οι πολίτες της χώρας ανεξαρτήτως αν οι ίδιοι βρίσκονται εντός ή εκτός της χώρας. Ισούται με το Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν συν το εισόδημα των πολιτών που ζουν εκτός της χώρας μείον του εισοδήματος που δημιουργείται από αλλοδαπούς εντός της χώρας.

Το ΑΕΕ υπολογίζεται ως:

$$GNI = C + I + G + (X - M) + (FL - DL) + NCI = GDP + (FI - DI) + NCI$$

Εξίσωση 6

Όπου:

FI = Foreign income, εισόδημα πολιτών εκτός χώρας

DI = Domestic income, εισόδημα ξένων εντός της χώρας

NCI = Net capital inflow, καθαρή εισροή κεφαλαίων από το εξωτερικό

2.1.2. Οικονομική Ανάπτυξη και Οικονομική Μεγέθυνση

Η **Οικονομική Ανάπτυξη** (*Economic Development*) αποτελεί ποιοτικό δείκτη της μακροοικονομίας ο οποίος αναφέρεται στην αύξηση της δυνατότητας ικανοποίησης των ατομικών και κοινωνικών αναγκών, με την πάροδο του χρόνου, στο εσωτερικό μίας οικονομίας (κοινωνίας). Ωστόσο, ο όρος οικονομική ανάπτυξη είναι ευρύτερος του όρου οικονομική μεγέθυνση. Η **Οικονομική Μεγέθυνση** (*Economic Growth*) αποτελεί ποσοτικό δείκτη, που αναφέρεται στην αύξηση του παραγόμενου προϊόντος η οποία προκαλείται από την αύξηση της ποσότητας των εισροών που χρησιμοποιούνται στην παραγωγή και της αποδοτικότερης εκμετάλλευσής τους, ενώ ως στοιχεία της οικονομικής ανάπτυξης αποτελούν όχι μόνο η αύξηση του προϊόντος αλλά και οι τεχνολογικές και θεσμικές μεταβολές στη διάρθρωσή, στον τρόπο παραγωγής και στη διανομή αυτού του προϊόντος. Παράλληλα, η οικονομική ανάπτυξη περιλαμβάνει και τις απαραίτητες σημαντικές διαρθρωτικές αλλαγές στην

οικονομία και γενικότερα στην κοινωνία. Συνοπτικά δηλαδή η οικονομική ανάπτυξη προϋποθέτει τη διάχυση της οικονομικής μεγέθυνσης και την εξάπλωση των οικονομικών ευκαιριών.

Σύμφωνα με τον ορισμό η οικονομική μεγέθυνση προσδιορίζεται κυρίως από το εισόδημα της οικονομίας, με συστατικά στοιχεία προσφοράς την ποιότητα και ποσότητα των ανθρώπινων και φυσικών πόρων, τα αποθέματα κεφαλαιακών αγαθών και την ανάπτυξη τεχνολογίας. Με αυτά τα δεδομένα, **το ενδιαφέρον από την άποψη της οικονομικής μεγέθυνσης εστιάζεται στο ΑΕΠ.**

Η **οικονομική μεγέθυνση** μπορεί να συσχετιστεί με τη **συνάρτηση παραγωγής** ως εξής:⁴⁶

$$Y = A F(K, L)$$

Εξίσωση 7

Όπου:

Y = Παραγόμενο προϊόν οικονομίας

A = Συντελεστής επιπέδου τεχνολογίας

F = Συνάρτηση παραγωγής με μεταβλητές K, E

K = Ποσότητα χρησιμοποιούμενου κεφαλαίου

L = Ποσότητα χρησιμοποιούμενης εργασίας

Ωστόσο, το μέγεθος αυτό ενδιαφέρει όχι μόνο ως απόλυτη τιμή, δηλαδή ως επίπεδο οικονομικής μεγέθυνσης, αλλά και στη διαχρονική εξέλιξή του, η οποία δίνεται από το **ρυθμό οικονομικής μεγέθυνσης**, δηλαδή από την ποσοστιαία μεταβολή του σε κάθε περίοδο. Εάν (Y_t) είναι το πραγματικό ΑΕΠ της οικονομίας τη χρονική περίοδο (t), τότε ο ετήσιος ρυθμός οικονομικής μεγέθυνσης μεταξύ των χρονικών περιόδων (ετών) (t) και ($t + 1$) δίνεται από τον τύπο:

$$g_Y = \frac{Y_{t+1} - Y_t}{Y_t} = \frac{Y_{t+1}}{Y_t} - 1$$

Εξίσωση 8

⁴⁶ Solow, R.M., «Technical Change and the Aggregate Production Function», *Review of Economics and Statistics* 39: 312-320, 1957.

Όπου:

g_Y = Ο ρυθμός μεταβολής παραγόμενου προϊόντος, (ποσοστό οικονομικής μεγέθυνσης)

Y_{t+1} = Το πραγματικό ΑΕΠ της οικονομίας την περίοδο $(t + 1)$

Εάν υποθέσουμε ότι η συνάρτηση παραγωγής χαρακτηρίζεται από σταθερές αποδόσεις κλίμακας και θεωρήσουμε το μερίδιο του κεφαλαίου ως (β) και το μερίδιο της εργασίας ως $(1 - \beta)$, τότε ισχύει η σχέση:

$$g_Y = g_A + \beta g_K + (1 - \beta) g_L$$

Εξίσωση 9

Όπου:

g_A = Ο ρυθμός αύξησης τεχνολογικής προόδου

g_K = Ο ρυθμός μεταβολής του αποθέματος του κεφαλαίου.

g_L = Ο ρυθμός μεταβολής της απασχόλησης.

Ο υψηλός ή χαμηλός ρυθμός μεγέθυνσης του εισοδήματος δείχνει κατά πόσο η οικονομία της χώρας γίνεται πλουσιότερη ή φτωχότερη σε σχέση με άλλες οικονομίες. Παρότι όμως η μεταβολή του εισοδήματος αποτελεί σημαντικό μέτρο προσδιορισμού της οικονομικής μεγέθυνσης, μια οικονομία μπορεί να έχει μεγάλο εισόδημα λόγω του απόλυτου μεγέθους της, χωρίς αυτό να σημαίνει απαραίτητα ότι οι κάτοικοί της έχουν υψηλό εισόδημα στη διάθεσή τους. Για να ληφθεί υπόψη ο δημογραφικός παράγοντας πρέπει να υπολογιστεί το **κατά κεφαλήν εισόδημα** της οικονομίας (y_t), το οποίο ισούται με το λόγο του ΑΕΠ προς τον πληθυσμό (N_t) και δίνει το εισόδημα που είναι διαθέσιμο σε κάθε άτομο του πληθυσμού *κατά μέσο όρο*.

$$y_t = \frac{Y_t}{N_t}$$

Εξίσωση 10

Οπότε, ο **ρυθμός οικονομικής μεγέθυνσης του κατά κεφαλήν ΑΕΠ** (g_y) δίνεται από τη σχέση:

$$g_y = \frac{y_{t+1} - y_t}{y_t} = \frac{y_{t+1}}{y_t} - 1$$

Εξίσωση 11

Όπου:

y_{t+1} = Το κατά κεφαλή ΑΕΠ κατά τη χρονική περίοδο ($t + 1$)

Ωστόσο, εκτός από το κατά κεφαλήν εισόδημα μίας οικονομίας μίας χώρας (y_i), έχει ενδιαφέρον επίσης και κατά πόσο με αυτό το κατά κεφαλή εισόδημα (y_i) συγκλίνει σε κάποιο επίπεδο, που καθορίζεται είτε με κάποια κριτήρια εσωτερικής οικονομικής πολιτικής, είτε με βάση κάποιο δεδομένο επίπεδο που τίθεται έξω από τη συγκεκριμένη οικονομία. Η βασική προϋπόθεση για την ύπαρξη σύγκλισης, είναι να συνδέονται αρνητικά ο ρυθμός οικονομικής μεγέθυνσης (g_{yi}) του κατά κεφαλή ΑΕΠ της χώρας (i) και το κατά κεφαλή εισόδημα (y_i). Η σχέση αυτή ως συνάρτηση έχει τη μορφή:

$$g_{yi} = f(\log y_i)$$

Εξίσωση 12

Για σταθερό ρυθμό μεγέθυνσης (g_{yits}) η Εξίσωση 12 γράφεται:

$$y_{is} = y_{it} e^{g_{yits} \cdot \Delta t}$$

Εξίσωση 13

Όπου:

g_{yits} = Ο μέσος ρυθμός μεγέθυνσης του κατά κεφαλήν ΑΕΠ της χώρας (i), κατά την περίοδο (Δt) από την χρονική στιγμή (t) έως την περίοδο-έτος (s),

y_{it} = Το αρχικό κατά κεφαλήν ΑΕΠ, της χώρας (i) κατά την χρονική στιγμή (t)

y_{is} = Το τελικό κατά κεφαλήν ΑΕΠ, της χώρας (i) κατά την χρονική στιγμή (s)

Και σε λογαριθμική μορφή:

$$g_{yits} = (\ln y_{is} - \ln y_{it}) / \Delta t$$

Εξίσωση 14

Για ($s = t$) και ($\tau = t + 1$), δηλαδή για χρονική περίοδο ενός έτους, τότε $\Delta t = 1$ και η Εξίσωση 14 γράφεται ως διαφορά λογαρίθμων για τον υπολογισμό του ετήσιου ρυθμού μεταβολής του κατά κεφαλή ΑΕΠ:

$$g_{yit(t+1)} = \ln y_{i(t+1)} - \ln y_{it}$$

Εξίσωση 15

Ωστόσο, μία εμπειρική μορφή της Εξίσωσης 12, που χρησιμοποιήθηκε από τον R. Barro,⁴⁷ ώστε να συμπεριληφθούν και κοινωνικοοικονομικούς παράγοντες, όπως σχολική εκπαίδευση, συστήματα υγείας κ.λπ., είναι η ακόλουθη:

$$g_{yits} = \alpha \log y_{it} + \gamma X + \delta$$

Εξίσωση 16

Όπου:

X = Ομάδα μεταβλητών ελέγχου κοινωνικοοικονομικής επίδρασης

α, γ, δ = Σταθερές ($\alpha < 0$ για περιπτώσεις οικονομικής σύγκλισης)

Ο ρυθμός μεγέθυνσης του *κατά κεφαλήν ΑΕΠ* αποτελεί, σύμφωνα με τα καθιερωμένα πρότυπα, τον καλύτερο δείκτη οικονομικής μεγέθυνσης μιας οικονομίας.

2.2. Σχέση Διαφθοράς και Οικονομικής Μεγέθυνσης

Η επίδραση της διαφθοράς στην οικονομική ανάπτυξη και τις επενδύσεις έχει παρουσιαστεί από τον P. Mauro, χρησιμοποιώντας δεδομένα για το δείκτη διαφθοράς BI (Business International) για 67 χώρες, για την περίοδο 1980 – 1983. Ο Mauro τεκμηρίωσε τη θετική σχέση μεταξύ του χαμηλού επιπέδου διαφθοράς και του υψηλού μέσου ετήσιου ποσοστού οικονομικής μεγέθυνσης κατά τη διάρκεια της περιόδου του 1960-1985. Συγκεκριμένα, από τα εμπειρικά δεδομένα προέκυψε ότι μια βελτίωση κατά μια τυπική απόκλιση του δείκτη διαφθοράς οδηγεί σε αύξηση των επενδύσεων κατά 5% του ΑΕΠ και σε αύξηση του ετήσιου ρυθμού μεγέθυνσης του κατά κεφαλήν

⁴⁷ Barro, R., «Economic Growth in a Cross Section of Countries», *The Quarterly Journal of Economics*, Vol. 106, No. 2: 407-443, May, 1991, URL < <http://www.econ.ucdavis.edu/faculty/gclark/210a/readings/Barro-QJE.pdf> >.

ΑΕΠ κατά 0,5%.⁴⁸ Ο Mauro επέκτεινε την εξίσωση του R. Barro (βλ. Εξίσωση 16) για την οικονομική μεγέθυνση,⁴⁹ με τρόπο που να συμπεριλαμβάνει και τον παράγοντα της διαφθοράς, ως εξής:

$$g_{yits} = \alpha \log y_{it} + \beta Cor_{it} + \gamma X + \delta$$

Εξίσωση 17

Όπου:

g_{yits} = Ο μέσος ετήσιος ρυθμός μεγέθυνσης του κατά κεφαλήν ΑΕΠ της χώρας

(**i**) , κατά την περίοδο από την χρονική στιγμή (**τ**) έως το έτος (**s**),

y_{it} = Το κατά κεφαλήν ΑΕΠ, της χώρας (**i**) κατά την χρονική στιγμή (**τ**)

Cor_{it} = Ο δείκτης διαφθοράς της χώρας (**i**) κατά την χρονική στιγμή (**τ**)

X = Ομάδα μεταβλητών ελέγχου κοινωνικοοικονομικής επίδρασης

$\alpha, \beta, \gamma, \delta$ = Σταθερές ($\alpha < 0, \beta > 0$)

Ο ίδιος χρησιμοποιώντας δείγμα από 106 χώρες και τους δείκτες ICRG (International Country Risk Guide) για την περίοδο 1982 – 1995 και BI (Business International) για την περίοδο 1980 – 1983 και προκειμένου να εξετάσει την επίδραση της διαφθοράς στην οικονομική μεγέθυνση και τις επενδύσεις, θεώρησε ως εξαρτημένες μεταβλητές, για κάθε χώρα, το μέσο ρυθμό αύξησης του κατά κεφαλήν ΑΕΠ της και το μέσο ποσοστό επενδύσεων της περιόδου 1960 – 1985. Τα αποτελέσματα έδειξαν ότι η βελτίωση της τιμής του δείκτη διαφθοράς μιας χώρας κατά μια τυπική απόκλιση συνδέεται με μια αύξηση μεγαλύτερη από 4 ποσοστιαίες μονάδες του ποσοστού επένδυσης και με μια αύξηση μεγαλύτερη της μισής ποσοστιαίας μονάδας του ποσοστού μεγέθυνσης του κατά κεφαλήν ΑΕΠ.⁵⁰

Ακόμη, οι I. Ehrlich και F. Lui εξέτασαν τα αποτελέσματα της διαφθοράς στην οικονομική ανάπτυξη, βασιζόμενοι σε διαστρωματικά και διαχρονικά στοιχεία για 152 χώρες κατά την περίοδο 1960 – 1992. Τα αποτελέσματα της έρευνάς συνοψίζονται στη διαπίστωση ότι όσο υψηλότερο είναι το επίπεδο διαφθοράς, τόσο χαμηλότερο είναι το

⁴⁸ Mauro, (1995), ό.π..

⁴⁹ Barro, ό.π..

⁵⁰ Mauro, P., «The Effects of Corruption on Growth, Investment, and Government Expenditure», *IMF Working Paper*, No. 96/98, 1996, καθώς και Mauro, P., «Corruption and the composition of government expenditure», *Journal of Public Economics* 69, 263–279, 1998, URL < <http://www1.worldbank.org/publicsector/anticorrupt/CoreCourse2005/Mauro.pdf> >. Για τους δείκτες BI και ICRG γίνεται αναφορά στο προηγούμενο κεφάλαιο 1).

ποσοστό της οικονομικής μεγέθυνσης, ενώ διαφάνηκε ότι η επίδραση της διαφθοράς επί της οικονομικής μεγέθυνσης είναι μικρότερη στις αναπτυγμένες χώρες.⁵¹

Ο S. Akçay, με παρόμοιο τρόπο με αυτόν του Mauro, ερεύνησε την επίδραση της διαφθοράς στην οικονομική μεγέθυνση 54 αναπτυσσόμενων και ανεπτυγμένων χωρών για την περίοδο 1960 – 1995, χρησιμοποιώντας την εξίσωση του Mauro με μία ομάδα από οκτώ μεταβλητές (**X**) (αύξηση πληθυσμού, ρυθμός πληθωρισμού, έξοδα γενικής κυβέρνησης ως ποσοστό του ΑΕΠ, αναλογία μαθητών προς εκπαιδευτικούς, λόγος των ακαθάριστων εγχώριων επενδύσεων προς το ΑΕΠ κ.λπ.), και το δείκτη διαφθοράς ICRG. Τα αποτελέσματα της έρευνας αυτής έδειξαν ότι υπάρχει μια σημαντική θετική σχέση μεταξύ της περιορισμένης διαφθοράς και της αυξημένης οικονομικής μεγέθυνσης.⁵²

Οι J. Shao και συν., χρησιμοποιώντας στοιχεία των δεικτών αντιλαμβανόμενης διαφθοράς CPI και του κατά κεφαλή ΑΕΠ διαφόρων χωρών για το χρονικό διάστημα από 1996 έως 2000 και από 2001 έως 2005, διατύπωσαν την άποψη ότι υφίσταται μία θετική σχέση μεταξύ του δείκτη (**CPI**) και του κατά κεφαλή ΑΕΠ (**gdp**), που εκφράζεται ως:⁵³

$$CPI \sim (gdp)^\mu$$

Εξίσωση 18

Ο εκθέτης (μ) είναι θετικός αριθμός, γεγονός που επιβεβαιώνει ότι οι χώρες με υψηλό κατά κεφαλή ΑΕΠ είναι λιγότερο διεφθαρμένες, ενώ η αναφορά στο ΑΕΠ μίας χώρας μπορεί να είναι ενδεικτική και του μεγέθους της διαφθοράς που υπάρχει σ' αυτήν. Οι Shao και συν. υπολόγιζαν τον εκθέτη (μ) να παίρνει μέση τιμή $0,27 \pm 0,02$. Έτσι, διαπιστώθηκε ότι εάν δύο χώρες διαφέρουν εμφανώς ως προς την τιμή του δείκτη (**CPI**) που έχει η κάθε μία από αυτές, τότε οι χώρες αυτές διαφέρουν και ως προς το κατά κεφαλή ΑΕΠ τους, με αυτή που έχει υψηλότερη τιμή (**CPI**) να έχει και υψηλότερο κατά κεφαλή ΑΕΠ. Επίσης διερευνήθηκε η σχέση μεταξύ των δεικτών διαφθοράς CPI και του ρυθμού αύξησης του κατά κεφαλή ΑΕΠ τεσσάρων ομάδων

⁵¹ Ehrlich, I., – Lui, F., «Bureaucratic Corruption and Endogenous Economic Growth» *Journal of Political Economy*, 107 (6): 54-76, 1999, URL < <http://www.bm.ust.hk/~ced/corrjpet.PDF> >.

⁵² Akçay, S., «Corruption and Economic Growth: Across National study», *Afyon Kocatepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, working paper* 57(1): 1-13, 2002, URL < <http://dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/42/464/5289.pdf> >.

⁵³ Shao, J., et al., «Quantitative relations between corruption and economic factors», *The European Physical Journal B*, 56, 157–166, 2007, URL < <http://polymer.bu.edu/hes/articles/sips07.pdf> >.

χωρών, ανάλογα με το κατά κεφαλή εισόδημα, σύμφωνα με την κατάταξη της Παγκόσμιας Τράπεζας και διαπιστώθηκε ότι οι χώρες με χαμηλή διαφθορά (υψηλές τιμές CPI), παρουσιάζουν υψηλές τιμές οικονομικής μεγέθυνσης (υψηλές τιμές ρυθμού αύξησης του κατά κεφαλή ΑΕΠ). Ανάλογες ήταν και οι διαπιστώσεις και στις περιπτώσεις που χρησιμοποιήθηκε ο δείκτης ελέγχου διαφθορά CCI (βλ. §1.3.1), όπου ισχύει και πάλι η σχέση της Εξίσωσης 15, έπειτα από κατάλληλη διόρθωση στην τιμή του δείκτη CCI [ως $CCI_{ad} = 2 \times (CCI + 2,5)$], ώστε να έχει πάντοτε θετικές τιμές, με δεδομένο ότι το εύρος των αρχικών τιμών του δείκτη ορίζεται από το διάστημα [-2,5 , +2,5].

Παρόμοια υπήρξαν και τα συμπεράσματα των B. Podobnik και συν., με τη χρήση της ακόλουθης σχέσης:

$$CPI = N (gdp)^{\mu}$$

Εξίσωση 19

Όπου:

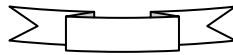
N= Συντελεστής (N > 0)

Οι B. Podobnik και συν., με έτος βάσης υπολογισμού το 2006, αναφέρουν ως τιμή του εκθέτη (μ) περίπου 0,23, ενώ ο συντελεστής (N) υπολογίζεται σε 0,56, με δεδομένη τη χρήση της δεκαβάθμιας κλίμακας του δείκτη (CPI).⁵⁴

Ακόμη, αναλύοντας μέσω διαγραμμάτων διασποράς τη σχέση μεταξύ του μέσου ετήσιου ρυθμού αύξησης στο κατά κεφαλήν ΑΕΠ κατά την πενταετή περίοδο 1999 – 2004 και της μεταβολής στην τιμή του CPI, διαπίστωσαν ότι κατά μέσον όρο, για όλες τις χώρες του κόσμου, η ευθεία γραμμή τάσης παρουσίαζε θετική κλίση ($m=0,09$) που σημαίνει ότι η αύξηση κατά μια μονάδα της τιμής του δεκαβάθμιου δείκτη CPI προκαλεί αύξηση του μέσου ετήσιου ρυθμού μεγέθυνσης του κατά κεφαλήν ΑΕΠ κατά 1,7%. Για συνολικά 39 ευρωπαϊκές χώρες δεν διαπιστώθηκε κάποια στατιστικά σημαντική επίδραση του δείκτη CPI επί του κατά κεφαλή μέσου ετήσιου ρυθμού μεταβολής του ΑΕΠ. Ωστόσο, για 21 μεταβατικές ευρωπαϊκές οικονομίες, η αντίστοιχη θετική κλίση της ευθείας γραμμής τάσης ($m=0,12$), σήμαινε θετική επίδραση μίας παρόμοιας αύξησης του δείκτη CPI, κατά την περίοδο 1999 –

⁵⁴ Podobnik, S., et al, «Influence of Corruption on Economic Growth Rate and Foreign Investment», *The European Physical Journal B*, 63: 547–550, 2008, URL < <http://polymer.bu.edu/hes/articles/psnis08.pdf> >.

2004, κατά 2,4% στο μέσο ετήσιο ρυθμό μεγέθυνσης του κατά κεφαλήν ΑΕΠ, ενώ για τις χώρες μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης η αντίστοιχη θετική κλίση της ευθείας γραμμής τάσης ($m=0,11$), σήμαινε θετική επίδραση αυτής της αύξησης του δείκτη CPI, κατά την ίδια χρονική περίοδο, κατά 2,2% στο μέσο ετήσιο ρυθμό μεγέθυνσης του κατά κεφαλήν ΑΕΠ. Για την εκτίμηση του ετήσιου ρυθμού μεταβολής του κατά κεφαλήν ΑΕΠ, οι Β. Podobnik και συν. χρησιμοποίησαν την προσεγγιστική διαφορά λογαρίθμων της Εξίσωσης 15.⁵⁵

⁵⁵ Στο ίδιο.

3. Ερευνητικές Μέθοδοι Ανάλυσης της Διαφθοράς

Ερευνητικές Υποθέσεις, Στοιχεία Δειγμάτων, Περίοδοι Έρευνας, Μεθοδολογία Έρευνας

3.1. Αντικείμενο της Έρευνας

3.1.1. Ερευνητικές υποθέσεις και χρονικές περίοδοι διερεύνησης

Αντικείμενο διερεύνησης της παρούσας διπλωματικής εργασίας θα αποτελέσει α) η εξέταση της σχέσης μεταξύ διαφθοράς και επιπέδου εισοδήματος, (EH1) και β) η εξέταση της σχέσης μεταξύ της μεταβολής της διαφθοράς με το ρυθμό οικονομικής μεγέθυνσης (EH2). Η ερευνητική υπόθεση EH1 διερευνάται κυρίως στα πλαίσια μιας περιγραφικής ανάλυσης, καθώς ο στόχος σε τέτοιου είδους αναλύσεις είναι η διαπίστωση της ύπαρξης κάποιου προτύπου στην ταυτόχρονη μεταβολή και των δύο μεταβλητών, ενώ η ερευνητική υπόθεση EH2 διερευνάται κυρίως στα πλαίσια μιας αιτιολογικής ανάλυσης, καθώς αποσκοπεί στην μέτρηση κάποιας αιτιώδους σχέσης μεταξύ δύο μεταβλητών.

Στο πλαίσιο της περιγραφικής στατιστικής θα εξετάσουμε, για τις χρονικές περιόδους 1993 – 2002, 2003 – 2012, και 1993 – 2012, το μέσο κατά κεφαλή ΑΕΠ σε τρέχουσες τιμές \$US και την μέση ετήσια μεγέθυνση του κατά κεφαλή ΑΕΠ, για τις 172 χώρες που προαναφέρθηκαν, σε σχέση με τις τιμές του δείκτη CPI για το έτος 2012. Για τη διερεύνηση αυτή επιλέξαμε αυτό το δείγμα των 172 χωρών, για τις οποίες υπήρχαν στοιχεία τόσο για την τιμή του δείκτη αντιλαμβανόμενης διαφθοράς ως CPI για το 2012 από την *Transparency International*,⁵⁶ όσο και στοιχεία για το κατά κεφαλή ΑΕΠ τους σε US\$ σε τρέχουσες τιμές από την *Παγκόσμια Τράπεζα*

⁵⁶ «Corruption Perception Index 2012», *Transparency International*, URL <<http://www.transparency.org/cpi2012/>>. Παρέχονται για το 2012 στοιχεία για 176 χώρες από τις οποίες υπάρχουν στοιχεία κατά κεφαλή ΑΕΠ και ΑΕΕ από την Παγκόσμια Τράπεζα μόνο για τις 172, οι οποίες θα χρησιμοποιηθούν για τη πραγματοποίηση της έρευνας (βλ. Παραρτήματα 1 και 5).

(World Bank).⁵⁷ Οι χώρες αυτές, σύμφωνα με την κατάταξη που χρησιμοποιεί η Παγκόσμια Τράπεζα (για οικονομίες με πληθυσμό μεγαλύτερο των 30.000 ατόμων), ανήκουν σε μια από τις ακόλουθες τέσσερις κατηγορίες με βάση το κατά κεφαλήν Ακαθάριστο Εθνικό Εισόδημα (ΑΕΕ, Gross National Income (GNI) per capita) το **2012**:⁵⁸

- *Χώρες Χαμηλού Εισοδήματος*: Χώρες με κατά κεφαλήν Ακαθάριστο Εθνικό Εισόδημα μικρότερο από 1.035\$.
- *Χώρες Κατωτέρου-Μέσου Εισοδήματος*: Χώρες με κατά κεφαλήν Ακαθάριστο Εθνικό Εισόδημα μεταξύ 1.036\$ και 4.085\$.
- *Χώρες Ανωτέρου-Μέσου Εισοδήματος*: Χώρες με κατά κεφαλήν Ακαθάριστο Εθνικό Εισόδημα μεταξύ 4.086\$ και 12.615\$.
- *Χώρες Υψηλού Εισοδήματος*: Χώρες με κατά κεφαλήν Ακαθάριστο Εθνικό Εισόδημα μεγαλύτερο από 12.616\$.

Ωστόσο, για τη μέτρηση της **αιτιώδους σχέσης μεταξύ της μεταβολής της διαφθοράς και του ρυθμού οικονομικής μεγέθυνσης**, θα χρησιμοποιήσουμε τις υπάρχουσες μετρήσεις για τις τιμές του δείκτη CPI, για τα έτη **1995** (έτος έναρξης μέτρησης του δείκτη), **2003** και **2012**, από την *Transparency International*,⁵⁹ και τις μεταβολές του ρυθμού μεγέθυνσης του κατά κεφαλή ΑΕΠ σε τρέχουσες τιμές \$US από την *Παγκόσμια Τράπεζα (World Bank)*,⁶⁰ κατά τις **χρονικές περιόδους 1995 – 2003, 1995 – 2012 και 2003 – 2012**. Για τις χρονικές περιόδους 1995 – 2003 και 1995 – 2012, επιλέξαμε ένα δείγμα **41 χωρών**, για τις οποίες υπήρχαν στοιχεία τόσο για την τιμή του *δείκτη αντιλαμβανόμενης διαφθοράς* ως CPI για το **1995**, όσο και στοιχεία για το *κατά κεφαλή ΑΕΠ* τους σε US\$ σε τρέχουσες τιμές. Για τη χρονική περίοδο 2003 – 2012 επιλέξαμε ένα δείγμα **119 χωρών**, για τις οποίες υπήρχαν στοιχεία τόσο

⁵⁷ «GPD per capita, (current US\$)», The World Bank, URL < <http://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.PCAP.CD> >.

⁵⁸ «GNI per capita, PPP (current international \$)», The World Bank, URL < <http://data.worldbank.org/indicator/NY.GNP.PCAP.PP.CD> >.

⁵⁹ «Archive Site», *Transparency International*, URL < http://archive.transparency.org/policy_research/surveys_indices/cpi/previous_cpi >. Παρέχονται για το **1995** στοιχεία για 42 χώρες, από τις οποίες υπάρχουν στοιχεία κατά κεφαλή ΑΕΠ και ΑΕΕ από την Παγκόσμια Τράπεζα μόνο για τις 41, οι οποίες θα χρησιμοποιηθούν για τη πραγματοποίηση της έρευνας (βλ. Παραρτήματα 3 και 6). «Corruption Perception Index 2003», *Transparency International*, URL < http://www.transparency.org/research/cpi/cpi_2003/ >. Παρέχονται για το **2003** στοιχεία για 133 χώρες, από τις οποίες υπάρχουν στοιχεία κατά κεφαλή ΑΕΠ και ΑΕΕ από την Παγκόσμια Τράπεζα μόνο για τις 119, οι οποίες θα χρησιμοποιηθούν για τη πραγματοποίηση της έρευνας (βλ. Παραρτήματα 4 και 7).

⁶⁰ «GPD per capita, (current US\$)», ό.π..

για την τιμή του δείκτη αντιλαμβανόμενης διαφθοράς ως CPI για το **2003** , όσο και στοιχεία για το κατά κεφαλή ΑΕΠ τους σε US\$ σε τρέχουσες τιμές.

3.1.2. Στοιχεία του δείγματος

Το δείγμα για την **περιγραφική ανάλυση** περιλαμβάνει **172** χώρες διαφορετικού εισοδηματικού επιπέδου, σύμφωνα με την κατηγοριοποίηση της Παγκόσμιας Τράπεζας του 2012. Από αυτές, οι **52** (ποσοστό **30,23%**) ανήκουν την κατηγορία του υψηλού εισοδήματος, οι **46** (ποσοστό **26,74%**) ανήκουν στην κατηγορία του ανωτέρου-μέσου εισοδήματος, οι **42** (ποσοστό **24,42%**) ανήκουν στην κατηγορία του κατώτερου-μέσου εισοδήματος, και οι **32** (ποσοστό **18,60%**) ανήκουν στην κατηγορία του χαμηλού εισοδήματος (βλ. Παράρτημα 5). Η ύπαρξη ενός ικανού αριθμού χωρών σε κάθε εισοδηματική κατηγορία για το 2012 επιτρέπει στη διερεύνησή μας να υπεισέλθει και στις τέσσερις αυτές κατηγορίες για τις χρονικές περιόδους 1993 – 2002, 2003 – 2012 και 1993 – 2012, με βάση τις τιμές του δείκτη CPI για το 2012.

Το δείγμα για τη **μέτρηση της αιτιώδους σχέσης** για τις περιόδους 1995 – 2003 και 1995 – 2012, περιλαμβάνει όπως προαναφέρθηκε, **41** χώρες, από τις οποίες οι **26** ανήκουν την κατηγορία του υψηλού εισοδήματος, οι **11** ανήκουν στην κατηγορία του ανωτέρου-μέσου εισοδήματος, οι **4** στην κατηγορία του κατώτερου-μέσου εισοδήματος, και καμία στην κατηγορία του χαμηλού εισοδήματος. Συνεπώς η διερεύνησή μας κατά τις δύο αυτές χρονικές περιόδους ενδείκνυται να περιοριστεί στο σύνολο των χωρών και όχι ξεχωριστά ανά εισοδηματική κατηγορία χωρών, με σκοπό να έχουμε στατιστικά σημαντικά αποτελέσματα (βλ. Παράρτημα 6). Για την περίοδο 2003 – 2012 το δείγμα περιλαμβάνει όπως προαναφέρθηκε, **119** χώρες, από τις οποίες οι **40** ανήκουν την κατηγορία του υψηλού εισοδήματος, οι **34** ανήκουν στην κατηγορία του ανωτέρου-μέσου εισοδήματος, οι **29** στην κατηγορία του κατώτερου-μέσου εισοδήματος, και οι **16** στην κατηγορία του χαμηλού εισοδήματος (βλ. Παράρτημα 7). Με δεδομένο το μικρό σχετικά αριθμό χωρών των δύο τελευταίων εισοδηματικών κατηγοριών, η διερεύνησή μας κατά τη χρονική περίοδο αυτή θα περιοριστεί σε δύο υποκατηγορίες, αυτή των υψηλού και ανώτερου-μέσου εισοδήματος και αυτή του κατώτερου-μέσου και χαμηλού εισοδήματος.

3.2. Συσχετισμός Διαφθοράς και Εισοδήματος

3.2.1. Σχέση διαφθοράς και κατά κεφαλή ΑΕΠ

Από τα διαγράμματα διασποράς διαπιστώνεται η μη γραμμικότητα της σχέσης διαφθοράς και κατά κεφαλή εισοδήματος, εκφρασμένης ως $Cor = f(y)$. Με δεδομένη την προσέγγιση των J. Shao και συν.⁶¹ και B. Podobnik και συν.⁶², (βλ. Εξισώσεις 16 και 17), θα εκτιμήσουμε το ακόλουθο μη – γραμμικό οικονομετρικό υπόδειγμα:

$$Cor_{it} = N (\tilde{y}_{its})^\mu$$

Εξίσωση 20

Και σε λογαριθμική μορφή:

$$\log (Cor_{it}) = \log b + \mu \log (\tilde{y}_{its})$$

Εξίσωση 21

Όπου:

Cor_{it} = Ο δείκτης διαφθοράς της χώρας (**i**) τη χρονική περίοδο-έτος (**t**)

\tilde{y}_{its} = Το μέσο κατά κεφαλή εισόδημα της χώρας (**i**) κατά το χρονικό διάστημα από (**τ**) έως (**s**)

μ = Σταθερά (εκθέτης)

N = Σταθερά (συντελεστής)

Για τις ανάγκες της παρούσας εργασίας θα χρησιμοποιήσουμε τους δείκτες αντιλαμβανόμενης διαφθοράς (CPI_{it}) για το έτος (**t**) 2012 και τις τιμές του μέσου κατά κεφαλή ΑΕΠ (gdp_{its}) για κάθε μία χώρα (**i**) από τις χώρες των τεσσάρων εισοδηματικών κατηγοριών σύμφωνα με τα στοιχεία της Παγκόσμιας Τράπεζας, για τα χρονικά διαστήματα [**τ** , **s**] 1993 – 2012, 1993 – 2002, 2003 – 2012, έτσι ώστε το οικονομετρικό υπόδειγμα να λάβει την ακόλουθη μορφή εκθετικής συνάρτησης:

⁶¹ Shao, ό.π.. σ. 158.

⁶² Podobnik, ό.π..

$$CPI_{it} = N (gdp_{its})^\mu$$

Εξίσωση 22

Και σε λογαριθμική μορφή:

$$\log (CPI_{it}) = \log N + \mu \log (gdp_{its})$$

Εξίσωση 23

Όπου:

CPI_{it} = Ο δείκτης αντιλαμβανόμενης διαφθοράς για το έτος ($t = 2012$) για τη χώρα (i)

gdp_{its} = Το μέσο κατά κεφαλή ΑΕΠ για τη χώρα (i), για τα χρονικά διαστήματα $[\tau, s]$ 1993 – 2012, 1993 – 2002, 2003 – 2012

Τα γραφήματα διασποράς των τιμών (**gdp, CPI**) κάθε χώρας (i) για κάθε μία χρονική περίοδο από τις 1993 – 2002, 2003 – 2012 και 1993 – 2012 και για τις τέσσερις εισοδηματικές κατηγορίες, θα είναι λογαριθμικού τύπου ώστε να γίνει φανερή – εφόσον υφίσταται – η γραμμική τάση της σχέσης $gdp - CPI$, σε λογαριθμική απεικόνιση, όπως φαίνεται από την Εξίσωση 23, με κλίση ευθείας ίση με τον εκθέτη (μ).

3.2.2. Σχέση διαφθοράς και ρυθμού μεταβολής του κατά κεφαλή ΑΕΠ

Προκειμένου να εκτιμήσουμε την επίδραση της διαφθοράς στο ρυθμό οικονομικής μεγέθυνσης, θα ακολουθήσουμε τη μεθοδολογία των Rodobnik και συν., που περιγράφηκε στο προηγούμενο κεφάλαιο (βλ. § 2.2) χρησιμοποιώντας τις μεταβολές του δείκτη αντιλαμβανόμενης διαφθοράς [$\Delta(CPI_{ist})$] κατά τις περιόδους 1995 – 2003, 1995 – 2012 και 2003 – 2012, και τους αντίστοιχους ρυθμούς μεταβολής του κατά κεφαλή ΑΕΠ (g_{yist}) κατά τις ίδιες χρονικές περιόδους:

$$g_{yist} = m \Delta(CPI_{ist}) + u_i$$

Εξίσωση 24

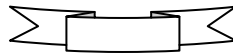
Όπου:

g_{yist} = Ο μέσος ετήσιος ρυθμός μεγέθυνσης του κατά κεφαλήν ΑΕΠ της χώρας (i), κατά τα χρονικά διαστήματα [s, τ], δηλαδή 1995 – 2003, 1995 – 2012 και 2003 – 2012.

$\Delta(CPI_{ist})$ = Η μεταβολή του δείκτη CPI της χώρας (i) κατά τα χρονικά διαστήματα [s, τ], δηλαδή 1995 – 2003, 1995 – 2012 και 2003 – 2012.

u_i = σταθερά για τη χώρα (i)

Οι τιμές (g_{yist}) υπολογίζονται με βάση την Εξίσωση 14, ακολουθώντας τη μεθοδολογία των Rodobnik και συν., και συσχετίζονται με τις μεταβολές του δείκτη [$\Delta(CPI_{ist})$], ώστε να εξαχθούν κατάλληλα και συγκρίσιμα αποτελέσματα, για διαφορετικές χρονικές περιόδους.

4. Στατιστικά και Αναλυτικά Αποτελέσματα της Έρευνας

Περιγραφική Στατιστική, Αναλυτικά Αποτελέσματα

4.1. Επίδραση της διαφθοράς στο κατά κεφαλή ΑΕΠ

4.1.1. Περιγραφική Στατιστική του μέσου κατά κεφαλή ΑΕΠ στις χώρες του δείγματος

Στον Πίνακα 3 παρατίθενται στοιχεία Περιγραφικής Στατιστικής του Δείκτη CPI για το 2012, και των μέσων κατά κεφαλή ΑΕΠ για τις τρεις περιόδους 1993 – 2012, 1993 – 2002 και 2003 – 2012, για το σύνολο των 172 χωρών και για τις τέσσερις εισοδηματικές κατηγορίες. Στους Πίνακες 4, 5, 6 και 7 παρατίθενται στοιχεία Περιγραφικής Στατιστικής του Δείκτη CPI για το 2012, και των μέσων κατά κεφαλή ΑΕΠ για τις τρεις περιόδους 1993 – 2012, 1993 – 2002 και 2003 – 2012, για κάθε μία από τις τέσσερις εισοδηματικές κατηγορίες ξεχωριστά.

Από τους παρακάτω πίνακες διαπιστώσουμε ότι οι χώρες του χαμηλού εισοδήματος κατόρθωσαν να αυξήσουν κατά **66,95%** το μέσο κατά κεφαλήν ΑΕΠ τους από την περίοδο 1993 – 2002, στην περίοδο 2003 – 2012. Οι αντίστοιχες αυξήσεις στο μέσο κατά κεφαλήν ΑΕΠ, από την περίοδο 1993 – 2002, στην περίοδο 2003 – 2012, για τις άλλες τρεις εισοδηματικές κατηγορίες χωρών, δηλαδή, του κατωτέρου-μέσου, του ανωτέρου-μέσου και του υψηλού εισοδήματος ήταν **109,15%**, **108,95%** και **82,25%** αντίστοιχα. Σημειωτέον ότι η ποσοστιαία αύξηση του μέσου κατά κεφαλήν ΑΕΠ τους από την περίοδο 1993 – 2002, στην περίοδο 2003 – 2012 για το σύνολο των 172 χωρών ήταν **86,11%**.

Στο διάγραμμα της Εικόνας 7 φαίνεται σχηματικά αυτή η μεταβολή για κάθε μία από τις κατηγορίες των χωρών, καθώς και για το σύνολο των χωρών του δείγματος.

Πίνακας 3. Στοιχεία Περιγραφικής Στατιστικής του Δείκτη CPI για το 2012, και των μέσων κατά κεφαλή ΑΕΠ για τις τρεις περιόδους 1993 – 2012, 1993 – 2002 και 2003 – 2012, για το σύνολο των 172 χωρών. Πηγή: Transparency International, World Bank και επεξεργασία από το συγγραφέα.⁶³

	CPI	Στοιχεία Μέσου Κατά Κεφαλή ΑΕΠ		
	2012	1993 - 2012	1993 - 2002	2003 - 2012
Αριθμός Δειγμάτων	172	172	172	172
Μέση τιμή	43,7	8.828,1	6.167,8	11.478,9
Τυπική Απόκλιση	19,4	12.933,0	9.453,4	16.661,7
Ελάχιστη τιμή	8,0	158,9	123,9	179,4
Μέγιστη τιμή	90,0	70.993,0	46.524,8	95.461,2

Πίνακας 4. Στοιχεία Περιγραφικής Στατιστικής του Δείκτη CPI για το 2012, και των μέσων κατά κεφαλή ΑΕΠ για τις τρεις περιόδους 1993 – 2012, 1993 – 2002 και 2003 – 2012, για τις 52 χώρες υψηλού εισοδήματος. Πηγή: Transparency International, World Bank και επεξεργασία από το συγγραφέα.⁶⁴

	CPI	Στοιχεία Μέσου Κατά Κεφαλή ΑΕΠ		
	2012	1993 - 2012	1993 - 2002	2003 - 2012
Αριθμός Δειγμάτων	52	52	52	52
Μέση τιμή	65,0	24.248,3	17.193,1	31.334,9
Τυπική Απόκλιση	17,1	14.275,5	10.812,3	18.390,1
Ελάχιστη τιμή	20,0	5.498,0	1.487,0	8.361,0
Μέγιστη τιμή	90,0	70.993,0	46.524,8	95.461,2

Πίνακας 5. Στοιχεία Περιγραφικής Στατιστικής του Δείκτη CPI για το 2012, και των μέσων κατά κεφαλή ΑΕΠ για τις τρεις περιόδους 1993 – 2012, 1993 – 2002 και 2003 – 2012, για τις 46 χώρες ανώτερου-μέσου εισοδήματος. Πηγή: Transparency International, World Bank και επεξεργασία από το συγγραφέα.⁶⁵

	CPI	Στοιχεία Μέσου Κατά Κεφαλή ΑΕΠ		
	2012	1993 - 2012	1993 - 2002	2003 - 2012
Αριθμός Δειγμάτων	46	46	46	46
Μέση τιμή	39,8	4.225,8	2.720,8	5.685,0
Τυπική Απόκλιση	12,3	1.744,8	1.601,4	2.118,0
Ελάχιστη τιμή	17,0	1.928,5	542,0	3.245,6
Μέγιστη τιμή	71,0	9.100,9	7.254,7	12.130,2

⁶³ «Corruption Perception Index 2012», ό.π., «GPD per capita, (current US\$)», ό.π. , «GNI per capita, PPP (current international \$)», ό.π..

⁶⁴ Στα ίδια.

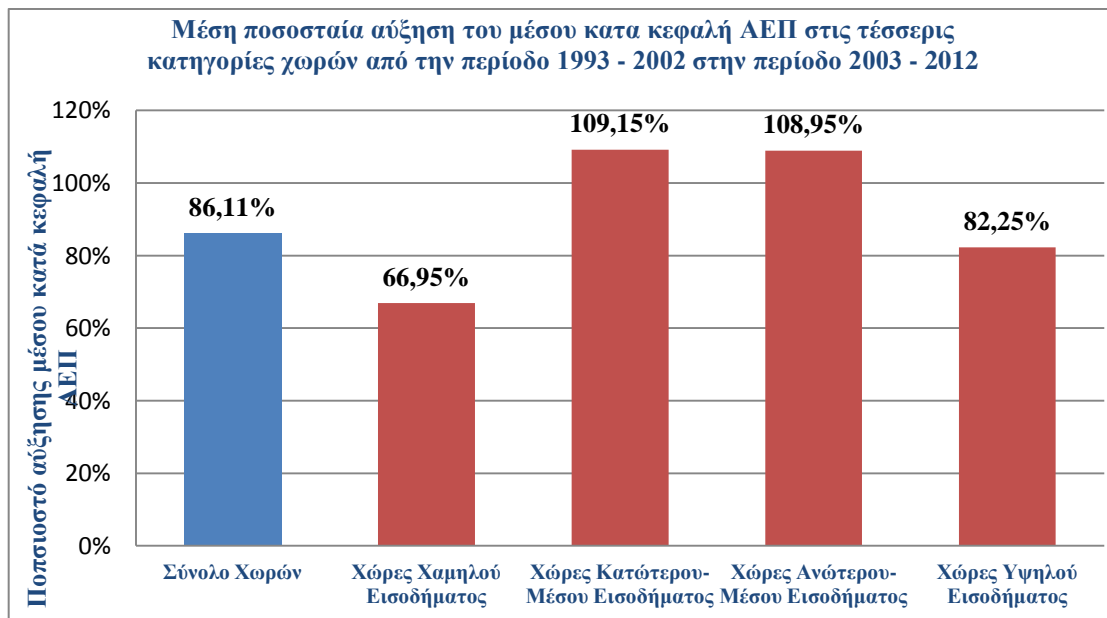
⁶⁵ Στα ίδια.

Πίνακας 6. Στοιχεία Περιγραφικής Στατιστικής του Δείκτη CPI για το 2012, και των μέσων κατά κεφαλή ΑΕΠ για τις τρεις περιόδους 1993 – 2012, 1993 – 2002 και 2003 – 2012, για τις 42 χώρες κατώτερου-μέσου εισοδήματος. Πηγή: Transparency International, World Bank και επεξεργασία από το συγγραφέα.⁶⁶

	CPI 2012	Στοιχεία Μέσου Κατά Κεφαλή ΑΕΠ		
		1993 - 2012	1993 - 2002	2003 - 2012
Αριθμός Δειγμάτων	42	42	42	42
Μέση τιμή	33,3	1.223,1	783,5	1.638,7
Τυπική Απόκλιση	9,8	549,1	402,7	718,5
Ελάχιστη τιμή	13,0	548,9	310,3	613,1
Μέγιστη τιμή	63,0	2.551,6	1.902,7	3.200,6

Πίνακας 7. Στοιχεία Περιγραφικής Στατιστικής του Δείκτη CPI για το 2012, και των μέσων κατά κεφαλή ΑΕΠ για τις τρεις περιόδους 1993 – 2012, 1993 – 2002 και 2003 – 2012, για τις 32 χώρες χαμηλού εισοδήματος. Πηγή: Transparency International, World Bank και επεξεργασία από το συγγραφέα.⁶⁷

	CPI 2012	Στοιχεία Μέσου Κατά Κεφαλή ΑΕΠ		
		1993 - 2012	1993 - 2002	2003 - 2012
Αριθμός Δειγμάτων	32	32	32	32
Μέση τιμή	28,4	367,6	273,8	457,1
Τυπική Απόκλιση	8,3	121,6	127,3	151,4
Ελάχιστη τιμή	8,0	158,9	123,9	179,4
Μέγιστη τιμή	53,0	592,8	672,4	755,6

Εικόνα 5. Μέση ποσοστιαία αύξηση του μέσου κατά κεφαλή ΑΕΠ στις τέσσερις κατηγορίες χωρών από την περίοδο 1993 - 2002 στην περίοδο 2003 – 2012. Πηγή: World Bank και επεξεργασία από το συγγραφέα.

⁶⁶ Στα ίδια.

⁶⁷ Στα ίδια.

4.1.2. Οικονομετρική ανάλυση επίδρασης διαφθοράς στο μέσο κατά κεφαλή ΑΕΠ

Η απεικόνιση των γραφημάτων διασποράς λογαριθμικού τύπου των τιμών (**gdp**, **CPI**) κάθε χώρας (**i**), για κάθε μία χρονική περίοδο από τις 1993 – 2002, 2003 – 2012 και 1993 – 2012 και για τις τέσσερις εισοδηματικές κατηγορίες, ώστε να γίνει φανερή – εφόσον υφίσταται – η γραμμική τάση της σχέσης **gdp** – **CPI**, σε λογαριθμική απεικόνιση, όπως φαίνεται από την Εξίσωση 23, με κλίση ευθείας ίση με τον εκθέτη (**μ**), παρουσιάζονται στις επόμενες Εικόνες 8, 9, 10, 11 και 12.

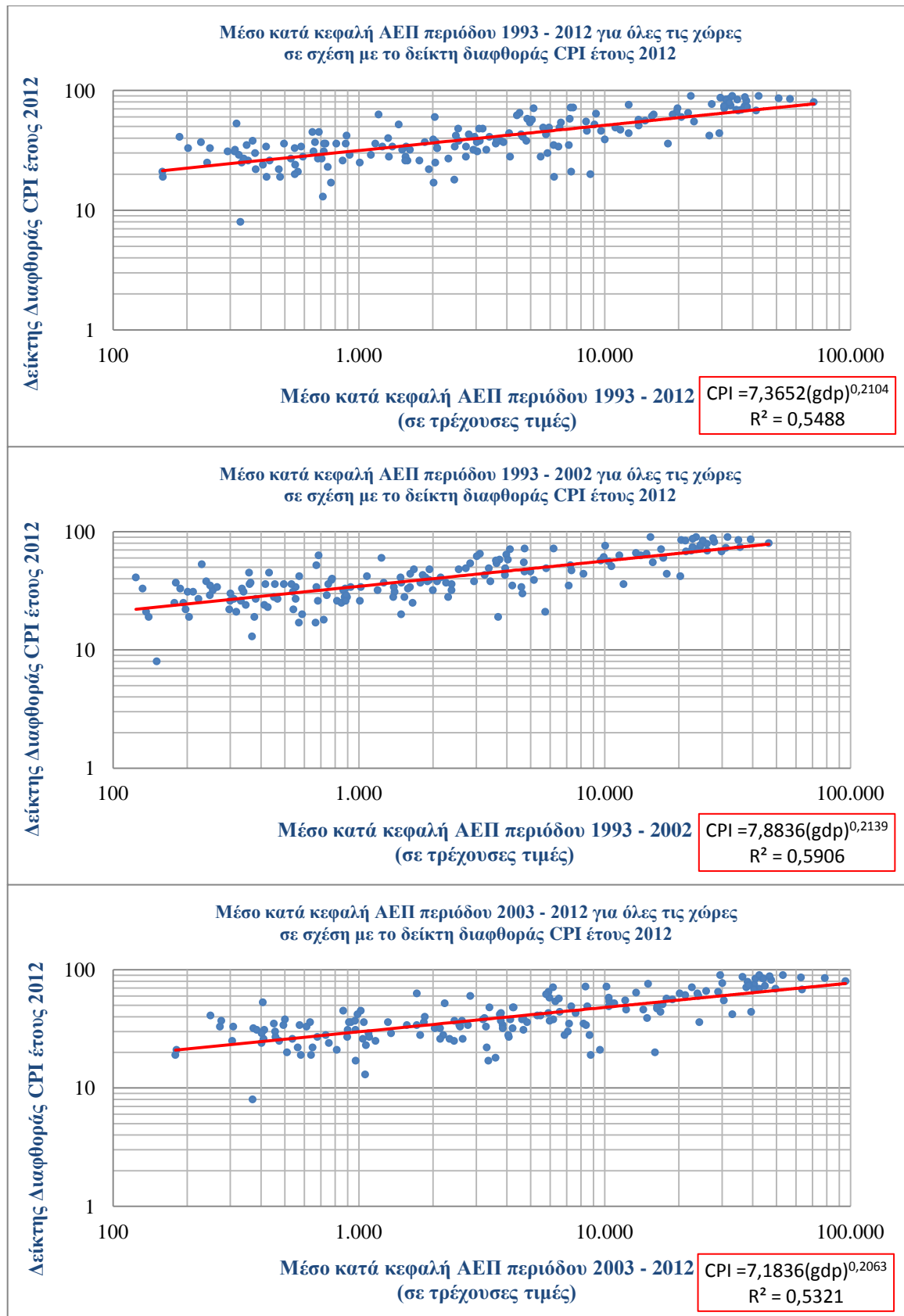
Για το **σύνολο των 172 χωρών** (βλ. Εικόνα 8), η εμφανής γραμμική σχέση σε λογαριθμική κλίμακα και για τις τρεις χρονικές περιόδους, παρέχει τιμές του εκθέτη (**μ**) της Εξίσωσης 22, ίση με **0,21** για την περίοδο **1993 – 2012**, **0,21** για την περίοδο **1993 – 2002** και **0,21** για την περίοδο **2003 – 2012**. Τούτο καταδεικνύει ότι **εάν δύο χώρες διαφέρουν εμφανώς ως προς την τιμή του δείκτη (CPI) που έχει η κάθε μία από αυτές, τότε οι χώρες αυτές διαφέρουν και ως προς το κατά κεφαλή ΑΕΠ τους, με αυτή που έχει υψηλότερη τιμή (CPI) να έχει και υψηλότερο κατά κεφαλή ΑΕΠ**. Οι Shao και συν. υπολόγιζαν ότι ο εκθέτης (**μ**) για την περίοδο 2000 – 2005 παίρνει μέση τιμή $0,27 \pm 0,02$,⁶⁸ ενώ οι Podobnik και συν., με έτος βάσης υπολογισμού το 2006, αναφέρουν ως τιμή του εκθέτη (**μ**) περίπου 0,23.⁶⁹ Ακόμη, ο συντελεστής (**N**) παίρνει τιμές **7,37** για την περίοδο **1993 – 2012**, **7,88** για την περίοδο **1993 – 2002** και **7,18** για την περίοδο **2003 – 2012**, ενώ σύμφωνα με τους Shao και συν. για την περίοδο 2000 – 2005 ο συντελεστής (**N**) υπολογίζεται σε 8,6,⁷⁰ και σύμφωνα με τους Podobnik και συν., με έτος βάσης υπολογισμού το 2006, υπολογίζεται σε 5,6.⁷¹ Οι δύο τελευταίες τιμές αντιστοιχήθηκαν με την εκατονταβάθμια κλίμακα του δείκτη CPI, ώστε να υπάρχουν συγκρίσιμα στοιχεία. Ωστόσο, για τις χώρες υψηλού εισοδήματος (βλ. Εικόνα 9), τις χώρες ανώτερου-μέσου εισοδήματος (βλ. Εικόνα 10) και τις χώρες κατώτερου-μέσου εισοδήματος (βλ. Εικόνα 11) ξεχωριστά, παρότι διατηρείται η θετική εκθετική σχέση μεταξύ του δείκτη CPI και του μέσου κατά κεφαλή ΑΕΠ, οι τιμές του εκθέτη (**μ**) φθίνουν ακολουθώντας την εισοδηματική κατάταξη των χωρών. Ακόμη, για τις χώρες χαμηλού εισοδήματος (βλ. Εικόνα 12) δεν φαίνεται να υπάρχει θετική εκθετική σχέση μεταξύ του δείκτη CPI και του μέσου κατά κεφαλή ΑΕΠ.

⁶⁸ Shao, ό.π., σ. 160

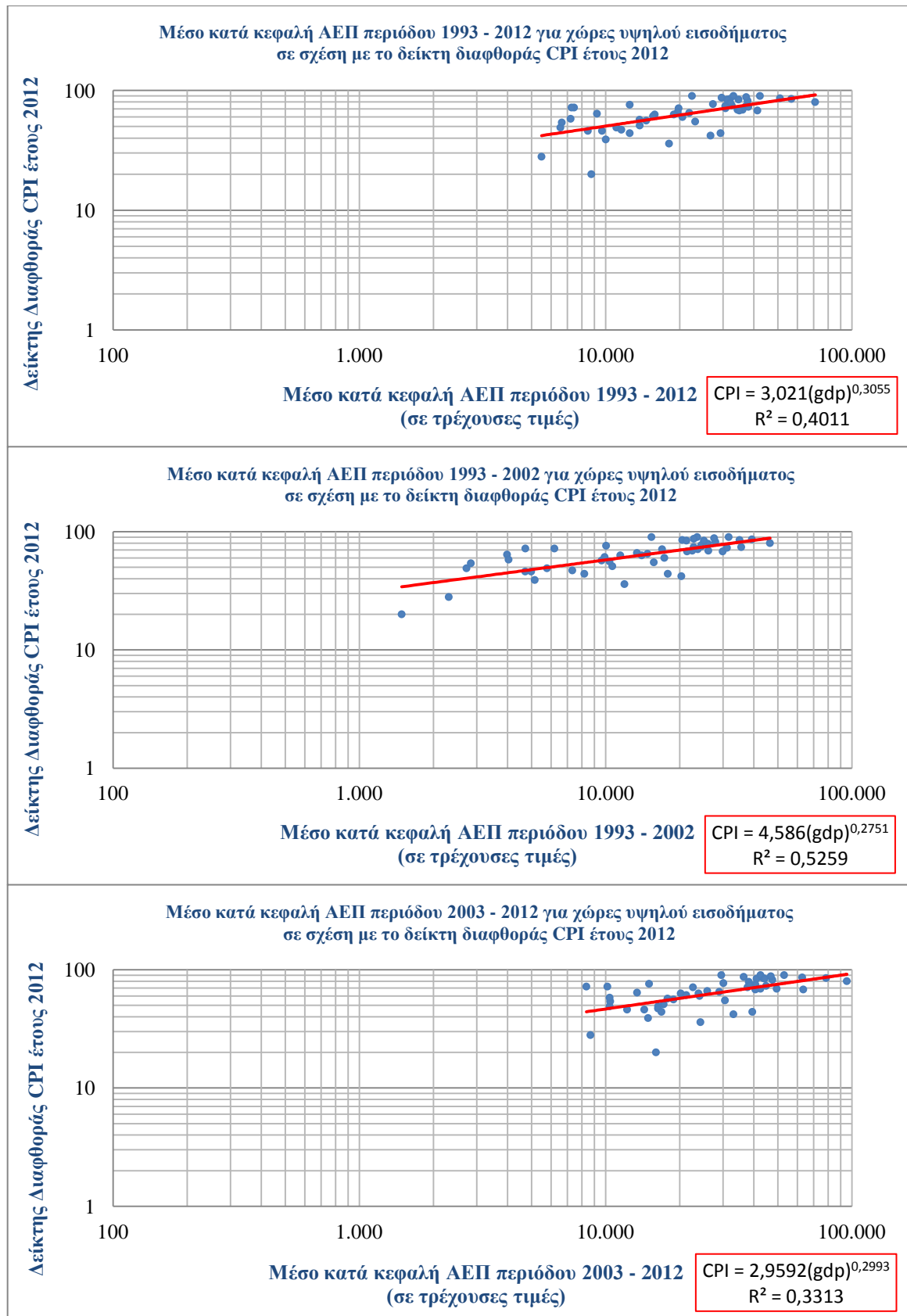
⁶⁹ Podobnik, ό.π., σ. 548.

⁷⁰ Shao, ό.π..

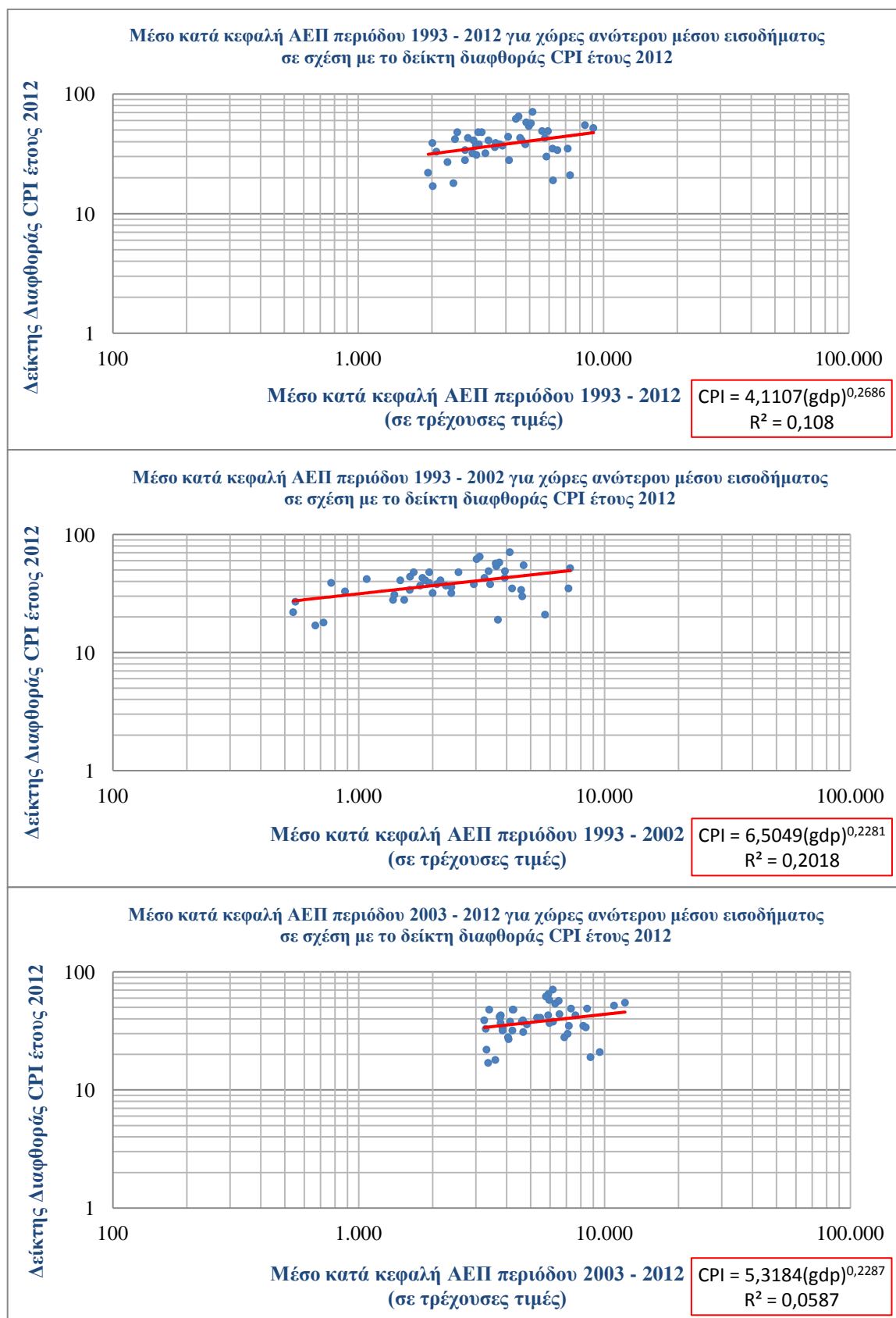
⁷¹ Podobnik, ό.π..

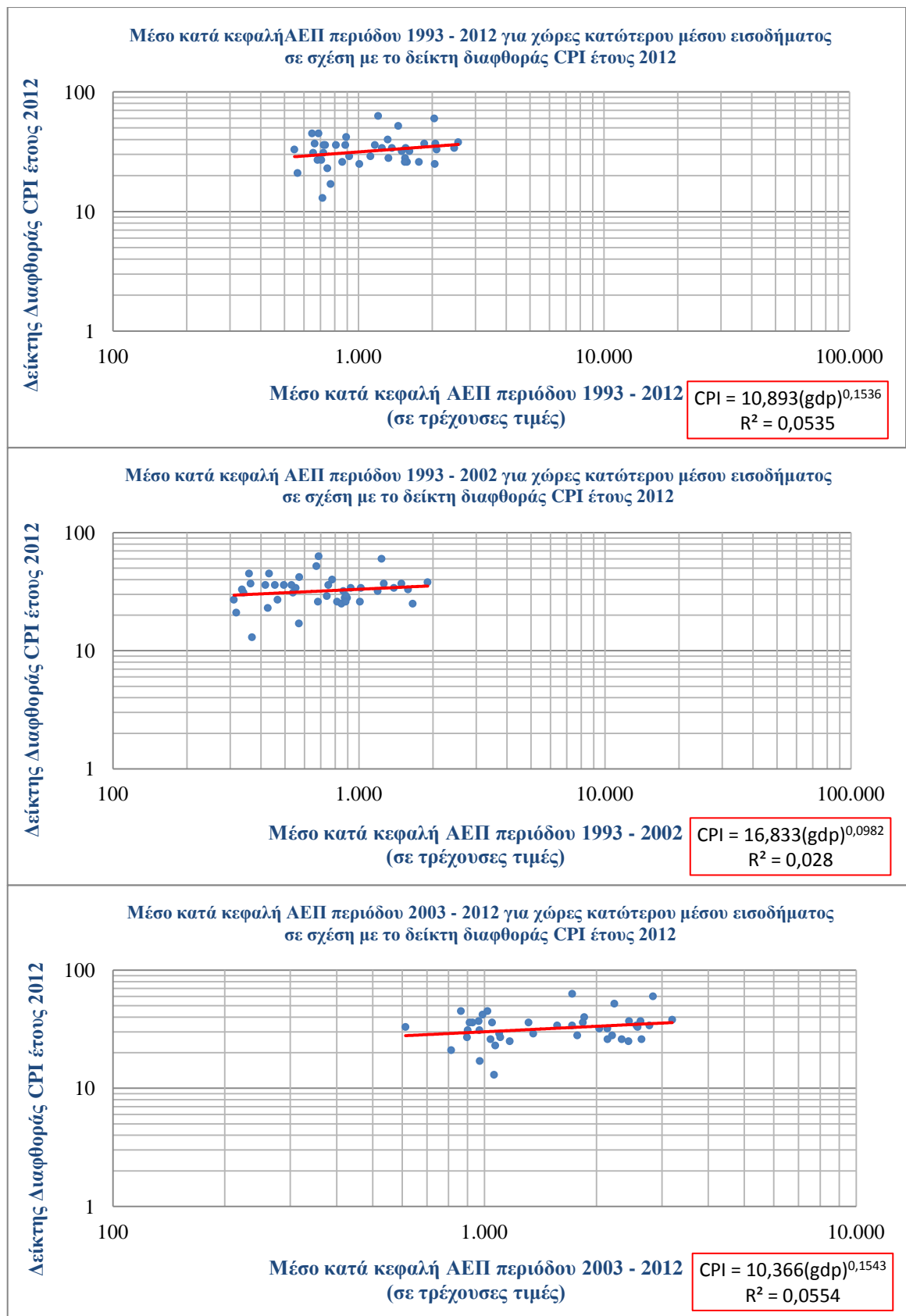
Εικόνα 6. Μέσο κατά κεφαλή ΑΕΠ περιόδων 1993 – 2012, 1993 – 2002 και 2003 – 2012 για όλες τις χώρες, σε σχέση με το δείκτη διαφθοράς CPI έτους 2012. Πηγή: Transparency International, World Bank και επεξεργασία από το συγγραφέα.

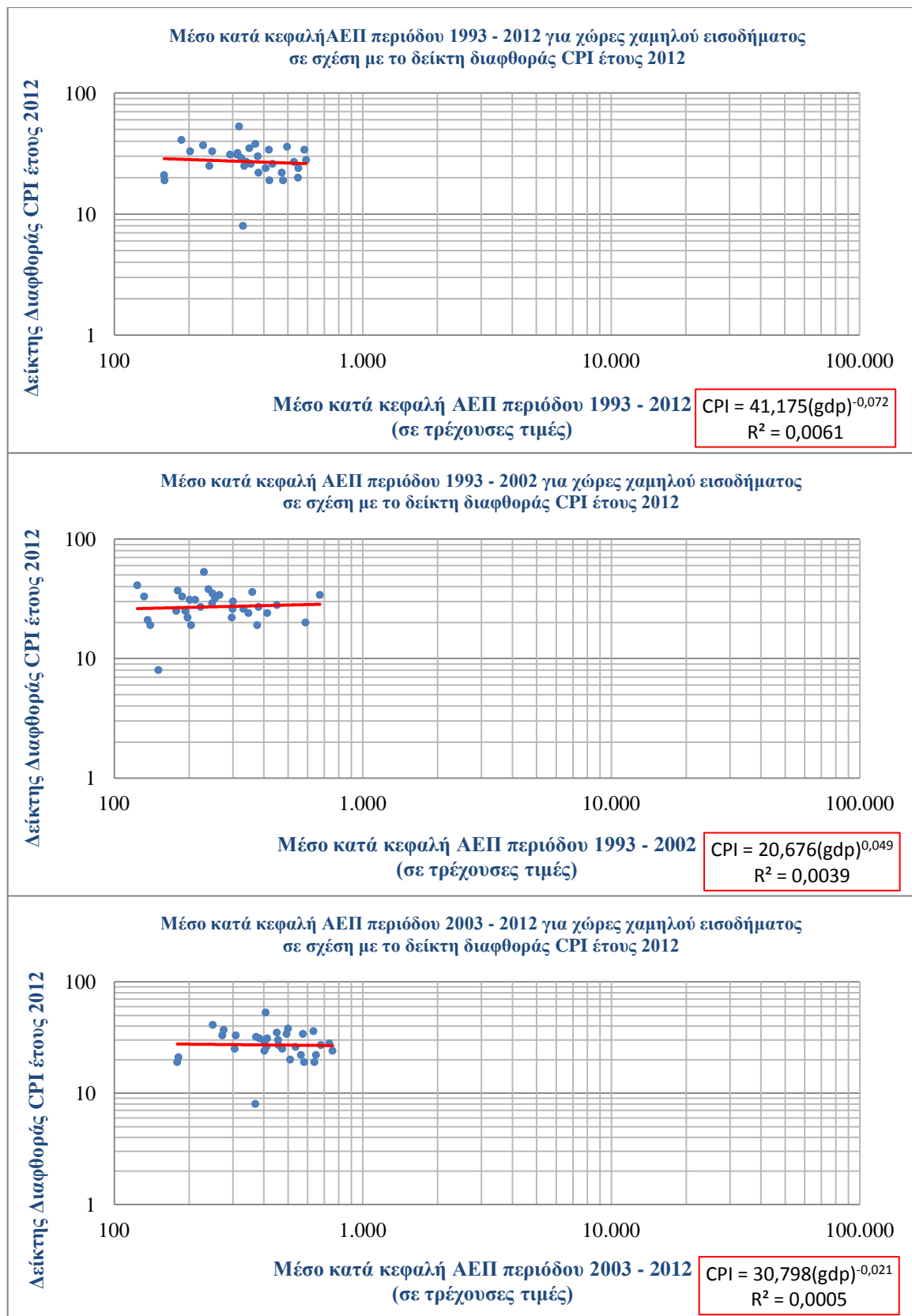
Εικόνα 7. Μέσο κατά κεφαλή ΑΕΠ περιόδων 1993 – 2012, 1993 – 2002 και 2003 – 2012 για τις χώρες υψηλού εισοδήματος, σε σχέση με το δείκτη διαφθοράς CPI έτους 2012. Πηγή: Transparency International, World Bank και επεξεργασία από συγγραφέα.

Εικόνα 8. Μέσο κατά κεφαλή ΑΕΠ περιόδων 1993 – 2012, 1993 – 2002 και 2003 – 2012 για τις χώρες ανώτερου μέσου εισοδήματος, σε σχέση με το δείκτη διαφθοράς CPI έτους 2012. Πηγή: Transparency International, World Bank και επεξεργασία από συγγραφέα.

Εικόνα 9. Μέσο κατά κεφαλή ΑΕΠ περιόδων 1993 – 2012, 1993 – 2002 και 2003 – 2012 για τις χώρες κατώτερου μέσου εισοδήματος, σε σχέση με το δείκτη διαφθοράς CPI έτους 2012. Πηγή: Transparency International, World Bank και επεξεργασία από συγγραφέα.

Εικόνα 10. Μέσο κατά κεφαλή ΑΕΠ περιόδων 1993 – 2012, 1993 – 2002 και 2003 – 2012 για τις χώρες χαμηλού εισοδήματος, σε σχέση με το δείκτη διαφθοράς CPI έτους 2012. Πηγή: Transparency International, World Bank και επεξεργασία από συγγραφέα.

4.2. Επίδραση της διαφθοράς στην οικονομική μεγέθυνση

4.2.1. Περιγραφική Στατιστική των μέσων ετήσιων ρυθμών οικονομικής μεγέθυνσης

Στον Πίνακα 8 παρατίθενται στοιχεία Περιγραφικής Στατιστικής του Δείκτη CPI για το 2012, και των μέσων ετήσιων ρυθμών μεταβολής του κατά κεφαλή ΑΕΠ για τις τρεις περιόδους 1993 – 2012, 1993 – 2002 και 2003 – 2012, για το σύνολο των 172 χωρών και για τις τέσσερις εισοδηματικές κατηγορίες. Στους Πίνακες 9, 10, 11 και 12 παρατίθενται στοιχεία Περιγραφικής Στατιστικής του Δείκτη CPI για το 2012, και των μέσων ετήσιων ρυθμών μεταβολής του κατά κεφαλή ΑΕΠ για τις τρεις περιόδους 1993 – 2012, 1993 – 2002 και 2003 – 2012, για κάθε μία από τις τέσσερις εισοδηματικές κατηγορίες ξεχωριστά

Από τους παρακάτω Πίνακες παρατηρούμε ότι κατά την περίοδο 1993 – 2002, ο μέσος ετήσιος ρυθμός αύξησης του κατά κεφαλήν ΑΕΠ ήταν **3,02%** για τις χώρες του χαμηλού εισοδήματος, **3,10%** για τις χώρες του κατωτέρου-μέσου εισοδήματος, **5,21%** για τις χώρες του ανωτέρου-μέσου εισοδήματος, και **4,97%** για τις χώρες του υψηλού εισοδήματος. Στην επόμενη περίοδο, δηλαδή το χρονικό διάστημα 2003 – 2012, για τις χώρες του χαμηλού εισοδήματος ο μέσος ετήσιος ρυθμός αύξησης του κατά κεφαλήν ΑΕΠ ήταν **9,72%**, για τις χώρες του κατωτέρου-μέσου εισοδήματος ήταν **12,04%**, για τις χώρες ανωτέρου-μέσου εισοδήματος ήταν **12,50%**, και για τις χώρες υψηλού εισοδήματος ήταν **8,57%**. Τέλος, κατά το χρονικό διάστημα 1993 – 2012, για τις χώρες του χαμηλού εισοδήματος ο μέσος ετήσιος ρυθμός αύξησης του κατά κεφαλήν ΑΕΠ ήταν **6,00%**, για τις χώρες του κατωτέρου-μέσου εισοδήματος ήταν **7,85%**, για τις χώρες ανωτέρου-μέσου εισοδήματος ήταν **9,01%**, και για τις χώρες υψηλού εισοδήματος ήταν **6,87%**. Ακόμη, παρατηρούμε ότι η μέση ετήσια μεταβολή του κατά κεφαλήν ΑΕΠ για το σύνολο των χωρών αυξήθηκε από **4,22%** την περίοδο 1993-2002 στο **10,68%** την περίοδο 2003 – 2012, ενώ για τη συνολική περίοδο 1993 – 2012, η μέση ετήσια μεταβολή του κατά κεφαλήν ΑΕΠ ήταν **7,52%**. Στο διάγραμμα της Εικόνας 13 φαίνεται αυτή η μεταβολή για κάθε μία από τις εισοδηματικές κατηγορίες των χωρών, καθώς και για το σύνολο των 172 χωρών του δείγματος, σε κάθε μία από τις δύο περιόδους 1993 – 2002 και 2003 – 2012.

Ακόμη, στο διάγραμμα της Εικόνας 14 καταγράφεται η σχέση του δείκτη διαφθοράς CPI για το 2012 και των ετήσιων ρυθμών μεταβολής του κατά κεφαλή

ΑΕΠ για τις χρονικές περιόδους 1993-2012 και 2003-2012 για τις τέσσερις εισοδηματικές κατηγορίες χωρών, που ξεχωρίζουν από το διαφορετικό μέσο όρο της τιμής του δείκτη διαφθοράς CPI για το έτος 2012. Παρατηρείται ότι υφίσταται μία άμεση θετική σχέση μεταξύ του δείκτη διαφθοράς CPI του 2012 και των ετήσιων ρυθμών μεταβολής του κατά κεφαλή ΑΕΠ για τις τρεις χαμηλότερες εισοδηματικές κατηγορίες χωρών. Ωστόσο δεν διαπιστώνεται το ίδιο και για τις χώρες υψηλού εισοδήματος, κυρίως λόγω του αισθητά μικρότερου μέσου ρυθμού αύξησης του κατά κεφαλή ΑΕΠ, που προαναφέρθηκε. Συνεπώς, μία απλή διερεύνηση της σχέσης μεταξύ του μέσου ρυθμού αύξησης του κατά κεφαλή ΑΕΠ για μία συγκεκριμένη χρονική περίοδο και της τιμής του δείκτη διαφθοράς CPI στο τέλος αυτής της περιόδου δεν αποτελεί την ενδεικνυόμενη διαδικασία διαπίστωσης αιτιώδους σχέσης μεταξύ τους, παρά τη σχετική διαπίστωση των Shao και συν..⁷²

Πίνακας 8. Πίνακας 9. Στοιχεία Περιγραφικής Στατιστικής του Δείκτη CPI για το 2012, και των μέσων ετήσιων ρυθμών μεταβολής του κατά κεφαλή ΑΕΠ για τις τρεις περιόδους 1993 – 2012, 1993 – 2002 και 2003 – 2012, για το σύνολο των 172 χωρών. Πηγή: Transparency International, World Bank και επεξεργασία από το συγγραφέα.⁷³

	CPI	Στοιχεία Μέσου Ετήσιου Ρυθμού Μεταβολής του Κατά Κεφαλή ΑΕΠ		
	2012	1993 - 2012	1993 - 2002	2003 - 2012
Αριθμός Δειγμάτων	172	172	172	172
Μέση τιμή	43,7	0,07516	0,04215	0,10682
Τυπική Απόκλιση	19,4	0,03944	0,07003	0,05079
Ελάχιστη τιμή	8,0	-0,01424	-0,07415	-0,00215
Μέγιστη τιμή	90,0	0,29101	0,61265	0,29447

Πίνακας 10. Στοιχεία Περιγραφικής Στατιστικής του Δείκτη CPI για το 2012, και των μέσων ετήσιων ρυθμών μεταβολής του κατά κεφαλή ΑΕΠ για τις τρεις περιόδους 1993 – 2012, 1993 – 2002 και 2003 – 2012, για τις 52 χώρες υψηλού εισοδήματος. Πηγή: Transparency International, World Bank και επεξεργασία από το συγγραφέα.⁷⁴

	CPI	Στοιχεία Μέσου Ετήσιου Ρυθμού Μεταβολής του Κατά Κεφαλή ΑΕΠ		
	2012	1993 - 2012	1993 - 2002	2003 - 2012
Αριθμός Δειγμάτων	52	52	52	52
Μέση τιμή	65,0	0,06866	0,04974	0,08570
Τυπική Απόκλιση	17,1	0,04137	0,05255	0,04566
Ελάχιστη τιμή	20,0	0,01794	-0,00915	-0,00215
Μέγιστη τιμή	90,0	0,29101	0,34731	0,24034

⁷² Shao, ό.π., σ.σ. 164 – 165.

⁷³ «Corruption Perception Index 2012», ό.π., «GPD per capita, (current US\$)», ό.π. , «GNI per capita, PPP (current international \$)», ό.π..

⁷⁴ Στα ίδια.

Πίνακας 11. Στοιχεία Περιγραφικής Στατιστικής του Δείκτη CPI για το 2012, και των μέσων ετήσιων ρυθμών μεταβολής του κατά κεφαλή ΑΕΠ για τις τρεις περιόδους 1993 – 2012, 1993 – 2002 και 2003 – 2012, για τις 46 χώρες ανώτερου-μέσου εισοδήματος. Πηγή: Transparency International, World Bank και επεξεργασία από το συγγραφέα.⁷⁵

	CPI	Στοιχεία Μέσου Ετήσιου Ρυθμού Μεταβολής του Κατά Κεφαλή ΑΕΠ		
	2012	1993 - 2012	1993 - 2002	2003 - 2012
Αριθμός Δειγμάτων	46	46	46	46
Μέση τιμή	39,8	0,09005	0,05207	0,12504
Τυπική Απόκλιση	12,3	0,04278	0,05512	0,05986
Ελάχιστη τιμή	17,0	0,03494	-0,06452	0,03706
Μέγιστη τιμή	71,0	0,23866	0,23480	0,29447

Πίνακας 12. Στοιχεία Περιγραφικής Στατιστικής του Δείκτη CPI για το 2012, και των μέσων ετήσιων ρυθμών μεταβολής του κατά κεφαλή ΑΕΠ για τις τρεις περιόδους 1993 – 2012, 1993 – 2002 και 2003 – 2012, για τις 42 χώρες κατώτερου-μέσου εισοδήματος. Πηγή: Transparency International, World Bank και επεξεργασία από το συγγραφέα.⁷⁶

	CPI	Στοιχεία Μέσου Ετήσιου Ρυθμού Μεταβολής του Κατά Κεφαλή ΑΕΠ		
	2012	1993 - 2012	1993 - 2002	2003 - 2012
Αριθμός Δειγμάτων	42	42	42	42
Μέση τιμή	33,3	0,07847	0,03103	0,12038
Τυπική Απόκλιση	9,8	0,02961	0,05747	0,04370
Ελάχιστη τιμή	13,0	0,01403	-0,07415	0,03733
Μέγιστη τιμή	63,0	0,14982	0,21765	0,21667

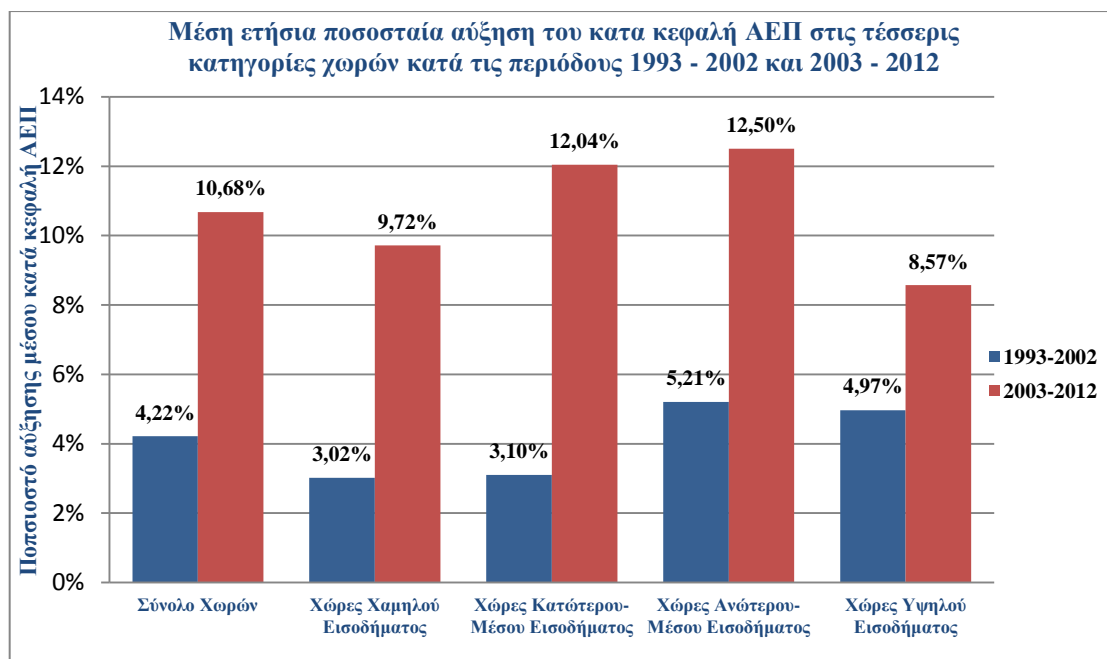
Πίνακας 13. Στοιχεία Περιγραφικής Στατιστικής του Δείκτη CPI για το 2012, και των μέσων ετήσιων ρυθμών μεταβολής του κατά κεφαλή ΑΕΠ για τις τρεις περιόδους 1993 – 2012, 1993 – 2002 και 2003 – 2012, για τις 32 χώρες χαμηλού εισοδήματος. Πηγή: Transparency International, World Bank και επεξεργασία από το συγγραφέα.⁷⁷

	CPI	Στοιχεία Μέσου Ετήσιου Ρυθμού Μεταβολής του Κατά Κεφαλή ΑΕΠ		
	2012	1993 - 2012	1993 - 2002	2003 - 2012
Αριθμός Δειγμάτων	32	32	32	32
Μέση τιμή	28,4	0,05998	0,03015	0,09716
Τυπική Απόκλιση	8,3	0,03598	0,11477	0,03851
Ελάχιστη τιμή	8,0	-0,01424	-0,07327	0,02141
Μέγιστη τιμή	53,0	0,19373	0,61265	0,17660

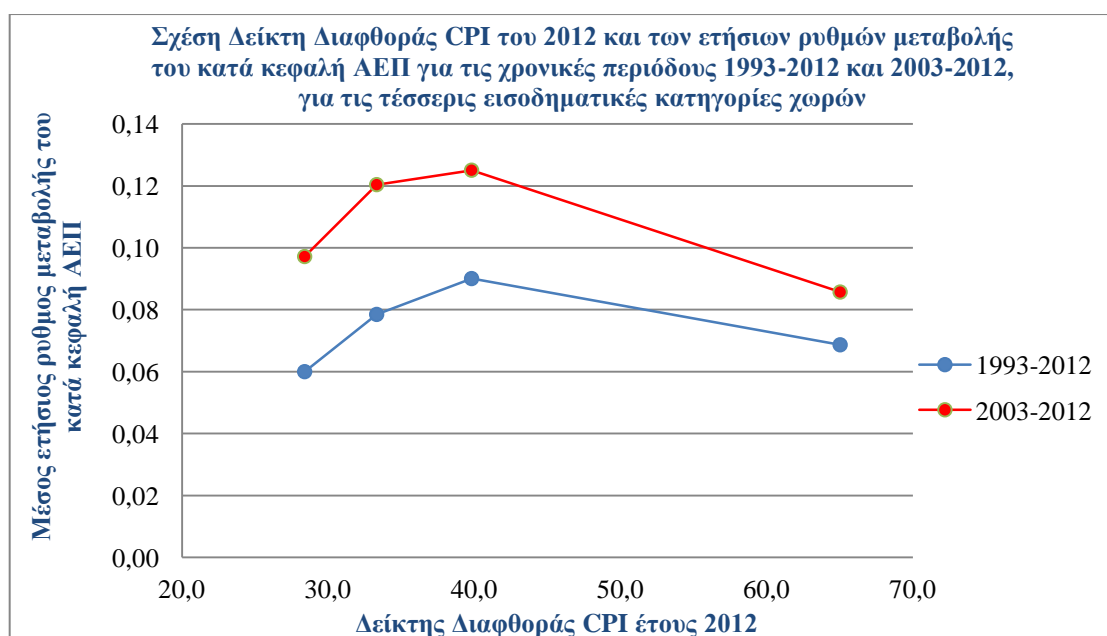
⁷⁵ Στα ίδια.

⁷⁶ Στα ίδια.

⁷⁷ Στα ίδια.

Εικόνα 11. Μέση ετήσια ποσοστιαία αύξηση του κατά κεφαλή ΑΕΠ στις τέσσερις κατηγορίες χωρών κατά τις περιόδους 1993 - 2002 και 2003 - 2012. Πηγή World Bank και επεξεργασία από το συγγραφέα.

Εικόνα 12. Σχέση Δείκτη Διαφθοράς CPI του 2012 και των ετήσιων ρυθμών μεταβολής του κατά κεφαλή ΑΕΠ για τις χρονικές περιόδους 1993-2012 και 2003-2012. Πηγή World Bank και επεξεργασία από το συγγραφέα.

4.2.2. Επίδραση διαφθοράς στο μέσο ετήσιο ρυθμό μεταβολής του κατά κεφαλή ΑΕΠ

Για τη διερεύνηση ύπαρξης αιτιώδους σχέσης μεταξύ μέσου ετήσιου ρυθμού μεταβολής του κατά κεφαλή ΑΕΠ και της μεταβολής του δείκτη διαφθοράς CPI. Οι

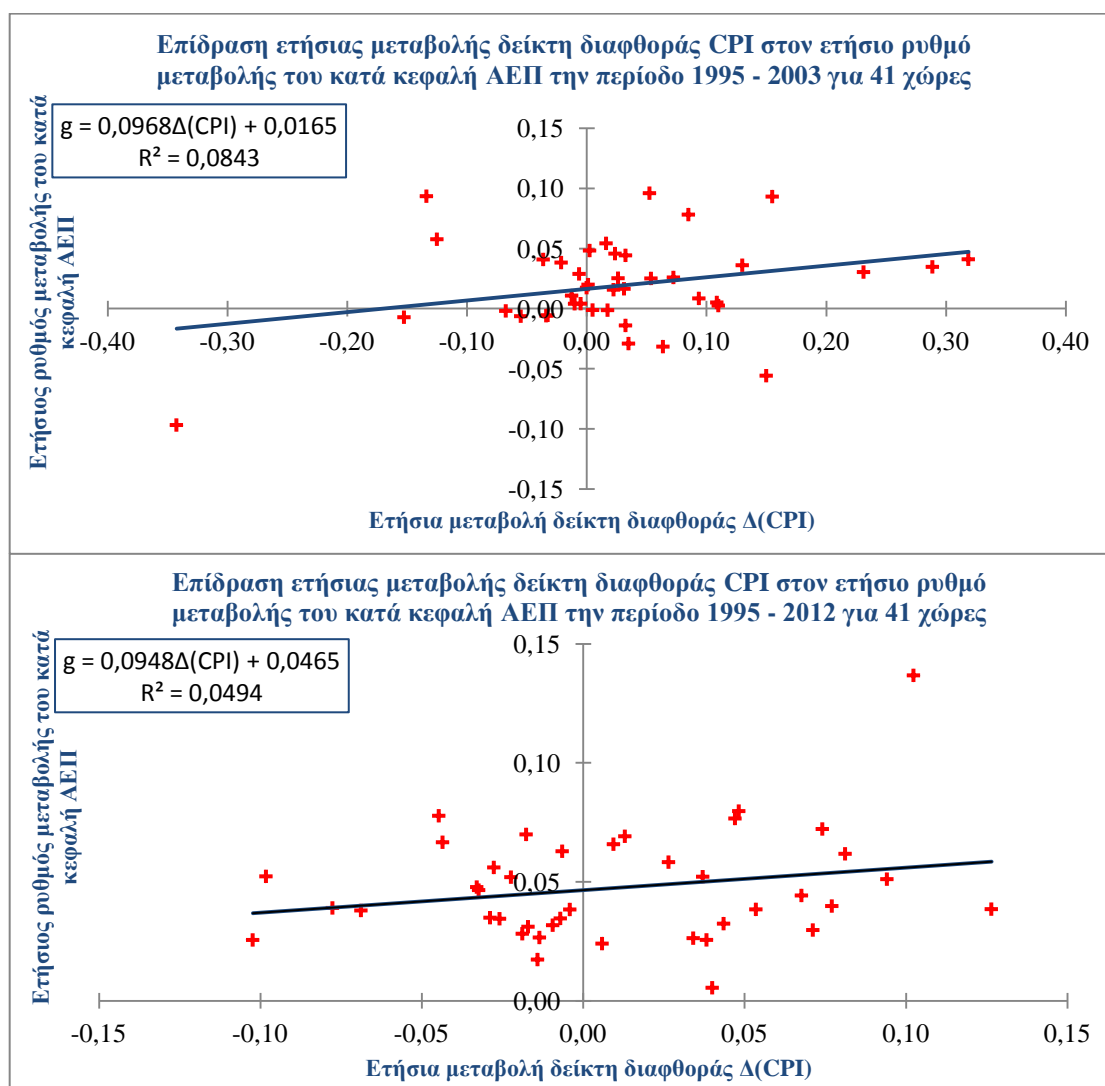
τιμές του μέσου ετήσιου ρυθμού μεταβολής του κατά κεφαλή ΑΕΠ υπολογίζονται με βάση την Εξίσωση 14, ακολουθώντας τη μεθοδολογία των Podobnik και συν., για λόγους σύγκρισης και συσχετίζονται με τις μεταβολές του δείκτη CPI. Ο προσδιορισμός της γραμμικής τάσης του διαγράμματος διασποράς επιτρέπει τον υπολογισμό της κλίσης της ευθείας (**m**) της Εξίσωσης 24. Οι τιμές του δείκτη (CPI) για το έτος 2012 μετατράπηκαν σε αντίστοιχους της δεκαβάθμιας κλίμακας, ώστε να υπάρχουν συμβατά αποτελέσματα. Η απεικόνιση των διαγραμμάτων διασποράς του συσχετισμού του μέσου ετήσιου ρυθμού μεταβολής του κατά κεφαλή ΑΕΠ και της μεταβολής του δείκτη διαφθοράς CPI φαίνονται στις Εικόνες 15 και 16.

Για τις χρονικές περιόδους 1995 – 2003 και 1995 – 2012, επιλέξαμε, όπως προαναφέρθηκε ένα δείγμα **41 χωρών**, για τις οποίες υπήρχαν στοιχεία τόσο για την τιμή του δείκτη διαφθοράς ως CPI για το **1995**, όσο και για το κατά κεφαλή ΑΕΠ τους σε US\$ σε τρέχουσες τιμές. Ακόμη, η διερεύνησή μας, με δεδομένη την απουσία χωρών χαμηλού εισοδήματος και την περιορισμένη παρουσία χωρών κατώτερου-μέσου εισοδήματος κατά τις δύο αυτές χρονικές περιόδους, περιορίστηκε στο σύνολο των χωρών και όχι ξεχωριστά ανά εισοδηματική κατηγορία χωρών, με σκοπό να έχουμε στατιστικά σημαντικά αποτελέσματα. Έτσι, όπως φαίνεται και στην Εικόνα 15, εμφανίζεται κλίση ευθείας (**m**) για το σύνολο των χωρών για το χρονικό διάστημα 1995 – 2003, ίση με **0,097**, και για το χρονικό διάστημα 1995 – 2012, ίση με **0,095**. Τούτο σημαίνει ότι **για μεταβολή του δείκτη διαφθοράς Δ(CPI) κατά μία μονάδα της δεκαβάθμιας κλίμακας, επέρχεται αύξηση του μέσου ετήσιου ρυθμού μεταβολής του κατά κεφαλή ΑΕΠ κατά 9,7% και 9,5% αντίστοιχα**. Σημειωτέον ότι οι τιμές για τους Podobnik και συν., κατά την πενταετή περίοδο 1999 – 2004, ήταν κατά μέσον όρο, 0,09 για όλες τις χώρες του κόσμου.⁷⁸

Για τη χρονική περίοδο 2003 – 2012, επιλέξαμε, όπως προαναφέρθηκε ένα δείγμα **191 χωρών**, για τις οποίες υπήρχαν στοιχεία τόσο για την τιμή του δείκτη διαφθοράς ως CPI για το **2003**, όσο και για το κατά κεφαλή ΑΕΠ τους σε US\$ σε τρέχουσες τιμές. Επίσης, με δεδομένο τον περιορισμένο αριθμό χωρών ανά εισοδηματική κατηγορία, επιλέξαμε να πραγματοποιήσουμε τη διερεύνησή μας σε δύο εισοδηματικές κατηγορίες, αυτή του υψηλού και ανώτερου-μέσου εισοδήματος και αυτή του κατώτερου-μέσου και χαμηλού εισοδήματος, ώστε να έχουμε στατιστικά σημαντικά αποτελέσματα. Όπως φαίνεται στην Εικόνα 16, για το χρονικό διάστημα

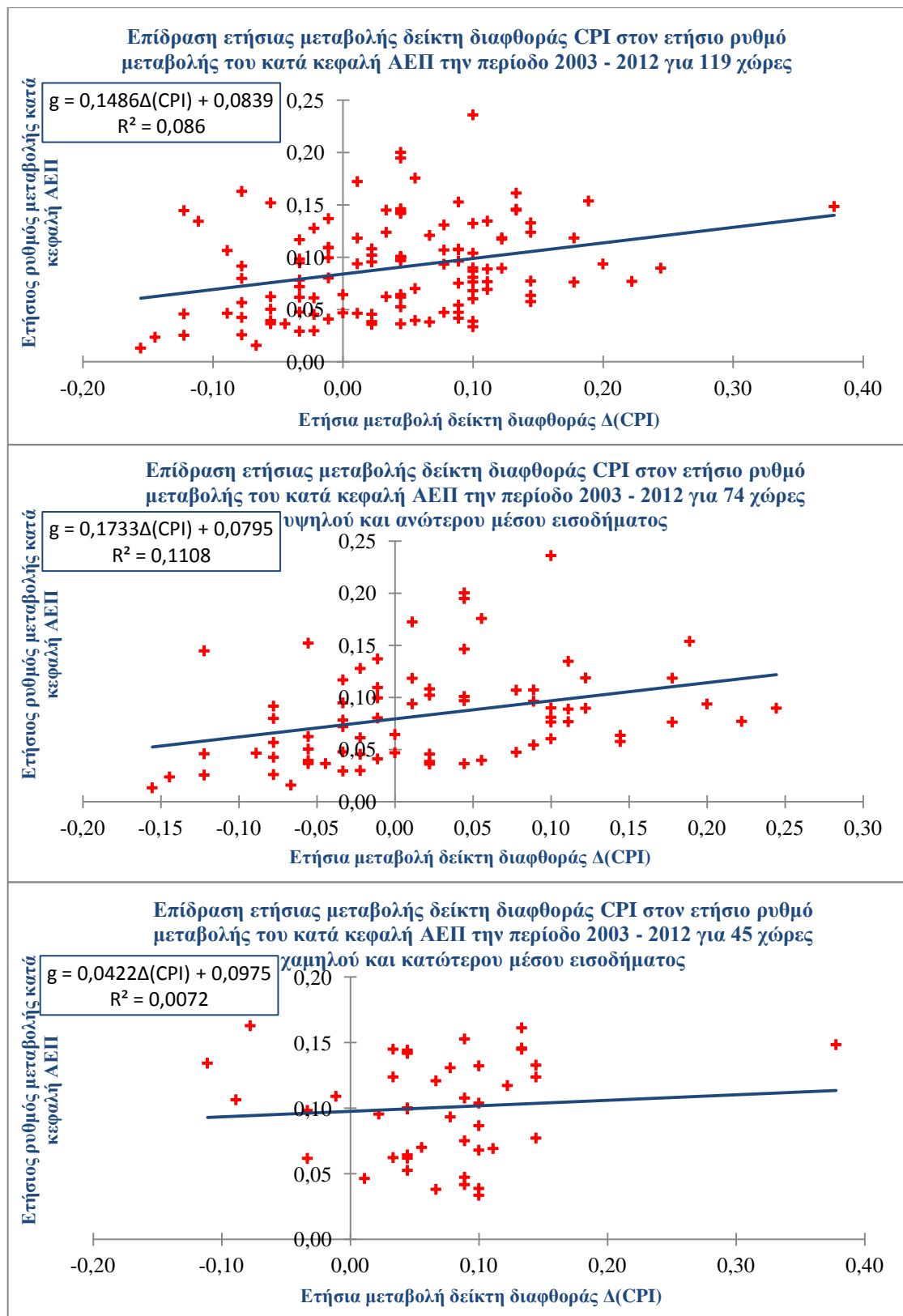
⁷⁸ Podobnik, ό.π., σ. 549.

2003 – 2012, για το σύνολο των 119 χωρών εμφανίζεται κλίση ευθείας (**m**) ίση με **0,149**, για τις χώρες υψηλού και ανώτερου-μέσου εισοδήματος ίση με **0,173** και για τις χώρες κατώτερου-μέσου και χαμηλού εισοδήματος ίση με **0,042**, αριθμός που απέχει από τους δύο προηγούμενους. Η δεύτερη τιμή μπορεί να συγκριθεί με αυτές των Rodobnik και συν., που ήταν 0,12 για 21 μεταβατικές ευρωπαϊκές οικονομίες, και 0,11 για τις χώρες μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης, ωστόσο είναι εμφανώς υψηλότερη από αυτές.⁷⁹

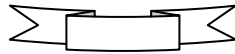
Εικόνα 13. Επίδραση ετήσιας μεταβολής δείκτη διαφοράς CPI στον ετήσιο ρυθμό μεταβολής του κατά κεφαλή ΑΕΠ κατά τις περιόδους 1995 - 2003 και 1995 – 2012, για 41 χώρες. Πηγή: Transparency International, World Bank και επεξεργασία από συγγραφέα.

⁷⁹ Στο ίδιο.

Εικόνα 14. Επίδραση ετήσιας μεταβολής δείκτη διαφθοράς CPI στον ετήσιο ρυθμό μεταβολής του κατά κεφαλή ΑΕΠ την περίοδο 2003 - 2012 για 119 συνολικά χώρες, καθώς και για 74 χώρες υψηλού και ανώτερου μέσου εισοδήματος και 45 χώρες χαμηλού και κατώτερου μέσου εισοδήματος. Πηγή: Transparency International, World Bank και επεξεργασία από συγγραφέα.

Παρατηρούμε λοιπόν ότι εμφανώς υφίσταται μία στατιστικά σημαντική θετική εξάρτηση μεταξύ του ρυθμού μεταβολής του κατά κεφαλή ΑΕΠ και της μεταβολής του δείκτη διαφθοράς CPI, μέχρι το 2012, σε ποσοστά που ξεπερνούν το 9,5% και φθάνουν το 14,9% για το σύνολο των χωρών, και το 17,3% για χώρες υψηλού και ανώτερου μέσου εισοδήματος για κάθε μία μονάδα μεταβολής του δεκαβάθμιου δείκτη διαφθοράς CPI (ή για κάθε 10 μονάδες του αντίστοιχου εκατοντάθμιου δείκτη των τελευταίων ετών), γεγονός το οποίο συνάδει με ευρήματα της διεθνούς βιβλιογραφίας για προγενέστερες περιόδους. Το γεγονός αυτό οδηγεί στο ενδιαφέρον συμπέρασμα ότι η μείωση του επιπέδου διαφθοράς μίας χώρας, οδηγεί σε σημαντική αύξηση του πλούτου της χώρας αυτής.

5. Συμπεράσματα και Ερευνητικές Προτάσεις

Γενικά συμπεράσματα, Συμπεράσματα Έρευνας, Περιορισμοί και Προτάσεις

5.1. Γενικά Συμπεράσματα

Η διαφθορά οριζόμενη εννοιολογικά ως φθορά των ηθών, εξαχρείωση, ανηθικότητα και χρήση αθέμιτων μέσων για παραβίαση των νόμων, συνιστά σοβαρή μορφή αποσύνθεσης της ηθικής και πολιτικής τάξης μίας κοινωνίας, που οδηγεί σε έκπτωση, ηθική και λειτουργική. Θεωρείται κοινωνιολογικά ότι προκαλεί φαινόμενα που πλήττουν την εμπιστοσύνη που δείχνουν οι πολίτες προς τους διαχειριστές των δημοσίων υποθέσεων, στα οποία εμπλέκονται πολιτικά κόμματα, δημόσιες αρχές και επιχειρήσεις, σε εθνικό και υπερεθνικό επίπεδο, ενώ ενυπάρχει ένας ισχυρός βαθμός συνενοχής μεταξύ ομάδων και ατόμων. Επιπλέον, σε οικονομική βάση, το αποτέλεσμα της διαφθοράς μεταφράζεται σε οικονομικό όφελος, το οποίο καρπώνεται άτομα ή ομάδες ατόμων.

Οι παράγοντες που προκαλούν την εμφάνιση της διαφθοράς διακρίνονται σε οικονομικούς, πολιτικούς, κοινωνικούς και θεσμικούς. Έτσι, το φαινόμενο της διαφθοράς είναι εντονότερο στις πιο φτωχές εισοδηματικά χώρες, στις περιπτώσεις γιγαντισμού του κράτους, κρατικού συγκεντρωτισμού, κρατικού παρεμβατισμού, χαμηλού επιπέδου του προσωπικού, χαμηλού κύρους της εργασίας, χαμηλών αμοιβών, απουσίας αποτελεσματικών μηχανισμών ελέγχου στο δημόσιο τομέα, περιορισμού της ελευθερίας του τύπου και της ανεξαρτησίας της δικαιοσύνης, και τέλος, απουσίας της κοινωνίας των πολιτών.

Οι αρνητικές επιπτώσεις της διαφθοράς εντοπίζονται στον οικονομικό τομέα, τον κοινωνικοπολιτικό τομέα και τον τομέα ασφάλειας, ενώ η αποτελεσματικότητα των οποιωνδήποτε προληπτικών ή κατασταλτικών μέτρων αντιμετώπισης της διαφθοράς θα πρέπει να συνδυαστεί με την μεταβολή της αντίληψης πολιτών, πολιτικών αρχών και κρατικών λειτουργών για το ρόλο του κάθε ενός και την ανάγκη περιορισμού του φαινομένου της διαφθοράς. Ουσιαστικά, το ζήτημα της

αντιμετώπισης της διαφθοράς, είναι θέμα γενικότερης παιδείας των πολιτών, μίας κουλτούρας εμποτισμένης με τις αξίες της δημοκρατίας, της διαφάνειας, της αξιοκρατίας και της υπεροχής του συλλογικού - έναντι του ατομικού - συμφέροντος.

Η αποτίμηση της διαφθοράς πραγματοποιείται με τη χρήση συγκεκριμένων δεικτών. Στην παρούσα εργασία χρησιμοποιείται ο σύνθετος δείκτης αντιλαμβανόμενης διαφθοράς CPI της Transparency International, για την εξέταση της αντιλαμβανόμενης σχέσης διαφθοράς και οικονομίας. Η κλίμακα κατάταξης από το 2012 είναι εκατονταβάθμια (έναντι της προγενέστερης δεκαβάθμιας κλίμακας), όπου ο βαθμός 0 υποδηλώνει τη μέγιστη διαφθορά, ενώ ο βαθμός 100 υποδηλώνει την αίσθηση ότι δεν υπάρχει διαφθορά στη χώρα.

5.2. Συμπεράσματα Έρευνας

Στην παρούσα εργασία εξετάζεται α) η σχέση μεταξύ διαφθοράς και επιπέδου εισοδήματος, (EH1) και β) η σχέση μεταξύ της μεταβολής της διαφθοράς με του ρυθμού οικονομικής μεγέθυνσης (EH2). Η ερευνητική υπόθεση EH1 διερευνάται κυρίως στα πλαίσια μιας περιγραφικής ανάλυσης, με σκοπό τη διερεύνηση για την ύπαρξη κάποιου προτύπου στην ταυτόχρονη μεταβολή και των δύο μεταβλητών, ενώ η ερευνητική υπόθεση EH2 διερευνάται κυρίως στα πλαίσια μιας αιτιολογικής ανάλυσης, με σκοπό τη μέτρηση κάποιας αιτιώδους σχέσης μεταξύ των δύο μεταβλητών.

Στα πλαίσια της **περιγραφικής στατιστικής** εξετάσαμε, για τις **χρονικές περιόδους 1993 – 2002, 2003 – 2012, και 1993 – 2012**, το μέσο κατά κεφαλή ΑΕΠ σε τρέχουσες τιμές \$US και την μέση ετήσια μεγέθυνση του κατά κεφαλή ΑΕΠ σε **σχέση με τις τιμές του δείκτη CPI για το έτος 2012**, για **172** χώρες για τις οποίες υπήρχαν στοιχεία τόσο για την τιμή του δείκτη αντιλαμβανόμενης διαφθοράς ως CPI για το **2012** από την Transparency International, όσο και στοιχεία για το κατά κεφαλή ΑΕΠ τους σε US\$ σε τρέχουσες τιμές από την Παγκόσμια Τράπεζα. Διαπιστώθηκε ότι **η εισοδηματική ανισότητα μεταξύ των χωρών χαμηλού εισοδήματος και των χωρών κατωτέρου-μέσου, ανώτερου-μέσου και υψηλού εισοδήματος αυξήθηκε διαχρονικά.**

Ακόμη, η **οικονομετρική ανάλυση** έδειξε ότι **υφίσταται θετική σχέση μεταξύ του επιπέδου διαφθοράς και του κατά κεφαλήν εισοδήματος**, για το σύνολο

των 172 χωρών, γεγονός που συνεπάγεται την **αποδοχή της πρώτης ερευνητικής υπόθεσης (EH1)**. Συγκεκριμένα, ήταν γενικά εμφανής η εκθετική σχέση μεταξύ του επιπέδου διαφθοράς και του κατά κεφαλήν εισοδήματος και για τις τρεις χρονικές περιόδους, με τιμές του εκθέτη (μ), ίση με **0,21** για την περίοδο **1993 – 2012**, **0,21** για την περίοδο **1993 – 2002** και **0,21** για την περίοδο **2003 – 2012**, γεγονός το οποίο συνάδει με ευρήματα της διεθνούς βιβλιογραφίας για προγενέστερες περιόδους. Τούτο καταδεικνύει ότι **εάν δύο χώρες διαφέρουν εμφανώς ως προς την τιμή του δείκτη (CPI) που έχει η κάθε μία από αυτές, τότε οι χώρες αυτές διαφέρουν και ως προς το κατά κεφαλή ΑΕΠ τους, με αυτή που έχει υψηλότερη τιμή (CPI) να έχει και υψηλότερο κατά κεφαλή ΑΕΠ**. Ωστόσο, για τις χώρες υψηλού εισοδήματος, ανώτερου-μέσου εισοδήματος και κατώτερου-μέσου εισοδήματος ξεχωριστά, παρότι διατηρείται η θετική εκθετική σχέση μεταξύ του δείκτη CPI και του μέσου κατά κεφαλή ΑΕΠ, οι τιμές του εκθέτη (μ) φθίνουν ακολουθώντας την εισοδηματική κατάταξη των χωρών. Ακόμη, για τις χώρες χαμηλού εισοδήματος δεν φαίνεται να υπάρχει θετική εκθετική σχέση μεταξύ του δείκτη CPI και του μέσου κατά κεφαλή ΑΕΠ.

Για τη μέτρηση της **αιτιώδους σχέσης μεταξύ της μεταβολής της διαφθοράς και του ρυθμού οικονομικής μεγέθυνσης**, χρησιμοποιήσαμε τις υπάρχουσες μετρήσεις για τις τιμές του δείκτη CPI, για τα έτη **1995** (έτος έναρξης μέτρησης του δείκτη), **2003** και **2012**, από την Transparency International, και τις μεταβολές του ρυθμού μεγέθυνσης του κατά κεφαλή ΑΕΠ σε τρέχουσες τιμές \$US από την Παγκόσμια Τράπεζα, κατά τις **χρονικές περιόδους 1995 – 2003, 1995 – 2012 και 2003 – 2012**. Συγκεκριμένα, για τις χρονικές περιόδους 1995 – 2003 και 1995 – 2012, επιλέξαμε ένα δείγμα **41 χωρών**, για τις οποίες υπήρχαν στοιχεία του δείκτη αντιλαμβανόμενης διαφθοράς CPI για το **1995**, όσο και στοιχεία για το κατά κεφαλή ΑΕΠ τους σε US\$ σε τρέχουσες τιμές. Για τη χρονική περίοδο 2003 – 2012 επιλέξαμε ένα δείγμα **119 χωρών**, για τις οποίες υπήρχαν στοιχεία τόσο για την τιμή του δείκτη αντιλαμβανόμενης διαφθοράς ως CPI για το **2003**, όσο και στοιχεία για το κατά κεφαλή ΑΕΠ τους σε US\$ σε τρέχουσες τιμές. Η **οικονομετρική ανάλυση** έδειξε ότι, **υφίσταται θετική γραμμική σχέση μεταξύ του ρυθμού μεταβολής του κατά κεφαλή ΑΕΠ και της μεταβολής του επιπέδου διαφθοράς**, γεγονός που συνεπάγεται την **αποδοχή της δεύτερης ερευνητικής υπόθεσης (EH2)**. Συγκεκριμένα, για τις χρονικές περιόδους 1995 – 2003 και 1995 – 2012, για το δείγμα **41 χωρών**, εμφανίζεται κλίση ευθείας (m) για το σύνολο των χωρών για το χρονικό διάστημα

1995 – 2003, ίση με **0,097**, και για το χρονικό διάστημα 1995 – 2012, ίση με **0,095**. Ακόμη, για τη χρονική περίοδο 2003 – 2012, με δείγμα **191 χωρών**, για το σύνολο των χωρών εμφανίζεται κλίση ευθείας (**m**) ίση με **0,149**, για τις χώρες υψηλού και ανώτερου-μέσου εισοδήματος ίση με **0,173** και για τις χώρες κατώτερου-μέσου και χαμηλού εισοδήματος ίση με **0,042**, αριθμός που απέχει από τους δύο προηγούμενους. Παρατηρούμε λοιπόν ότι εμφανώς υφίσταται μία στατιστικά σημαντική θετική εξάρτηση μεταξύ του ρυθμού μεταβολής του κατά κεφαλή ΑΕΠ και της μεταβολής του δείκτη διαφθοράς CPI, μέχρι το 2012, σε ποσοστά που ξεπερνούν το 9,5% και φθάνουν το 14,9% για το σύνολο των χωρών, και το 17,3% για χώρες υψηλού και ανώτερου μέσου εισοδήματος, για κάθε μία μονάδα μεταβολής του δεκαβάθμιου δείκτη διαφθοράς CPI (ή για κάθε 10 μονάδες του αντίστοιχου εκατοντάθμιου δείκτη των τελευταίων ετών), γεγονός το οποίο συνάδει με ευρήματα της διεθνούς βιβλιογραφίας για προγενέστερες περιόδους. Το γεγονός αυτό οδηγεί στο ενδιαφέρον συμπέρασμα ότι η μείωση του επιπέδου διαφθοράς μίας χώρας, συνάδει με σημαντική αύξηση του πλούτου της χώρας αυτής.

5.3. Περιορισμοί και προτάσεις

Σημαντικό στοιχείο που θα πρέπει να ληφθεί υπόψη αποτελεί η ερμηνεία του ιδίου του δείκτη CPI και των τιμών που λαμβάνει, με δεδομένο ότι σύμφωνα με τον ορισμό του δείκτη από την Transparency International, πρόκειται για δείκτη αντιλαμβανόμενης από τους πολίτες διαφθοράς και όχι της πραγματικά υφιστάμενης διαφθοράς που υπάρχει στη χώρα.

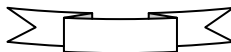
Ένα δεύτερο σημαντικό στοιχείο αποτελεί η έλλειψη στατιστικά επαρκούς σημαντικότητας στην προταθείσα σχέση μεταξύ του δείκτη διαφθοράς και του κατά κεφαλή ΑΕΠ, καθώς και της σχέσης μεταξύ του ρυθμού μεταβολής του κατά κεφαλή ΑΕΠ και της μεταβολής του δείκτη διαφθοράς κυρίως στις χώρες χαμηλού εισοδήματος.

Τέλος, δεν έχει διερευνηθεί επαρκώς η φορά της αιτιώδους σχέσης μεταξύ των δύο μεταβλητών, δηλαδή του ρυθμού μεταβολής του κατά κεφαλή ΑΕΠ και της μεταβολής του δείκτη διαφθοράς. Συγκεκριμένα, δεν έχει διευκρινιστεί εάν η μεταβολή στο επίπεδο διαφθοράς οδηγεί σε μεταβολή της οικονομικής μεγέθυνσης ή το αντίστροφο.

Προτείνεται για περαιτέρω έρευνα η εξέταση της επίδρασης που έχει η μεταβολή του επιπέδου διαφθοράς μετρούμενη μέσω άλλων δεικτών διαφθοράς, όπως του σύνθετου δείκτη CPI κ.λπ., στο μέσο κατά κεφαλήν ΑΕΠ, καθώς και στο ρυθμό μεταβολής του κατά κεφαλή ΑΕΠ.

Ακόμη, προτείνεται να διερευνηθεί η επίδραση των δεικτών διαφθοράς στις προαναφερθείσες μεταβλητές, σε συνδυασμό με δείκτες μέτρησης άλλων κοινωνικών μεταβλητών, όπως, του επιπέδου εκπαίδευσης, του κοινωνικού κεφαλαίου, του επιπέδου κοινωνικής πρόνοιας κ.λπ..

Τέλος, θα ήταν χρήσιμο να εξετασθεί η χρονική υστέρηση της επίπτωσης της μεταβολής του δείκτη διαφθοράς στο μέσο κατά κεφαλήν ΑΕΠ, καθώς και στο ρυθμό μεταβολής του κατά κεφαλή ΑΕΠ. Αυτό θα μας επέτρεπε να αντιληφθούμε μετά από πόσο χρονικό διάστημα μεταβάλλεται το μέσο κατά κεφαλήν ΑΕΠ ή μετά από πόσο χρονικό διάστημα αλλάζει ο ρυθμός μεταβολής του κατά κεφαλή ΑΕΠ μετά από μία διαφοροποίηση στο επίπεδο διαφθοράς μίας χώρας.

Παραρτήματα

1. Δείκτες Αντιλαμβανόμενης Διαφθοράς CPI για το έτος 2012

Πίνακας 14. Δείκτες Αντιλαμβανόμενης Διαφθοράς CPI για το έτος 2012. Πηγή: Transparency International.

Θέση	ΧΩΡΑ	CPI 2012
1	Denmark	90
1	Finland	90
1	New Zealand	90
4	Sweden	88
5	Singapore	87
6	Switzerland	86
7	Australia	85
7	Norway	85
9	Canada	84
9	Netherlands	84
11	Iceland	82
12	Luxembourg	80
13	Germany	79
14	Hong Kong	77
15	Barbados	76
16	Belgium	75
17	Japan	74
17	United Kingdom	74
19	United States	73
20	Chile	72
20	Uruguay	72
22	Bahamas	71
22	France	71
22	Saint Lucia	71
25	Austria	69
25	Ireland	69
27	Qatar	68
27	United Arab Emirates	68
29	Cyprus	66
30	Botswana	65
30	Spain	65
32	Estonia	64
33	Bhutan	63
33	Portugal	63
33	Puerto Rico	63
36	Saint Vincent and the Grenadines	62
37	Slovenia	61
37	Taiwan	61
39	Cape Verde	60
39	Israel	60
41	Dominica	58
41	Poland	58
43	Malta	57
43	Mauritius	57
45	Korea (South)	56
46	Brunei	55
46	Hungary	55
48	Costa Rica	54
48	Lithuania	54
50	Rwanda	53
51	Georgia	52
51	Seychelles	52
53	Bahrain	51
54	Czech Republic	49

54	Latvia	49
54	Malaysia	49
54	Turkey	49
58	Cuba	48
58	Jordan	48
58	Namibia	48
61	Oman	47
62	Croatia	46
62	Slovakia	46
64	Ghana	45
64	Lesotho	45
66	Kuwait	44
66	Romania	44
66	Saudi Arabia	44
69	Brazil	43
69	Macedonia	43
69	South Africa	43
72	Bosnia and Herzegovina	42
72	Italy	42
72	Sao Tome and Principe	42
75	Bulgaria	41
75	Liberia	41
75	Montenegro	41
75	Tunisia	41
79	Sri Lanka	40
80	China	39
80	Serbia	39
80	Trinidad and Tobago	39
83	Burkina Faso	38
83	El Salvador	38
83	Jamaica	38
83	Panama	38
83	Peru	38
88	Malawi	37
88	Morocco	37
88	Suriname	37
88	Swaziland	37
88	Thailand	37
88	Zambia	37
94	Benin	36
94	Colombia	36
94	Djibouti	36
94	Greece	36
94	India	36
94	Moldova	36
94	Mongolia	36
94	Senegal	36
102	Argentina	35
102	Gabon	35
102	Tanzania	35
105	Algeria	34
105	Armenia	34
105	Bolivia	34
105	Gambia	34
105	Kosovo	34
105	Mali	34
105	Mexico	34
105	Philippines	34
113	Albania	33
113	Ethiopia	33
113	Guatemala	33

113	Niger	33
113	Timor-Leste	33
118	Dominican Republic	32
118	Ecuador	32
118	Egypt	32
118	Indonesia	32
118	Madagascar	32
123	Belarus	31
123	Mauritania	31
123	Mozambique	31
123	Sierra Leone	31
123	Vietnam	31
128	Lebanon	30
128	Togo	30
130	Côte d'Ivoire	29
130	Nicaragua	29
130	Uganda	29
133	Comoros	28
133	Guyana	28
133	Honduras	28
133	Iran	28
133	Kazakhstan	28
133	Russia	28
139	Azerbaijan	27
139	Kenya	27
139	Nepal	27
139	Nigeria	27
139	Pakistan	27
144	Bangladesh	26
144	Cameroon	26
144	Central African Republic	26
144	Congo Republic	26
144	Syria	26
144	Ukraine	26
150	Eritrea	25
150	Guinea-Bissau	25
150	Papua New Guinea	25
150	Paraguay	25
154	Guinea	24
154	Kyrgyzstan	24
156	Yemen	23
157	Angola	22
157	Cambodia	22
157	Tajikistan	22
160	Democratic Republic of the Congo	21
160	Laos	21
160	Libya	21
163	Equatorial Guinea	20
163	Zimbabwe	20
165	Burundi	19
165	Chad	19
165	Haiti	19
165	Venezuela	19
169	Iraq	18
170	Turkmenistan	17
170	Uzbekistan	17
172	Myanmar	15
173	Sudan	13
174	Afghanistan	8
174	Korea (North)	8
174	Somalia	8

2. Δείκτες Αντιλαμβανόμενης Διαφθοράς CPI για το έτος 2013

Πίνακας 15. Δείκτες Αντιλαμβανόμενης Διαφθοράς CPI για το έτος 2013. Πηγή: Transparency International.

Θέση	ΧΩΡΑ	CPI 2013
1	Denmark	91
1	New Zealand	91
3	Finland	89
3	Sweden	89
5	Norway	86
5	Singapore	86
7	Switzerland	85
8	Netherlands	83
9	Australia	81
9	Canada	81
11	Luxembourg	80
12	Germany	78
12	Iceland	78
14	United Kingdom	76
15	Barbados	75
15	Belgium	75
15	Hong Kong	75
18	Japan	74
19	Uruguay	73
19	United States	73
21	Ireland	72
22	Bahamas	71
22	Chile	71
22	France	71
22	Saint Lucia	71
26	Austria	69
26	United Arab Emirates	69
28	Estonia	68
28	Qatar	68
30	Botswana	64
31	Bhutan	63
31	Cyprus	63
33	Portugal	62
33	Puerto Rico	62
33	Saint Vincent and the Grenadines	62
36	Israel	61
36	Taiwan	61
38	Brunei	60
38	Poland	60
40	Spain	59
41	Cape Verde	58
41	Dominica	58
43	Lithuania	57
43	Slovenia	57
45	Malta	56
46	Korea (South)	55
47	Hungary	54
47	Seychelles	54
49	Costa Rica	53
49	Latvia	53
49	Rwanda	53
52	Mauritius	52
53	Malaysia	50
53	Turkey	50
55	Georgia	49

55	Lesotho	49
57	Bahrain	48
57	Croatia	48
57	Czech Republic	48
57	Namibia	48
61	Oman	47
61	Slovakia	47
63	Cuba	46
63	Ghana	46
63	Saudi Arabia	46
66	Jordan	45
67	Macedonia	44
67	Montenegro	44
69	Italy	43
69	Kuwait	43
69	Romania	43
72	Bosnia and Herzegovina	42
72	Brazil	42
72	Sao Tome and Principe	42
72	Serbia	42
72	South Africa	42
77	Bulgaria	41
77	Senegal	41
77	Tunisia	41
80	China	40
80	Greece	40
82	Swaziland	39
83	Burkina Faso	38
83	El Salvador	38
83	Jamaica	38
83	Liberia	38
83	Mongolia	38
83	Peru	38
83	Trinidad and Tobago	38
83	Zambia	38
91	Malawi	37
91	Morocco	37
91	Sri Lanka	37
94	Algeria	36
94	Armenia	36
94	Benin	36
94	Colombia	36
94	Djibouti	36
94	India	36
94	Philippines	36
94	Suriname	36
102	Ecuador	35
102	Moldova	35
102	Panama	35
102	Thailand	35
106	Argentina	34
106	Bolivia	34
106	Gabon	34
106	Mexico	34
106	Niger	34
111	Ethiopia	33
111	Kosovo	33
111	Tanzania	33
114	Egypt	32
114	Indonesia	32
116	Albania	31

116	Nepal	31
116	Vietnam	31
119	Mauritania	30
119	Mozambique	30
119	Sierra Leone	30
119	Timor-Leste	30
123	Belarus	29
123	Dominican Republic	29
123	Guatemala	29
123	Togo	29
127	Azerbaijan	28
127	Comoros	28
127	Gambia	28
127	Lebanon	28
127	Madagascar	28
127	Mali	28
127	Nicaragua	28
127	Pakistan	28
127	Russia	28
136	Bangladesh	27
136	Côte d'Ivoire	27
136	Guyana	27
136	Kenya	27
140	Honduras	26
140	Kazakhstan	26
140	Laos	26
140	Uganda	26
144	Cameroon	25
144	Central African Republic	25
144	Iran	25
144	Nigeria	25
144	Papua New Guinea	25
144	Ukraine	25
150	Guinea	24
150	Kyrgyzstan	24
150	Paraguay	24
153	Angola	23
154	Congo Republic	22
154	Democratic Republic of the Congo	22
154	Tajikistan	22
157	Burundi	21
157	Myanmar	21
157	Zimbabwe	21
160	Cambodia	20
160	Eritrea	20
160	Venezuela	20
163	Chad	19
163	Equatorial Guinea	19
163	Guinea-Bissau	19
163	Haiti	19
167	Yemen	18
168	Syria	17
168	Turkmenistan	17
168	Uzbekistan	17
171	Iraq	16
172	Libya	15
173	South Sudan	14
174	Sudan	11
175	Afghanistan	8
175	Korea (North)	8
175	Somalia	8

3. Δείκτες Αντιλαμβανόμενης Διαφθοράς CPI για το έτος 1995

Πίνακας 16. Δείκτες Αντιλαμβανόμενης Διαφθοράς CPI για το έτος 1995. Πηγή: Transparency International.

Θέση	ΧΩΠΑ	CPI 1995
1	New Zealand	9,55
2	Denmark	9,32
3	Singapore	9,26
4	Finland	9,12
5	Canada	8,87
5	Sweden	8,87
7	Australia	8,80
8	Switzerland	8,76
9	The Netherlands	8,69
10	Norway	8,61
11	Ireland	8,57
11	United Kingdom	8,57
13	Germany	8,14
14	Chile	7,94
15	USA	7,79
16	Austria	7,13
17	Hong Kong	7,12
18	France	7,00
19	Belgium	6,85
19	Luxembourg	6,85
21	Japan	6,72
22	South Africa	5,62
23	Portugal	5,56
24	Malaysia	5,28
25	Argentina	5,24
26	Taiwan	5,08
27	Spain	4,35
28	South Korea	4,29
29	Hungary	4,12
30	Turkey	4,10
31	Greece	4,04
32	Colombia	3,44
33	Mexico	3,18
34	Italy	2,99
35	Thailand	2,79
36	India	2,78
37	Philippines	2,77
38	Brazil	2,70
39	Venezuela	2,66
40	Pakistan	2,25
41	China	2,16
42	Indonesia	1,94

4. Δείκτες Αντιλαμβανόμενης Διαφθοράς CPI για το έτος 2003

Πίνακας 17. Δείκτες Αντιλαμβανόμενης Διαφθοράς CPI για το έτος 2003. Πηγή: Transparency International.

Θέση	ΧΩΠΑ	CPI 2003
1	Finland	9,7
2	Iceland	9,6
3	Denmark	9,5
3	New Zealand	9,5
5	Singapore	9,4
6	Sweden	9,3
7	Netherlands	8,9
8	Australia	8,8
8	Norway	8,8
8	Switzerland	8,8
11	Canada	8,7
11	Luxembourg	8,7
11	United Kingdom	8,7
14	Austria	8,0
14	Hong Kong	8,0
16	Germany	7,7
17	Belgium	7,6
18	Ireland	7,5
18	USA	7,5
20	Chile	7,4
21	Israel	7,0
21	Japan	7,0
23	France	6,9
23	Spain	6,9
25	Portugal	6,6
26	Oman	6,3
27	Bahrain	6,1
27	Cyprus	6,1
29	Slovenia	5,9
30	Botswana	5,7
30	Taiwan	5,7
32	Qatar	5,6
33	Estonia	5,5
33	Uruguay	5,5
35	Italy	5,3
35	Kuwait	5,3
37	Malaysia	5,2
37	United Arab Emirates	5,2
39	Tunisia	4,9
40	Hungary	4,8
41	Lithuania	4,7
41	Namibia	4,7
43	Cuba	4,6
43	Jordan	4,6
43	Trinidad and Tobago	4,6
46	Belize	4,5
46	Saudi Arabia	4,5
48	Mauritius	4,4
48	South Africa	4,4
50	Costa Rica	4,3
50	Greece	4,3
50	South Korea	4,3
53	Belarus	4,2
54	Brazil	3,9
54	Bulgaria	3,9

54	Czech Republic	3,9
57	Jamaica	3,8
57	Latvia	3,8
59	Colombia	3,7
59	Croatia	3,7
59	El Salvador	3,7
59	Peru	3,7
59	Slovakia	3,7
64	Mexico	3,6
64	Poland	3,6
66	China	3,4
66	Panama	3,4
66	Sri Lanka	3,4
66	Syria	3,4
70	Bosnia & Herzegovina	3,3
70	Dominican Republic	3,3
70	Egypt	3,3
70	Ghana	3,3
70	Morocco	3,3
70	Thailand	3,3
76	Senegal	3,2
77	Turkey	3,1
78	Armenia	3,0
78	Iran	3,0
78	Lebanon	3,0
78	Mali	3,0
78	Palestine	3,0
83	India	2,8
83	Malawi	2,8
83	Romania	2,8
86	Mozambique	2,7
86	Russia	2,7
88	Algeria	2,6
88	Madagascar	2,6
88	Nicaragua	2,6
88	Yemen	2,6
92	Albania	2,5
92	Argentina	2,5
92	Ethiopia	2,5
92	Gambia	2,5
92	Pakistan	2,5
92	Philippines	2,5
92	Tanzania	2,5
92	Zambia	2,5
100	Guatemala	2,4
100	Kazakhstan	2,4
100	Moldova	2,4
100	Uzbekistan	2,4
100	Venezuela	2,4
100	Vietnam	2,4
106	Bolivia	2,3
106	Honduras	2,3
106	Macedonia	2,3
106	Serbia & Montenegro	2,3
106	Sudan	2,3
106	Ukraine	2,3
106	Zimbabwe	2,3
113	Congo, Republic of the	2,2
113	Ecuador	2,2
113	Iraq	2,2
113	Sierra Leone	2,2

113	Uganda	2,2
118	Cote d'Ivoire	2,1
118	Kyrgyzstan	2,1
118	Libya	2,1
118	Papua New Guinea	2,1
122	Indonesia	1,9
122	Kenya	1,9
124	Angola	1,8
124	Azerbaijan	1,8
124	Cameroon	1,8
124	Georgia	1,8
124	Tajikistan	1,8
129	Myanmar	1,6
129	Paraguay	1,6
131	Haiti	1,5
132	Nigeria	1,4
133	Bangladesh	1,3

5. Μέσο κατά κεφαλή ΑΕΠ κατά τις περιόδους 1993 – 2002, 2003–2012 και 1993–2012 και εισοδηματική κατηγορία χωρών

Πίνακας 18. Μέσο κατά κεφαλή ΑΕΠ κατά τις περιόδους 1993 – 2002, 2003 – 2012 και 1993 – 2012 και εισοδηματική κατηγορία χωρών. Πηγή: Πηγή: Transparency International, World Bank και επεξεργασία από συγγραφέα.

A/A	Χώρα	Μ.Ο. ΑΕΠ κατά κεφαλή 1993-2002	Μ.Ο. ΑΕΠ κατά κεφαλή 2003-2012	Μ.Ο. ΑΕΠ κατά κεφαλή 1993-2012	CPI 2012	Κατηγορία κατά κεφαλή ΑΕΕ
1	Afghanistan	150,64	369,79	329,94	8	Low income
2	Albania	880,84	3.291,61	2.086,23	33	Upper middle
3	Algeria	1.615,25	3.848,89	2.732,07	34	Upper middle
4	Angola	541,99	3.315,03	1.928,51	22	Upper middle
5	Argentina	7.145,12	7.171,31	7.158,22	35	Upper middle
6	Armenia	553,60	2.565,06	1.559,33	34	Lower middle
7	Australia	20.496,92	43.647,19	32.072,06	85	High income
8	Austria	26.159,38	42.574,18	34.366,78	69	High income
9	Azerbaijan	553,59	4.078,12	2.315,86	27	Upper middle
10	Bahamas, The	16.973,52	22.650,93	19.812,22	71	High income
11	Bahrain	10.658,71	17.226,84	13.769,93	51	High income
12	Bangladesh	331,32	536,78	434,05	26	Low income
13	Barbados	10.056,30	15.027,57	12.541,94	76	High income
14	Belarus	1.398,80	4.675,73	3.037,27	31	Upper middle
15	Belgium	24.538,24	40.607,45	32.572,85	75	High income
16	Benin	359,57	633,69	496,63	36	Low income
17	Bhutan	686,30	1.722,19	1.204,25	63	Lower middle
18	Bolivia	926,78	1.569,19	1.247,99	34	Lower middle
19	Bosnia and Herzegovina	1.079,44	3.749,42	2.484,70	42	Upper middle
20	Botswana	3.110,21	5.914,56	4.512,39	65	Upper middle
21	Brazil	3.931,86	7.625,79	5.778,83	43	Upper middle
22	Brunei Darussalam	15.705,18	30.555,43	23.130,31	55	High income
23	Bulgaria	1.478,75	5.324,45	3.401,60	41	Upper middle
24	Burkina Faso	239,59	500,74	370,17	38	Low income
25	Burundi	139,76	179,40	159,58	19	Low income
26	Cambodia	297,32	648,73	473,02	22	Low income
27	Cameroon	681,78	1.038,60	860,19	26	Lower middle
28	Canada	21.307,57	41.067,88	31.187,73	84	High income
29	Cape Verde	1.236,99	2.841,03	2.039,01	60	Lower middle
30	Central African Republic	299,63	409,86	354,75	26	Low income
31	Chad	203,98	639,47	421,72	19	Low income
32	Chile	4.726,97	10.176,63	7.451,80	72	High income
33	China	773,67	3.245,63	2.009,65	39	Upper middle
34	Colombia	2.386,03	4.836,53	3.611,28	36	Upper middle
35	Comoros	451,72	733,86	592,79	28	Low income
36	Congo, Dem. Rep.	136,41	181,35	158,88	21	Low income
37	Congo, Rep.	815,82	2.340,75	1.578,28	26	Lower middle
38	Costa Rica	3.635,02	6.305,50	4.970,26	54	Upper middle
39	Cote d'Ivoire	741,04	1.095,67	918,36	29	Lower middle
40	Croatia	4.721,35	12.236,04	8.478,69	46	High income
41	Cuba	2.550,10	4.265,47	3.193,36	48	Upper middle
42	Cyprus	13.415,33	25.889,71	19.652,52	66	High income
43	Czech Republic	5.785,49	16.359,87	11.072,68	49	High income
44	Denmark	31.636,58	53.116,35	42.376,47	90	High income
45	Djibouti	751,53	928,81	810,62	36	Lower middle
46	Dominica	3.736,83	5.965,41	4.851,12	58	Upper middle
47	Dominican Republic	2.383,80	4.224,59	3.304,20	32	Upper middle
48	Ecuador	2.001,67	3.852,51	2.927,09	32	Upper middle
49	Egypt, Arab Rep.	1.192,80	2.037,26	1.615,03	32	Lower middle
50	El Salvador	1.902,71	3.200,55	2.551,63	38	Lower middle

51	Equatorial Guinea	1.486,97	16.028,74	8.757,85	20	High income
52	Eritrea	177,78	305,52	241,65	25	Low income
53	Estonia	3.983,44	13.432,46	9.232,89	64	High income
54	Ethiopia	132,00	272,35	202,18	33	Low income
55	Finland	23.554,99	42.592,53	33.073,76	90	High income
56	France	23.699,65	37.715,61	30.707,63	71	High income
57	Gabon	4.212,77	8.208,29	6.210,53	35	Upper middle
58	Gambia, The	672,36	493,70	583,03	34	Low income
59	Georgia	672,08	2.236,40	1.454,24	52	Lower middle
60	Germany	26.066,19	38.169,73	32.117,96	79	High income
61	Ghana	357,83	1.018,91	688,37	45	Lower middle
62	Greece	11.937,76	24.290,08	18.113,92	36	High income
63	Guatemala	1.584,70	2.582,97	2.083,83	33	Lower middle
64	Guinea	412,89	402,14	407,51	24	Low income
65	Guinea-Bissau	193,39	474,59	333,99	25	Low income
66	Guyana	895,69	2.205,92	1.550,81	28	Lower middle
67	Haiti	376,07	581,21	478,64	19	Low income
68	Honduras	875,95	1.777,28	1.326,61	28	Lower middle
69	Hong Kong SAR, China	24.509,72	30.111,27	27.310,49	77	High income
70	Hungary	4.692,22	12.130,24	8.411,23	55	Upper middle
71	Iceland	27.925,75	47.587,58	37.756,67	82	High income
72	India	416,92	1.048,46	732,69	36	Lower middle
73	Indonesia	864,61	2.140,93	1.502,77	32	Lower middle
74	Iran, Islamic Rep.	1.533,65	4.056,83	2.728,84	28	Upper middle
75	Iraq	720,20	3.600,19	2.448,20	18	Upper middle
76	Ireland	22.504,62	49.550,48	36.027,55	69	High income
77	Israel	17.335,17	24.091,16	20.535,37	60	High income
78	Italy	20.322,87	33.075,52	26.699,20	42	High income
79	Jamaica	2.944,18	4.614,54	3.779,36	38	Upper middle
80	Japan	35.571,46	38.752,91	37.162,19	74	High income
81	Jordan	1.675,84	3.400,71	2.538,27	48	Upper middle
82	Kazakhstan	1.381,47	6.871,93	4.126,70	28	Upper middle
83	Kenya	380,78	678,25	529,51	27	Low income
84	Korea, Rep.	10.380,97	18.880,26	14.630,62	56	High income
85	Kosovo	1.388,54	2.779,35	2.458,39	34	Lower middle
86	Kuwait	17.901,85	39.453,40	29.311,49	44	High income
87	Kyrgyz Republic	346,98	755,63	551,30	24	Low income
88	Lao PDR	317,48	813,66	565,57	21	Lower middle
89	Latvia	2.726,01	10.395,30	6.560,65	49	High income
90	Lebanon	4.632,61	7.088,23	5.860,42	30	Upper middle
91	Lesotho	431,63	864,32	647,98	45	Lower middle
92	Liberia	123,88	249,24	186,56	41	Low income
93	Libya	5.734,67	9.574,99	7.315,98	21	Upper middle
94	Lithuania	2.839,67	10.450,99	6.645,33	54	High income
95	Luxembourg	46.524,81	95.461,17	70.992,99	80	High income
96	Macedonia, FYR	1.820,15	3.788,90	2.804,52	43	Upper middle
97	Madagascar	254,94	372,50	313,72	32	Low income
98	Malawi	180,21	275,93	228,07	37	Low income
99	Malaysia	3.940,37	7.315,74	5.628,05	49	Upper middle
100	Mali	265,22	574,55	419,89	34	Low income
101	Malta	9.641,81	17.857,70	13.749,76	57	High income
102	Mauritania	539,67	901,42	720,54	31	Lower middle
103	Mauritius	3.614,24	6.517,75	5.065,99	57	Upper middle
104	Mexico	4.586,62	8.402,76	6.494,69	34	Upper middle
105	Moldova	455,78	1.314,29	885,04	36	Lower middle
106	Mongolia	495,61	1.839,97	1.167,79	36	Lower middle
107	Montenegro	1.868,29	5.485,20	4.650,53	41	Upper middle
108	Morocco	1.263,22	2.449,47	1.856,34	37	Lower middle
109	Mozambique	201,32	384,35	292,84	31	Low income
110	Namibia	1.939,67	4.236,34	3.088,00	48	Upper middle
111	Nepal	222,78	458,41	340,60	27	Low income

112	Netherlands	25.094,02	44.287,51	34.690,77	84	High income
113	New Zealand	15.366,11	29.520,66	22.443,38	90	High income
114	Nicaragua	887,29	1.353,15	1.120,22	29	Lower middle
115	Niger	187,80	308,56	248,18	33	Low income
116	Nigeria	310,33	1.103,02	706,68	27	Lower middle
117	Norway	35.013,54	78.667,79	56.840,67	85	High income
118	Oman	7.331,33	16.340,14	11.598,66	47	High income
119	Pakistan	467,19	897,58	682,38	27	Lower middle
120	Panama	3.430,20	6.183,75	4.806,97	38	Upper middle
121	Papua New Guinea	849,75	1.169,61	1.009,68	25	Lower middle
122	Paraguay	1.655,56	2.440,90	2.048,23	25	Lower middle
123	Peru	2.082,50	4.135,46	3.108,98	38	Upper middle
124	Philippines	1.019,17	1.721,43	1.370,30	34	Lower middle
125	Poland	4.041,04	10.394,64	7.217,84	58	High income
126	Portugal	11.482,71	20.206,24	15.844,48	63	High income
127	Puerto Rico	14.023,10	23.857,43	18.940,27	63	High income
128	Qatar	21.431,75	63.537,66	41.376,66	68	High income
129	Romania	1.619,49	6.564,57	4.092,03	44	Upper middle
130	Russian Federation	2.309,76	8.686,15	5.497,96	28	High income
131	Rwanda	229,76	406,92	318,34	53	Low income
132	Sao Tome and Principe	572,48	988,34	892,37	42	Lower middle
133	Saudi Arabia	8.203,81	16.875,67	12.539,74	44	High income
134	Senegal	532,42	912,26	722,34	36	Lower middle
135	Serbia	1.935,94	4.661,59	3.639,47	39	Upper middle
136	Seychelles	7.254,71	10.947,09	9.100,90	52	Upper middle
137	Sierra Leone	211,83	412,67	312,25	31	Low income
138	Singapore	22.826,29	36.389,13	29.607,71	87	High income
139	Slovak Republic	4.991,58	14.369,76	9.680,67	46	High income
140	Slovenia	9.919,55	21.274,02	15.596,78	61	High income
141	South Africa	3.252,49	5.904,80	4.578,65	43	Upper middle
142	Spain	14.808,27	28.953,74	21.881,01	65	High income
143	Sri Lanka	778,90	1.855,89	1.317,39	40	Lower middle
144	St. Lucia	4.121,80	6.169,27	5.145,54	71	Upper middle
145	St. Vincent and the	3.021,57	5.782,44	4.402,00	62	Upper middle
146	Sudan	367,85	1.061,28	714,57	13	Lower middle
147	Suriname	1.781,25	5.977,42	3.879,33	37	Upper middle
148	Swaziland	1.489,47	2.630,33	2.059,90	37	Lower middle
149	Sweden	27.612,17	46.898,61	37.255,39	88	High income
150	Switzerland	39.297,48	62.906,54	51.102,01	86	High income
151	Syrian Arab Republic	1.010,30	2.143,61	1.547,13	26	Lower middle
152	Tajikistan	197,49	564,38	380,94	22	Low income
153	Tanzania	248,61	451,36	349,98	35	Low income
154	Thailand	2.264,53	3.783,34	3.023,94	37	Upper middle
155	Timor-Leste	334,86	613,07	548,86	33	Lower middle
156	Togo	300,59	456,80	378,70	30	Low income
157	Trinidad and Tobago	5.160,32	14.886,92	10.023,62	39	High income
158	Tunisia	2.153,47	3.764,44	2.958,96	41	Upper middle
159	Turkey	3.380,15	8.505,20	5.942,68	49	Upper middle
160	Turkmenistan	667,25	3.365,98	2.016,61	17	Upper middle
161	Uganda	247,85	402,63	325,24	29	Low income
162	Ukraine	883,71	2.646,92	1.765,32	26	Lower middle
163	United Arab Emirates	29.899,65	40.596,53	34.966,59	68	High income
164	United Kingdom	22.799,30	38.496,70	30.648,00	74	High income
165	United States	31.135,05	44.876,32	38.005,69	73	High income
166	Uruguay	6.201,49	8.361,04	7.281,27	72	High income
167	Uzbekistan	570,70	971,24	770,97	17	Lower middle
168	Venezuela, RB	3.689,42	8.780,98	6.235,20	19	Upper middle
169	Vietnam	339,87	969,38	654,63	31	Lower middle
170	Yemen, Rep.	426,39	1.069,30	747,85	23	Lower middle
171	Zambia	363,02	964,90	663,96	37	Lower middle
172	Zimbabwe	588,19	510,58	549,39	20	Low income

6. Ετήσιοι ρυθμοί μεταβολής μέσου κατά κεφαλή ΑΕΠ και ετήσιες μεταβολές του δείκτη CPI κατά τις περιόδους 1995 – 2003 και 1995 – 2012 και εισοδηματική κατηγορία χωρών

Πίνακας 19. Ετήσιοι ρυθμοί μεταβολής μέσου κατά κεφαλή ΑΕΠ και ετήσιες μεταβολές του δείκτη CPI κατά τις περιόδους 1995 – 2003 και 1995 – 2012 και εισοδηματική κατηγορία χωρών. Πηγή: Πηγή: Transparency International, World Bank και επεξεργασία από συγγραφέα.

A/A	Χώρα	Κατά κεφαλή ΑΕΠ 1995	Κατά κεφαλή ΑΕΠ 2003	Κατά κεφαλή ΑΕΠ 2012	ΔCPI 1995-2003	Ρυθμός μεταβολής κατά κεφαλή ΑΕΠ 1995-2003	ΔCPI 1995-2012	Ρυθμός μεταβολής κατά κεφαλή ΑΕΠ 1995-2012	Κατηγορία κατά κεφαλή ΑΕΕ
1	Argentina	7.407,65	3.413,11	11.452,13	-0,343	-0,09686	-0,102	0,02563	Upper middle
2	Australia	20.395,93	23.446,33	67.035,57	0,000	0,01742	-0,018	0,06999	High income
3	Austria	30.014,27	31.268,63	47.226,20	0,109	0,00512	-0,014	0,02666	High income
4	Belgium	28.067,97	30.039,09	43.412,53	0,094	0,00848	0,038	0,02565	High income
5	Brazil	4.749,81	3.039,67	11.339,52	0,150	-0,05579	0,094	0,05119	Upper middle
6	Canada	20.117,10	27.335,31	52.218,99	-0,021	0,03833	-0,028	0,05611	High income
7	Chile	4.941,05	4.866,33	15.355,89	-0,068	-0,00190	-0,044	0,06670	High income
8	China	604,23	1.273,64	6.188,19	0,155	0,09321	0,102	0,13685	Upper middle
9	Colombia	2.529,33	2.261,28	7.751,68	0,033	-0,01400	0,009	0,06588	Upper middle
10	Denmark	34.773,68	39.443,27	56.210,23	0,023	0,01575	-0,019	0,02825	High income
11	Finland	25.609,14	31.508,88	46.178,59	0,073	0,02592	-0,007	0,03468	High income
12	France	26.403,14	28.794,07	39.771,84	-0,013	0,01084	0,006	0,02410	High income
13	Germany	30.887,87	29.367,41	41.514,17	-0,055	-0,00631	-0,014	0,01739	High income
14	Greece	12.273,61	17.494,44	22.082,89	0,033	0,04430	-0,026	0,03455	High income
15	Hong Kong	23.497,49	23.977,02	36.795,82	0,110	0,00253	0,034	0,02638	High income
16	Hungary	4.411,03	8.247,00	12.621,74	0,085	0,07822	0,081	0,06184	Upper middle
17	India	383,55	564,62	1.489,24	0,003	0,04833	0,048	0,07980	Lower middle
18	Indonesia	1.041,31	1.076,22	3.557,39	-0,005	0,00412	0,074	0,07227	Lower middle
19	Ireland	18.818,43	39.771,45	45.835,75	-0,134	0,09354	-0,098	0,05237	High income
20	Italy	19.910,00	26.291,34	33.048,75	0,289	0,03475	0,071	0,02981	High income
21	Japan	42.522,07	33.690,94	46.720,36	0,035	-0,02910	0,040	0,00554	High income
22	Luxembourg	50.592,53	64.531,99	107.475,9	0,231	0,03042	0,068	0,04432	High income
23	Malaysia	4.286,17	4.427,46	10.380,54	-0,010	0,00405	-0,022	0,05203	Upper middle
24	Mexico	3.005,45	6.481,11	9.747,46	0,053	0,09606	0,013	0,06921	Upper middle
25	Netherlands	27.101,95	33.177,36	46.054,41	0,026	0,02528	-0,017	0,03119	High income
26	New Zealand	17.097,71	21.541,29	37.749,44	-0,006	0,02888	-0,032	0,04659	High income
27	Norway	34.162,32	49.263,51	99.557,73	0,024	0,04576	-0,006	0,06292	High income
28	Pakistan	478,62	546,15	1.290,36	0,031	0,01650	0,026	0,05834	Lower middle
29	Philippines	1.064,84	1.015,78	2.587,02	-0,034	-0,00590	0,037	0,05222	Lower middle
30	Portugal	11.619,33	15.509,13	20.182,40	0,130	0,03609	0,044	0,03248	High income
31	Singapore	22.922,11	22.689,53	51.709,45	0,018	-0,00127	-0,033	0,04786	High income
32	South Africa	3.862,81	3.647,70	7.507,67	-0,153	-0,00716	-0,078	0,03909	Upper middle
33	Korea, Rep.	11.467,81	13.451,23	22.590,16	0,001	0,01994	0,077	0,03988	High income
34	Spain	15.150,95	21.041,54	29.195,38	0,319	0,04105	0,126	0,03859	High income
35	Sweden	28.739,29	35.131,21	55.244,65	0,054	0,02510	-0,004	0,03844	High income
36	Switzerland	46.014,21	45.588,62	79.052,34	0,005	-0,00116	-0,009	0,03183	High income
37	Thailand	2.848,55	2.211,87	5.479,76	0,064	-0,03162	0,054	0,03849	Upper middle
38	Turkey	2.896,09	4.595,29	10.666,06	-0,125	0,05771	0,047	0,07669	Upper middle
39	United Kingdom	20.177,14	31.152,99	38.514,46	0,016	0,05429	-0,069	0,03803	High income
40	United States	27.559,17	38.224,74	49.965,27	-0,036	0,04089	-0,029	0,03500	High income
41	Venezuela	3.389,84	3.241,52	12.728,73	-0,033	-0,00559	-0,045	0,07783	Upper middle

7. Ετήσιοι ρυθμοί μεταβολής μέσου κατά κεφαλή ΑΕΠ και ετήσιες μεταβολές του δείκτη CPI κατά την περίοδο 2003 – 2012 και εισοδηματική κατηγορία χωρών

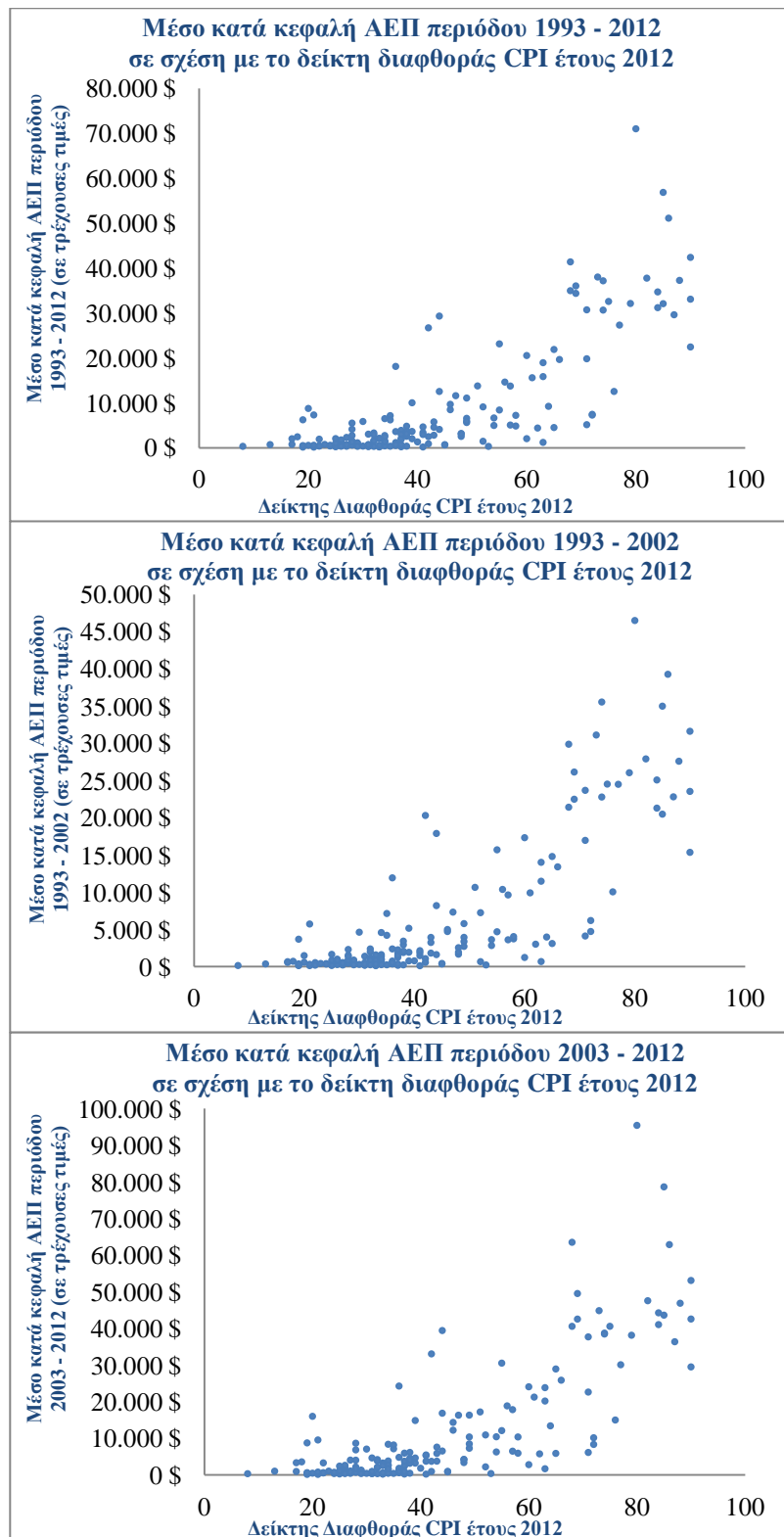
Πίνακας 20. Ετήσιοι ρυθμοί μεταβολής μέσου κατά κεφαλή ΑΕΠ και ετήσιες μεταβολές του δείκτη CPI κατά την περίοδο 2003 – 2012 και εισοδηματική κατηγορία χωρών. Πηγή: Transparency International, World Bank και επεξεργασία από συγγραφέα.

A/A	Χώρα	Κατά κεφαλή ΑΕΠ 2003	Κατά κεφαλή ΑΕΠ 2012	CPI 2003-2012	Ρυθμός μεταβολής κατά κεφαλή ΑΕΠ 2003-2012	Κατηγορία κατά κεφαλή ΑΕΕ
1	Albania	1.744,88	4.148,85	0,089	0,09624	Upper middle
2	Algeria	2.060,95	5.404,00	0,089	0,10711	Upper middle
3	Angola	905,01	5.484,83	0,044	0,20020	Upper middle
4	Argentina	3.413,11	11.452,13	0,111	0,13451	Upper middle
5	Armenia	924,58	3.337,86	0,044	0,14264	Lower middle
6	Australia	23.446,33	67.035,57	-0,033	0,11672	High income
7	Austria	31.268,63	47.226,20	-0,122	0,04581	High income
8	Azerbaijan	883,61	7.391,97	0,100	0,23601	Upper middle
9	Bangladesh	372,98	747,34	0,144	0,07722	Low income
10	Belarus	1.819,48	6.685,02	-0,122	0,14459	Upper middle
11	Belgium	30.039,09	43.412,53	-0,011	0,04092	High income
12	Bolivia	896,37	2.575,68	0,122	0,11728	Lower middle
13	BosniaHerzegovin	2.148,48	4.446,52	0,100	0,08082	Upper middle
14	Botswana	4.412,76	7.191,43	0,089	0,05427	Upper middle
15	Brazil	3.039,67	11.339,52	0,044	0,14628	Upper middle
16	Bulgaria	2.641,79	6.986,04	0,022	0,10805	Upper middle
17	Cameroon	790,90	1.151,36	0,089	0,04173	Lower middle
18	Canada	27.335,31	52.218,99	-0,033	0,07192	High income
19	Chile	4.866,33	15.355,89	-0,022	0,12768	High income
20	China	1.273,64	6.188,19	0,056	0,17564	Upper middle
21	Colombia	2.261,28	7.751,68	-0,011	0,13689	Upper middle
22	Congo, Dem. Rep.	111,24	271,97	0,044	0,09933	Low income
23	Costa Rica	4.199,69	9.396,45	0,122	0,08948	Upper middle
24	Cote d'Ivoire	812,40	1.243,99	0,089	0,04734	Lower middle
25	Croatia	7.689,96	13.227,47	0,100	0,06026	High income
26	Cyprus	18.428,93	26.315,47	0,056	0,03958	High income
27	Czech Republic	9.335,67	18.607,71	0,111	0,07664	High income
28	Denmark	39.443,27	56.210,23	-0,056	0,03936	High income
29	Dominican	2.344,53	5.736,44	-0,011	0,09942	Upper middle
30	Ecuador	2.442,27	5.424,63	0,111	0,08867	Upper middle
31	Egypt, Arab Rep.	1.194,31	3.187,31	-0,011	0,10907	Lower middle
32	El Salvador	2.495,57	3.789,57	0,011	0,04642	Lower middle
33	Estonia	7.270,28	16.316,46	0,100	0,08982	High income
34	Ethiopia	118,88	470,22	0,089	0,15279	Low income
35	Finland	31.508,88	46.178,59	-0,078	0,04247	High income
36	France	28.794,07	39.771,84	0,022	0,03589	High income
37	Gambia,	361,16	512,10	0,100	0,03880	Low income
38	Georgia	922,03	3.508,41	0,378	0,14848	Lower middle
39	Germany	29.367,41	41.514,17	0,022	0,03846	High income
40	Ghana	375,96	1.604,91	0,133	0,16126	Lower middle
41	Greece	17.494,44	22.082,89	-0,078	0,02588	High income
42	Guatemala	1.816,95	3.351,14	0,100	0,06802	Lower middle
43	Haiti	314,19	770,95	0,044	0,09974	Low income
44	Honduras	1.242,27	2.334,77	0,056	0,07011	Lower middle
45	Hong Kong SAR,	23.977,02	36.795,82	-0,033	0,04759	High income

46	Hungary	8.247,00	12.621,74	0,078	0,04729	Upper middle
47	Iceland	37.889,82	42.658,40	-0,156	0,01317	High income
48	India	564,62	1.489,24	0,089	0,10776	Lower middle
49	Indonesia	1.076,22	3.557,39	0,144	0,13284	Lower middle
50	Ireland	39.771,45	45.835,75	-0,067	0,01577	High income
51	Italy	26.291,34	33.048,75	-0,122	0,02542	High income
52	Jamaica	3.591,51	5.471,72	0,000	0,04678	Upper middle
53	Japan	33.690,94	46.720,36	0,044	0,03633	High income
54	Jordan	1.974,78	4.945,13	0,022	0,10199	Upper middle
55	Kazakhstan	2.068,12	11.935,43	0,044	0,19476	Upper middle
56	Kenya	439,60	864,74	0,089	0,07518	Low income
57	Kyrgyz Republic	380,51	1.159,63	0,033	0,12382	Low income
58	Latvia	4.810,67	13.983,96	0,122	0,11856	High income
59	Lebanon	5.442,36	9.705,39	0,000	0,06427	Upper middle
60	Lithuania	5.387,26	14.096,94	0,078	0,10688	High income
61	Luxembourg	64.531,99	107.475,9	-0,078	0,05668	High income
62	Macedonia, FYR	2.285,69	4.567,57	0,222	0,07692	Upper middle
63	Madagascar	317,42	447,44	0,067	0,03814	Low income
64	Malawi	198,11	268,05	0,100	0,03359	Low income
65	Malaysia	4.427,46	10.380,54	-0,033	0,09468	Upper middle
66	Mali	388,82	693,98	0,044	0,06437	Low income
67	Mauritius	4.587,66	8.124,17	0,144	0,06350	Upper middle
68	Mexico	6.481,11	9.747,46	-0,022	0,04535	Upper middle
69	Moldova	548,29	2.037,94	0,133	0,14588	Lower middle
70	Morocco	1.662,71	2.902,33	0,044	0,06190	Lower middle
71	Mozambique	234,80	578,80	0,044	0,10025	Low income
72	Namibia	2.489,00	5.785,75	0,011	0,09372	Upper middle
73	Netherlands	33.177,36	46.054,41	-0,056	0,03644	High income
74	New Zealand	21.541,29	37.749,44	-0,056	0,06233	High income
75	Nicaragua	1.000,86	1.753,64	0,033	0,06232	Lower middle
76	Nigeria	510,42	1.555,41	0,144	0,12381	Lower middle
77	Norway	49.263,51	99.557,73	-0,033	0,07817	High income
78	Pakistan	546,15	1.290,36	0,022	0,09553	Lower middle
79	Panama	3.990,74	9.534,41	0,044	0,09677	Upper middle
80	Papua New	609,39	2.184,16	0,044	0,14184	Lower middle
81	Paraguay	1.159,40	3.813,47	0,100	0,13229	Lower middle
82	Peru	2.265,95	6.568,04	0,011	0,11825	Upper middle
83	Philippines	1.015,78	2.587,02	0,100	0,10387	Lower middle
84	Poland	5.674,74	12.707,85	0,244	0,08958	High income
85	Portugal	15.509,13	20.182,40	-0,033	0,02926	High income
86	Romania	2.736,97	7.942,83	0,178	0,11838	Upper middle
87	Russian	2.976,14	14.037,03	0,011	0,17234	High income
88	Saudi Arabia	9.389,54	25.136,21	-0,011	0,10941	High income
89	Senegal	642,52	1.031,60	0,044	0,05261	Lower middle
90	Serbia	2.613,53	5.189,58	0,178	0,07622	Upper middle
91	Sierra Leone	291,01	634,92	0,100	0,08668	Low income
92	Singapore	22.689,53	51.709,45	-0,078	0,09153	High income
93	Slovak Republic	8.520,59	16.931,63	0,100	0,07630	High income
94	Slovenia	14.607,20	22.000,51	0,022	0,04551	High income
95	South Africa	3.647,70	7.507,67	-0,011	0,08020	Upper middle
96	Korea, Rep.	13.451,23	22.590,16	0,144	0,05760	High income
97	Spain	21.041,54	29.195,38	-0,044	0,03639	High income
98	Sri Lanka	984,81	2.923,13	0,067	0,12088	Lower middle
99	Sudan	471,52	1.580,00	-0,111	0,13436	Lower middle
100	Sweden	35.131,21	55.244,65	-0,056	0,05030	High income
101	Switzerland	45.588,62	79.052,34	-0,022	0,06116	High income
102	Syrian Arab	1.261,85	3.289,06	-0,089	0,10645	Lower middle
103	Tajikistan	238,01	872,34	0,044	0,14432	Low income
104	Tanzania	326,48	608,85	0,111	0,06924	Low income
105	Thailand	2.211,87	5.479,76	0,044	0,10080	Upper middle
106	Trinidad and	8.751,65	17.934,06	-0,078	0,07972	High income

107	Tunisia	2.790,00	4.236,79	-0,089	0,04642	Upper middle
108	Turkey	4.595,29	10.666,06	0,200	0,09356	Upper middle
109	Uganda	236,11	547,01	0,078	0,09335	Low income
110	Ukraine	1.048,52	3.867,02	0,033	0,14501	Lower middle
111	United Kingdom	31.152,99	38.514,46	-0,144	0,02357	High income
112	Uruguay	3.622,30	14.449,50	0,189	0,15373	High income
113	United States	38.224,74	49.965,27	-0,022	0,02976	High income
114	Uzbekistan	396,13	1.716,53	-0,078	0,16292	Lower middle
115	Venezuela, RB	3.241,52	12.728,73	-0,056	0,15198	Upper middle
116	Vietnam	491,53	1.595,81	0,078	0,13085	Lower middle
117	Yemen, Rep.	617,24	1.494,43	-0,033	0,09825	Lower middle
118	Zambia	398,53	1.469,12	0,133	0,14496	Lower middle
119	Zimbabwe	451,95	787,94	-0,033	0,06176	Low income

8. Διαγράμματα Διασποράς Μέσου κατά κεφαλή ΑΕΠ και δείκτη διαφθοράς CPI 2012

Εικόνα 15. Διαγράμματα Διασποράς 172 χωρών μέσου κατά κεφαλή ΑΕΠ και δείκτη διαφθοράς CPI 2012.
Πηγή: Transparency International, World Bank και επεξεργασία από συγγραφέα.

Βιβλιογραφία

Ελληνική Βιβλιογραφία

Βαβούρας, Ι.Σ., Μανωλάς, Γ.Α., *Η Παραοικονομία στην Ελλάδα και τον κόσμο – προσέγγιση των βασικών πτυχών του προβλήματος*, Παπαζήση, Αθήνα, 2004

Καρκατσούλης, Π., «Διαφθορά και διακυβέρνηση», *Επιστήμη και Κοινωνία*, Τεύχος 15, Σάκκουλας, Αθήνα, 2005

Νικολοπούλου, Α., *Κράτος και Διαφθορά*, Σιδέρης, Αθήνα, 1998

Σκιαδάς, Δ., «Φαινόμενα διαφθοράς κατά τη διαχείριση του προϋπολογισμού της Ευρωπαϊκής Ένωσης» στο Κουτσούκης, Κ., – Σκλιάς, Π., (επιμ.), *Διαφθορά και Σκάνδαλα στη Δημόσια Διοίκηση και την Πολιτική*, Σιδέρης, Αθήνα, 2005

Τάτσος, Ν., *Παραοικονομία και φοροδιαφυγή στην Ελλάδα*, IOBE, Παπαζήσης, Αθήνα, 2001

Ξενόγλωσση Βιβλιογραφία

Akçay, S., «Corruption and Economic Growth: Across National study», *Afyon Kocatepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, working paper 57(1)*: 1-13, 2002

Aron, R., *Η Εξέλιξη της Κοινωνιολογικής Σκέψης*, τόμος Β', Γνώση, Αθήνα, 1984

Acemoğlu, D., Johnson, S. and Robinson., J., «The Colonial Origins of Comparative Development: An Empirical Investigation», *American Economic Review*, 9: 1369–401, 2001

Bardhan, P., «Corruption and Development: A Review of Issues», *Journal of Economic Literature*, vol. 35: 1320 – 1346, 1997

Barro, R., «Economic Growth in a Cross Section of Countries», *The Quarterly Journal of Economics*, Vol. 106, No. 2: 407-443, May, 1991

Ehrlich, I., – Lui, F., «Bureaucratic Corruption and Endogenous Economic Growth» *Journal of Political Economy*, 107 (6): 54-76, 1999

Kiltgaard, R., «International cooperation against corruption», *Finance and Development*, IMF/World Bank, 35(1), 1998

Mocan, N., «What determines corruption? International evidence from microdata», *Economic Inquiry*, (ISSN 1465-7295), doi:10.1111/j.1465-7295.2007.00107.x, Western Economic Association International, 2008

Mauro, P., «Corruption and Growth», *The Quarterly Journal of Economics*, 110 (3): 681-712, 1995

Mauro, P., «Corruption and the composition of government expenditure», *Journal of Public Economics* 69, 263–279, 1998

Mauro, P., «The Effects of Corruption on Growth, Investment, and Government Expenditure», *IMF Working Paper*, No. 96/98, 1996

Myint, U., «Corruption: causes, consequences and cures», *Asia-Pacific Development Journal*, Vol. 7, No 2, December 2000

Podobnik, S., et al, «Influence of Corruption on Economic Growth Rate and Foreign Investment», *The European Physical Journal B*, 63: 547–550, 2008

Shao, J., et al., «Quantitative relations between corruption and economic factors», *The European Physical Journal B*, 56, 157–166, 2007

Solow, R.M., «Technical Change and the Aggregate Production Function», *Review of Economics and Statistics* 39: 312-320, 1957

Tanzi, V., Davoodi, H., «Corruption, Public Investment, and Growth», *IMF Working Paper Series*, WP/97/139, 1997

Treisman, D., «The Causes of Corruption: A Cross-National Study», *Journal of Public Economics*, 76: 399 – 457, 2000

Μελέτες – Σεμινάρια – Σημειώσεις

Ρέππας, Π.Α., «Διαφθορά: το αίτιο, και οι συνέπειες», *Σημειώσεις διαλέξεων στο μάθημα "Οικονομικής Ανάπτυξης" του Τμήματος Οικονομικής και Περιφερειακής Ανάπτυξης του Παντείου Πανεπιστημίου*, 2010, URL < http://topa.applied-maths.gr/modules/module_8022/Simiosis.pdf >

«Archive Site», *Transparency International*, URL < http://archive.transparency.org/policy_research/surveys_indices/cpi/previous_cpi >

«Bribe Payers Index», *Transparency International*, URL < <http://bpi.transparency.org/bpi2011/results/> >

«Business International», *Economist Intelligence Unit*, URL < <http://www.eiu.com/> >

«Control of Corruption Index», *The World Bank*, URL < <http://www.worldbank.org/> >

«Corruption Perception Index 2003», *Transparency International*, URL < http://www.transparency.org/research/cpi/cpi_2003/ >

«Corruption Perception Index 2012», *Transparency International*, URL < <http://www.transparency.org/cpi2012/> >

«Corruption Perception Index 2013», *Transparency International*, URL < <http://cpi.transparency.org/cpi2013/> >

Criminal Law Convention on Corruption, URL < <http://conventions.coe.int/Treaty/Commun/QueVoulezVous.asp?CL=ENG&NT=173> >

«Global Corruption Barometer 2013», *Transparency International*, URL < <http://www.transparency.org/gcb2013/results> >

«GNI per capita, PPP (current international \$)», The World Bank, URL < <http://data.worldbank.org/indicator/NY.GNP.PCAP.PP.CD> >.

«GPD per capita, (current US\$)», The World Bank, URL < <http://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.PCAP.CD> >

«International Country Risk Guide», *Political Risk Services Inc.*, URL < <http://www.prsgroup.com/icrg.aspx> >

The United Nations Convention against Corruption, URL < http://www.unodc.org/documents/treaties/UNCAC/Publications/Convention/08-50026_E.pdf >

«World Competitiveness Report», *World Economic Forum*, URL < <http://www.weforum.org/reports/global-competitiveness-report-2013-2014> >

Ιστοσελίδες

The World Bank, URL < <http://web.worldbank.org/> >

OLAF, URL < http://ec.europa.eu/anti_fraud/index_el.htm >.

GRECO, URL < http://www.coe.int/t/dghl/monitoring/greco/default_en.asp >

Κατάλογος Πινάκων

Πίνακας 1. Δείκτης Αντιλαμβανόμενης Διαφθοράς CPI στην Ελλάδα και κατάταξή της κατά την τελευταία δεκαετία 2004 – 2013. Πηγή: Transparency International.	20
Πίνακας 2. Ποσοστό % ερωτηθέντος ή μέλους της οικογένειάς του, σε χώρες μέλη της ΕΕ και της Δ. Ευρώπης; που κλήθηκε να δώσει φιλοδώρημα για παροχή κάποιας υπηρεσίας κατά τους τελευταίους 12 μήνες. Πηγή: Transparency International.	22
Πίνακας 3. Στοιχεία Περιγραφικής Στατιστικής του Δείκτη CPI για το 2012, και των μέσων κατά κεφαλή ΑΕΠ για τις τρεις περιόδους 1993 – 2012, 1993 – 2002 και 2003 – 2012, για το σύνολο των 172 χωρών.	41
Πίνακας 4. Στοιχεία Περιγραφικής Στατιστικής του Δείκτη CPI για το 2012, και των μέσων κατά κεφαλή ΑΕΠ για τις τρεις περιόδους 1993 – 2012, 1993 – 2002 και 2003 – 2012, για τις 52 χώρες υψηλού εισοδήματος.	41
Πίνακας 5. Στοιχεία Περιγραφικής Στατιστικής του Δείκτη CPI για το 2012, και των μέσων κατά κεφαλή ΑΕΠ για τις τρεις περιόδους 1993 – 2012, 1993 – 2002 και 2003 – 2012, για τις 46 χώρες ανώτερου-μέσου εισοδήματος.	41
Πίνακας 6. Στοιχεία Περιγραφικής Στατιστικής του Δείκτη CPI για το 2012, και των μέσων κατά κεφαλή ΑΕΠ για τις τρεις περιόδους 1993 – 2012, 1993 – 2002 και 2003 – 2012, για τις 42 χώρες κατώτερου-μέσου εισοδήματος.	42
Πίνακας 7. Στοιχεία Περιγραφικής Στατιστικής του Δείκτη CPI για το 2012, και των μέσων κατά κεφαλή ΑΕΠ για τις τρεις περιόδους 1993 – 2012, 1993 – 2002 και 2003 – 2012, για τις 32 χώρες χαμηλού εισοδήματος.	42
Πίνακας 8. Πίνακας 9. Στοιχεία Περιγραφικής Στατιστικής του Δείκτη CPI για το 2012, και των μέσων ετήσιων ρυθμών μεταβολής του κατά κεφαλή ΑΕΠ για τις τρεις περιόδους 1993 – 2012, 1993 – 2002 και 2003 – 2012, για το σύνολο των 172 χωρών. Πηγή: Transparency International, World Bank και επεξεργασία από το συγγραφέα.	50
Πίνακας 10. Στοιχεία Περιγραφικής Στατιστικής του Δείκτη CPI για το 2012, και των μέσων ετήσιων ρυθμών μεταβολής του κατά κεφαλή ΑΕΠ για τις τρεις περιόδους 1993 – 2012, 1993 – 2002 και 2003 – 2012, για τις 52 χώρες υψηλού εισοδήματος. Πηγή: Transparency International, World Bank και επεξεργασία από το συγγραφέα.	50

Πίνακας 11. Στοιχεία Περιγραφικής Στατιστικής του Δείκτη CPI για το 2012, και των μέσων ετήσιων ρυθμών μεταβολής του κατά κεφαλή ΑΕΠ για τις τρεις περιόδους 1993 – 2012, 1993 – 2002 και 2003 – 2012, για τις 46 χώρες ανώτερου-μέσου εισοδήματος. Πηγή: Transparency International, World Bank και επεξεργασία από το συγγραφέα.....	51
Πίνακας 12. Στοιχεία Περιγραφικής Στατιστικής του Δείκτη CPI για το 2012, και των μέσων ετήσιων ρυθμών μεταβολής του κατά κεφαλή ΑΕΠ για τις τρεις περιόδους 1993 – 2012, 1993 – 2002 και 2003 – 2012, για τις 42 χώρες κατώτερου-μέσου εισοδήματος. Πηγή: Transparency International, World Bank και επεξεργασία από το συγγραφέα.....	51
Πίνακας 13. Στοιχεία Περιγραφικής Στατιστικής του Δείκτη CPI για το 2012, και των μέσων ετήσιων ρυθμών μεταβολής του κατά κεφαλή ΑΕΠ για τις τρεις περιόδους 1993 – 2012, 1993 – 2002 και 2003 – 2012, για τις 32 χώρες χαμηλού εισοδήματος. Πηγή: Transparency International, World Bank και επεξεργασία από το συγγραφέα..	51
Πίνακας 14. Δείκτες Αντιλαμβανόμενης Διαφθοράς CPI για το έτος 2012. Πηγή: Transparency International.	63
Πίνακας 15. Δείκτες Αντιλαμβανόμενης Διαφθοράς CPI για το έτος 2013. Πηγή: Transparency International.	66
Πίνακας 16. Δείκτες Αντιλαμβανόμενης Διαφθοράς CPI για το έτος 1995. Πηγή: Transparency International.	69
Πίνακας 17. Δείκτες Αντιλαμβανόμενης Διαφθοράς CPI για το έτος 2003. Πηγή: Transparency International.	70
Πίνακας 18. Μέσο κατά κεφαλή ΑΕΠ κατά τις περιόδους 1993 – 2002, 2003 – 2012 και 1993 – 2012 και εισοδηματική κατηγορία χωρών. Πηγή: Πηγή: Transparency International, World Bank και επεξεργασία από συγγραφέα.	73
Πίνακας 19. Ετήσιοι ρυθμοί μεταβολής μέσου κατά κεφαλή ΑΕΠ και ετήσιες μεταβολές του δείκτη CPI κατά τις περιόδους 1995 – 2003 και 1995 – 2012 και εισοδηματική κατηγορία χωρών. Πηγή: Πηγή: Transparency International, World Bank και επεξεργασία από συγγραφέα.....	76
Πίνακας 20. Ετήσιοι ρυθμοί μεταβολής μέσου κατά κεφαλή ΑΕΠ και ετήσιες μεταβολές του δείκτη CPI κατά την περίοδο 2003 – 2012 και εισοδηματική κατηγορία χωρών. Πηγή: Transparency International, World Bank και επεξεργασία από συγγραφέα. .	77

Κατάλογος Εικόνων

Εικόνα 1. Διάκριση τομέων διαφθοράς σε ιδιωτικό, δημόσιο και διεθνή. Πηγή: Ρέππας (2010).	6
Εικόνα 2&3. Τα μεγέθη της διαφθοράς και οι εμπλεκόμενοι με αυτά. Πηγή: Ρέππας (2010).	8
Εικόνα 4. Δείκτης Αντιλαμβανόμενης Διαφθοράς σε 177 χώρες του κόσμου το 2013. Πηγή: Transparency International.	19
Εικόνα 5. Δείκτης Αντιλαμβανόμενης Διαφθοράς στις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης και της Δυτικής Ευρώπης το 2013. Η Ελλάδα βρίσκεται στην τελευταία θέση. Πηγή: Transparency International.	20
Εικόνα 6. Αριθμός και ποσοστό χωρών οι κάτοικοι των οποίων θεωρούν κάποιο τομέα ως τον πλέον διεφθαρμένο. Πηγή: Transparency International.	21
Εικόνα 7. Μέση ποσοστιαία αύξηση του μέσου κατά κεφαλή ΑΕΠ στις τέσσερις κατηγορίες χωρών από την περίοδο 1993 - 2002 στην περίοδο 2003 - 2012. Πηγή: World Bank και επεξεργασία από το συγγραφέα.	42
Εικόνα 8. Μέσο κατά κεφαλή ΑΕΠ περιόδων 1993 - 2012, 1993 - 2002 και 2003 - 2012 για όλες τις χώρες, σε σχέση με το δείκτη διαφθοράς CPI έτους 2012. Πηγή: Transparency International, World Bank και επεξεργασία από το συγγραφέα.	44
Εικόνα 9. Μέσο κατά κεφαλή ΑΕΠ περιόδων 1993 - 2012, 1993 - 2002 και 2003 - 2012 για τις χώρες υψηλού εισοδήματος, σε σχέση με το δείκτη διαφθοράς CPI έτους 2012. Πηγή: Transparency International, World Bank και επεξεργασία από το συγγραφέα.	45
Εικόνα 10. Μέσο κατά κεφαλή ΑΕΠ περιόδων 1993 - 2012, 1993 - 2002 και 2003 - 2012 για τις χώρες ανώτερου μέσου εισοδήματος, σε σχέση με το δείκτη διαφθοράς CPI έτους 2012. Πηγή: Transparency International, World Bank και επεξεργασία από το συγγραφέα.	46
Εικόνα 11. Μέσο κατά κεφαλή ΑΕΠ περιόδων 1993 - 2012, 1993 - 2002 και 2003 - 2012 για τις χώρες κατώτερου μέσου εισοδήματος, σε σχέση με το δείκτη διαφθοράς CPI έτους 2012. Πηγή: Transparency International, World Bank και επεξεργασία από το συγγραφέα.	47

<i>Εικόνα 12. Μέσο κατά κεφαλή ΑΕΠ περιόδων 1993 – 2012, 1993 – 2002 και 2003 – 2012 για τις χώρες χαμηλού εισοδήματος, σε σχέση με το δείκτη διαφθοράς CPI έτους 2012. Πηγή: Transparency International, World Bank και επεξεργασία από συγγραφέα.</i>	<i>48</i>
<i>Εικόνα 13. Μέση ετήσια ποσοστιαία αύξηση του κατά κεφαλή ΑΕΠ στις τέσσερις κατηγορίες χωρών κατά τις περιόδους 1993 - 2002 και 2003 – 2012. Πηγή World Bank και επεξεργασία από το συγγραφέα.</i>	<i>52</i>
<i>Εικόνα 14. Σχέση Δείκτη Διαφθοράς CPI του 2012 και των ετήσιων ρυθμών μεταβολής του κατά κεφαλή ΑΕΠ για τις χρονικές περιόδους 1993-2012 και 2003-2012. Πηγή World Bank και επεξεργασία από το συγγραφέα.</i>	<i>52</i>
<i>Εικόνα 15. Επίδραση ετήσιας μεταβολής δείκτη διαφθοράς CPI στον ετήσιο ρυθμό μεταβολής του κατά κεφαλή ΑΕΠ κατά τις περιόδους 1995 - 2003 και 1995 – 2012, για 41 χώρες. Πηγή: Transparency International, World Bank και επεξεργασία από συγγραφέα.</i>	<i>54</i>
<i>Εικόνα 16. Επίδραση ετήσιας μεταβολής δείκτη διαφθοράς CPI στον ετήσιο ρυθμό μεταβολής του κατά κεφαλή ΑΕΠ την περίοδο 2003 - 2012 για 119 συνολικά χώρες, καθώς και για 74 χώρες υψηλού και ανώτερου μέσου εισοδήματος και 45 χώρες χαμηλού και κατώτερου μέσου εισοδήματος. Πηγή: Transparency International, World Bank και επεξεργασία από συγγραφέα.</i>	<i>55</i>
<i>Εικόνα 17. Διαγράμματα Διασποράς 172 χωρών μέσου κατά κεφαλή ΑΕΠ και δείκτη διαφθοράς CPI 2012.....</i>	<i>80</i>